

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
FAKULTA STAVEBNÍ

Disertační práce

Revitalizace kulturně-společenských center malých obcí
Revitalization of cultural and social centers in small villages

Studijní program: P3655 Stavební inženýrství
Studijní obor: 3607V012 Městské inženýrství a stavitelství

Doktorand: **Ing. arch. Martin NEDVĚD**
Školitel: **prof. Ing. arch. Mojmír KYSELKA, CSc.**

Ostrava 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem celou doktorskou disertační práci včetně příloh vypracoval samostatně pod vedením školitele a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.
Obrázky a schémata bez označení autora a zdroje jsou mé vlastní kresby.

V Ostravě dne:

Ing. arch. Martin Nedvěd

OBSAH

Anotace v českém jazyce

4

Anotace v anglickém jazyce

5

1 Úvod

- 1.1 Volba tématu a jeho potřebnost 6
- 1.2 Problematika z pohledu městského inženýrství 7
- 1.3 Definice pojmů 8
- 1.4 Historický exkurz 9

2 Současný stav řešené problematiky

- Výzkumné práce a publikace na dané téma 14
- 2.1 Veřejný prostor (náves) 15
- 2.2 Hřiště 16
- 2.3 Kostel / kaple 17
- 2.4 Hospoda 20
- 2.5 Sokolovna 20
- 2.6 Kulturní dům 22
- 2.7 Škola / školka 22
- 2.8 Obecní dům se společenským sálem 23
- 2.9 Rekonstrukce 24
- 2.10 Další příklady kulturně společenských center 26

INTERMEZZO 1

- O soutěži Vesnice roku 28

3 Cíle práce, metodika a pracovní hypotézy

- 3.1 Cíle práce 36
- 3.2 Metodika 36
- 3.3 Pracovní hypotézy 36

INTERMEZZO 2

- Malé obce ve městech 38

4 Kvantitativní výzkum	43
INTERMEZZO 3	
Luigi Snozzi - Monte Carrasso	50
5 Kvalitativní výzkum	53
INTERMEZZO 4	
Kulturně-společenská centra malých obcí v zahraničí - Rakousko	73
6 Potřeby malých obcí, typologie	80
INTERMEZZO 5	
Kulturně-společenská centra malých obcí v zahraničí - Anglie	83
7 Možnosti malých obcí pro výstavbu/revitalizaci kulturně- společenských center	
7.1 Legislativa	60
7.2 Financování	60
7.3 Modulární architektura	61
7.4 Hybridní architektura	61
INTERMEZZO 6	
Bohuslav Blažek – komunitní plánování	89
Výsledky výzkumu	93
8 Závěr	94
9 Zdroje	
9.1 Použitá literatura a jiné prameny odborné	95
9.2 Použitá literatura a jiné prameny ostatní	98
Příloha – výsledky soutěže Vesnice roku 2007 – 2015	100
Příloha – seznam náhodně vybraných porovnávaných vesnic	104
Příloha – vlastní publikace na téma disertační práce	105

Anotace

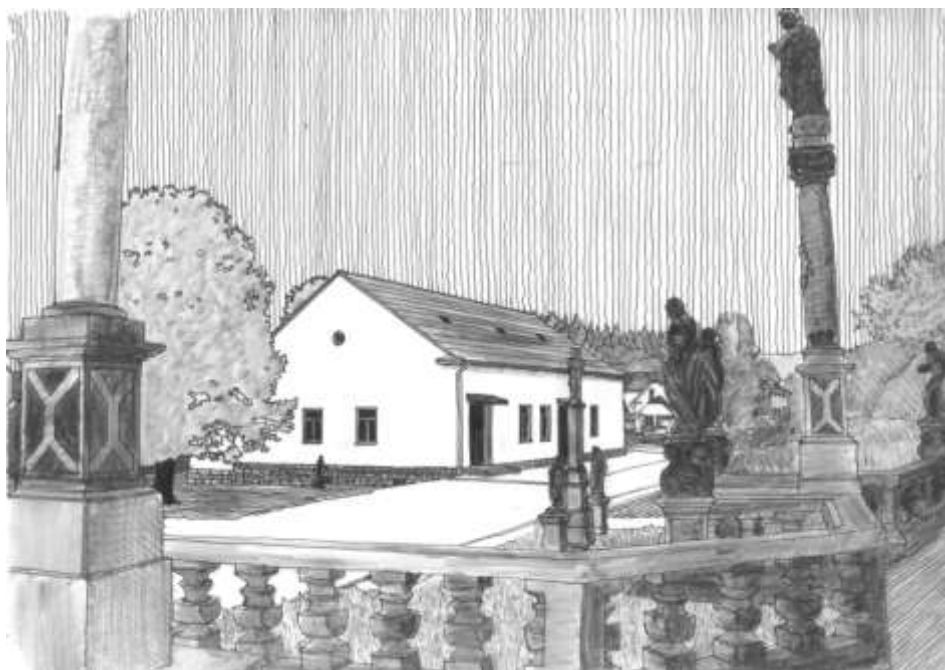
Od vzniku prvních forem vesnického osídlení byla přirozeným společenským centrem zemědělských sídel náves. Společný prostor tvořený semknutými staveními a oplocením chránícím zvířata a majetek. S rozvojem a šířením náboženství se dalším společným centrem stala místa uctívání boha či bohů, kde docházelo k různým rituálům a postupnému vzniku tradic a kultury.

Od vrcholného středověku měly vesnice většinou centrum společenské (náves, hostinec), duchovně-kulturní (kostel, kaple) a centrum správních (sídlo feudála nebo jeho správce).

V 18. a 19. století přišla řada reforem a zejména industrializace, která znamenala nejen migraci lidí za prací do měst, ale také stavbu výrobních a průmyslových objektů na venkově. Zásluhou tohoto mísení městského a venkovského způsobu života, a také díky povinné školní docházce, nastala poptávka po bohatším kulturně společenském životě na vesnicích. Od druhé poloviny 19. století vznikala celá řada zájmových spolků a organizací, které si pro svou činnost stavěly nové objekty (klubovny, sály, sokolovny).

Zásadní změna českého venkova přišla po únoru 1948. V tomto období byly jako kulturně-společenská centra budovány zejména kulturní domy, jejichž stavební program odpovídal postavení obce ve střediskové soustavě.

Po roce 1989 nastalo uvolnění politických poměrů a posílení samospráv jednotlivých obcí. Od té doby se každá obec rozvíjí trochu jinak a každé se i jinak daří v nových poměrech. Některé vesnice prosperují, investují do infrastruktury i občanské vybavenosti a zkvalitňují životní prostředí svých obyvatel. Jiné z různých důvodů degradují a bojují buď s úbytkem, nebo naopak nezvladatelným přírůstkem obyvatel, kteří zde však pouze přespávají a do práce a za kulturou jezdí do měst. Cílem této práce je zdokumentovat výše popsané případy z pohledu stavební typologie a urbanismu a navrhnout pro různé druhy malých obcí optimální vybavenost pro kulturně-společenský život.

Soustoší před kostelem Sv. Jiří v Kunčíně

Annotation

Village square, a public area surrounded by close standing buildings and fences protecting animals and property, had been a natural social centre of agricultural seats since the beginning of first rural settlements formation. With development and spread of religions, places for god or gods worship became another common centres, where different rituals took place and traditions and culture were arising in the course of time.

From the High Medieval Period, villages the most often had social (village square, pub), religious-cultural (church, chapel) and administrative centre (seat of the feudal lord or his regent).

Many reforms and particularly the industrialization came in the 18th and 19th century, which meant not only migration of job opportunities seizing people into cities but also building of production plants and factory units in the country. Because of city and country way of life mixing and also because of compulsory education, people started to demand richer social and cultural life in villages. Many interest groups and organizations, which built new objects (clubhouses, halls, Sokol gymnasiums) for their activities, had been created since the second half of the 19th century.

Radical change of the Czech countryside came after the year 1948. Mainly the cultural houses, construction program of which accorded with the position of a village in the centralized system, were built as cultural and social centers in this period of time.

Political conditions became relaxed and self-government of individual municipalities reinforced after 1989. Every village has developed little bit differently since that time and each has managed new conditions its own way. Some villages prosper, invest into the infrastructure and community facilities and improve the environment of their inhabitants. Other villages deteriorate from different reasons and struggle with the decrease or vice versa uncontrollable increase of inhabitants, who stand there overnight only and commute for work and culture to cities. Aim of our work is to document above mentioned cases from the building typology and urbanism point of view and design the optimal facilities ensuring cultural and social life for different types of small villages.

Náves s kapličkou Hoštín

1 ÚVOD

1.1 Volba tématu a jeho potřebnost

Téma související s životem v malých obcích si autor práce zvolil proto, že sám pochází z vesnice a vnímá, jak složitě se venkov vyrovnává s politickými a ekonomickými proměnami posledních sedmdesáti či sto padesáti let. V důsledku globálního trhu s potravinami a přeregulované evropské zemědělské politiky přestal být zásobárnou měst a stal se nástrojem získávání dotací, podléhajícím aktuálním pobídkám z Bruselu (energetické plodiny, biopaliva, solární parky,...). Města již zásobuje jenom pracovní silou – lidmi, kteří tam dojíždějí do práce, na nákupy, za kulturou, za přáteli a ve svém bydlišti prakticky jen přespávají. Tím dochází k přetrhávání sociálních vazeb, omezení komunikace mezi sousedy a nezájmu o fungování komunity či samosprávy, z čehož pramení další úpadek obce a péče o ni.

Další zásadní změnou je odtržení lidí na venkově od přirozeného rytmu venkovského života, soužití s krajinou a péče o ni, které byly přirozené v období před mechanizací zemědělství. (Student – Nedvěd, 2014).

Autor je si vědom, že není možné vytvořit jednotný „záračný“ recept pro všechny obce (o což se pokoušely týmy odborníků v 50. letech), ve své disertační práci proto vyhledává příklady obcí s fungující vybaveností a bohatým kulturním i společenským životem a tyto dokumentuje. Práce je tedy takovým zásobníkem úspěšných stavebních a urbanistických řešení kulturně-společenských center, která je možné analogicky přiřazovat jako vhodná řešení či inspirace pro obce jiné.

Důvodů, proč by obce měly budovat vybavenost pro společenský a kulturní život svých obyvatel a dbát o jeho vysokou kvalitu je několik.

1/ Potřeba slučovat se a sociálně žít je jednou ze základních lidských potřeb a případné omezování sociálních stimulů může vést až ke smyslové deprivaci. Stejně jako je důležité mít prostor pro individuální soukromí, je nutné mít prostor pro interakci s dalšími jedinci. (Schmeidler, 1997)

2/ Prostor pro setkávání se, diskusi nad problémy a vyjádření názoru je nezbytný pro udržení demokracie na úrovni místní samosprávy.

3/ V aglomeracích s vysokou pracovní mobilitou je třeba vytvářet zachytivé body, které lidi dojíždějící za prací přimějí trávit v místě bydliště alespoň volný čas.

4/ Možnost kulturního, společenského, či sportovního vyžití zvyšuje kvalitu života v sídle a tím omezuje migraci obyvatel.

5/ Vytváření podmínek pro aktivní trávení volného času dětí a mládeže je vhodnou prevencí sociálně-patologických jevů.

6/ Stárnutí populace přináší stále větší potřebu péče o seniory a vytváření různých servisních služeb pro ně. Společensko-kulturní centra v malých obcích mohou dobře plnit roli poskytovatele těchto služeb a umožňovat seniorům aktivní účast v životě komunity.

7/ Tak, jako mohou zařízení pro kulturně-společenský život sloužit integraci „náplavy“ z měst do života obce, mohly by fungovat i pro začleňování malých skupin imigrantů, což je aktuálně (léto 2016) palčivý celoevropský problém.¹

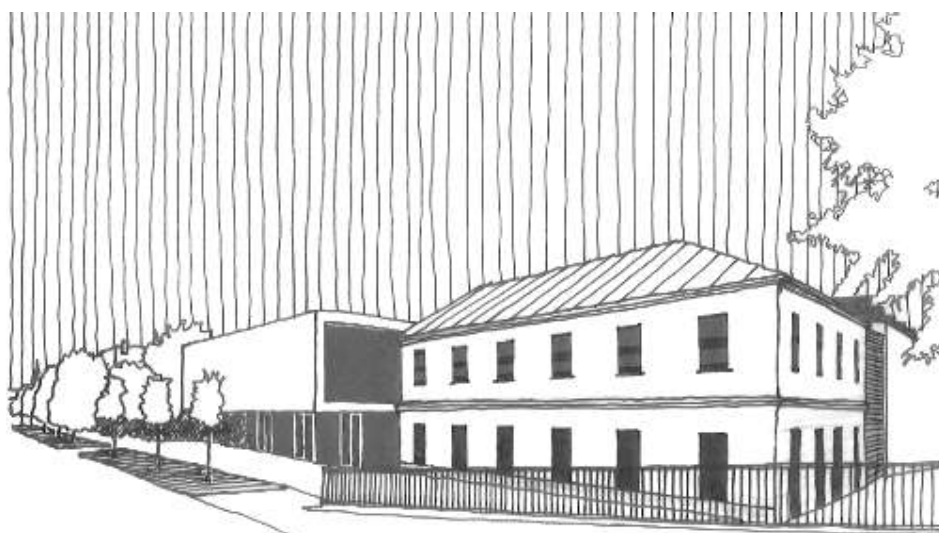
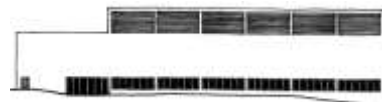
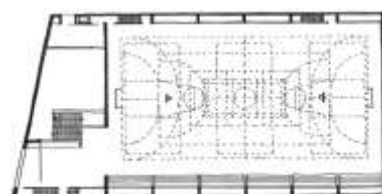
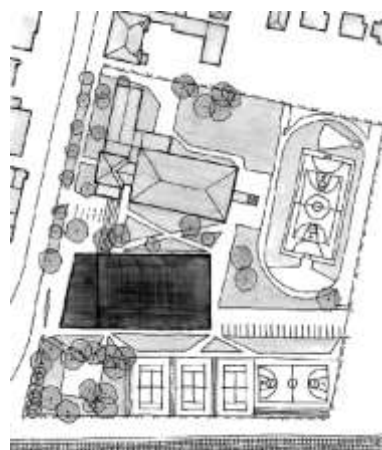

*Kaple Panny Marie-Královny
v Jestřebí
Kuba-Pilař architekti 1998*

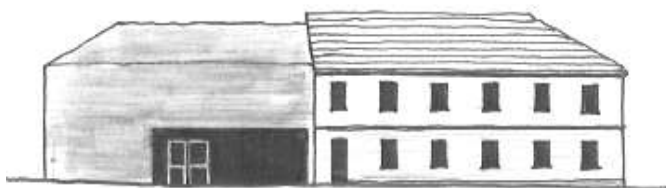
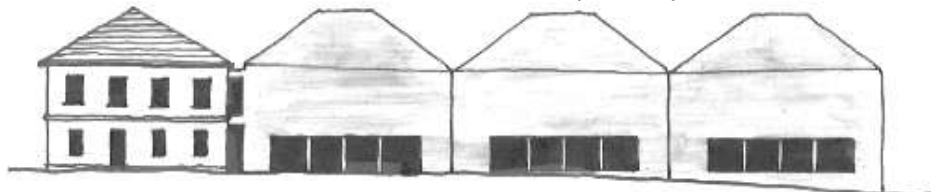
¹ Tato problematika by však vyžadovala mnohem hlubší výzkum se zapojením odborníků mnoha jiných profesí (sociologie, kulturní antropologie, psychologie, ...). Podle aktuálně dostupných informací podobné snahy zatím probíhají jenom v některých katolických farnostech na bavorském venkově.

1.2 Problematika z pohledu městského inženýrství

Podle Českého svazu stavebních inženýrů: „Městské inženýrství představuje mezioborový okruh poznatků a metod pro aktivní tvorbu koordinaci řešení koncepce technické infrastruktury území a koordinaci jejího řešení s ostatními složkami a činnostmi v území (územní plánování, ekologie území apod.)“ FAST VŠB-TU Ostrava ve studijním oboru Městské inženýrství „rámcově převzala základní vymezení, upravila ho pro potřeby výuky a více rozvinula v architektonicko-urbanistické, ekonomické oblasti a oblasti veřejné infrastruktury (veřejnou infrastrukturou jsou dle zákona č. 183/2006 Sb., § 2, o územním plánování a stavebním řádu pozemky, stavby, zařízení, a to: dopravní infrastruktura, technická infrastruktura, občanské vybavení, veřejná prostranství). Studium je specializováno do oblastí: urbanismus a disciplíny územního a regionálního plánování, úvod do architektury, architektura, asanace a rekultivace krajiny / typologie staveb pro bydlení a občanské vybavení, typologie průmyslových staveb, stavitelské disciplíny / stavby pro technické vybavení města a ochranu životního prostředí / efektivnost investic a jejich financování, investiční proces / organizace a řízení stavební firmy, právní systémy a legislativa ve výstavbě a správě města.“ (Kuda, 2008). Tato disertační práce, obhajovaná v doktorském studijním oboru Městské inženýrství a stavitelství je proto zaměřena na problematiku z hlediska urbanismu, typologie staveb a veřejných prostranství.

Soutěž na víceúčelovou sportovní halu v Modřicích, 2015
Návrh: T. Bindr, Z. Tomaňová, P. Doležal, J. Zelinka (3. místo)

Soutěž na víceúčelovou sportovní halu v Modřicích, 2015
Návrh: Z. Rothbauer, V. Sosna, J. Straka, J. Svoboda (1. místo)

Soutěž na víceúčelovou sportovní halu v Modřicích, 2015
Návrh: J. Kiszka, M. Jojko, B. Nawrocki, M. Nedvěd, P. Řihák, T. Berezowski, I. Zacek (postup do 2. kola)

1.3 Definice pojmů

Obec

V České republice základní definici obce obsahuje zákon o obcích: „*Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.*“

V širším slova smyslu je však „obec“ jakýmkoliv uskupením lidí, které spojuje geografická blízkost (např. Obec Hrusice), společné zájmy či ideje (např. Česká obec sokolská, Československá obec legionářská, ...), národnost (např. Řecká obec Krnov), nebo profese (např. Obec architektů, Obec překladatelů, ...).

V této práci je o „obci“ uvažováno primárně jako o samosprávném společenství tvořícím územní celek venkovského typu. Některá východiska práce však mohou posloužit i pro fragmenty měst (malé městské části, sousedské komunity apod. – viz. *Intermezzo 1*).

Malá obec

Česká legislativa pojem „malá obec“ nezná a ani odborná literatura se neshoduje na přesné definici. Jako „malé obce“ bývají označovány obce do 500 nebo do 1000 obyvatel a obce do 2000 respektive 3000 obyvatel jako „venkovské obce“ (Maříková, 2005; Perlín, 2009). V této disertační práci budou jako malé obce uvažovány obce do 1000 obyvatel.

Kultura

„*V tradičních přístupech představuje kultura třídu věcí a jevů humanizujících a kultivujících člověka. Moderní vědecká (antropologická) definice kultury již vnímá kulturu neboli civilizaci jako složitý celek, který zahrnuje vědění, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, které si člověk osvojil jako člen společnosti.*“² (Heřmanová – Chromý, 2009, s. 17)

Kulturní bohatství

Jsou to hodnoty, na nichž stojí obec a její stabilita v rovině fyzické i sociální. Jednak oficiálně registrované památky (movité i nemovité), ale také stopy kulturního dědictví v obecném povědomí či prvky přirozené reprezentace obce. Nejen jednotlivé objekty, ale i svébytné krajinné fenomény (sít původních významných cest a míst). „*Kulturní bohatství je historickou stopou společenství, respektive kolektivní pamětí.*“ (Jehlík – Plos, 2016, Část A, s. 120).

Centrum

„*Je stabilizovaná fyzická struktura s velkou koncentrací a diverzitou hmoty, prostoru a dějů, z hlediska dynamiky charakterizovaná všesměrným pohybem.*“ (Jehlík – Plos, 2016, Část A, s. 127)

Občanská vybavenost

Jde o zařízení s funkcemi dle jednotlivých resortů (správa, zdravotnictví, sociální služby, školství, kultura, rekreace, sport, ochrana obyvatelstva, ...). „*Občanská vybavenost je službou obývání a pobytu.*“ (Jehlík – Plos, 2016, Část A, s. 122)

Obec Sazovice, 726 obyvatel

² „*Na základě rozboru několika set definic došli vědci k názoru, že kultura je produkt, je to i historie, zahrnuje ideje, vzory a hodnoty, je selektivní, lze se jí učit, je založena na symbolech a je abstrahována z chování a produktů chování. Představuje plastický a mnohovýznamový program činnosti jednotlivců a sociálních skupin, který je fixovaný sociokulturní samoregulací a kulturními stereotypy, přetvářený společenskou činností a předáváný prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura může nabývat několika forem. Můžeme ji chápat v podobě výtvorů lidské činnosti/práce (artefakty), v podobě sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorů); idející institucí organizujících lidské chování. Jako kulturu označujeme vše, co vytvořilo lidstvo během svého vývoje a to jak materiálně (hmotně), tak nehmotně (duchovní hodnoty). Ke hmotné kultuře řadíme všechny lidské výtvořky, ať už jde o stavby nebo umělecká díla. Duchovní (nehmotnou) kulturu pak tvoří souhrn výsledků lidské činnosti v umění, ve vědě a vlastně ve společenském životě vůbec, včetně jazyka, písma, náboženství, hudby, tance, lidových zvyků i tradic (včetně místních názvů).*“ (Heřmanová – Chromý, 2009, s. 17)

1.4 Historický exkurz

Oheň

Začalo to táborovým ohněm.

Přestože oheň není stavbou, je lidským výtvořem, který kolem sebe vytváří virtuální prostor patrný zejména potmě a definovaný dosahem jeho tepla a světla. Větší oheň vytváří větší „prostor“ pro více lidí, menší oheň umožňuje důvěrnější kontakt.

Oheň poskytl našim předkům – lovcům a sběračům ochranu před zimou a divokou zvěří. Umožnil komunikaci i po setmění, po návratu z lovu, čímž přispěl k rozvoji řeči, rituálů, náboženství a kultury obecně.

Díky světlu ohně bylo možné vytvářet jeskynní malby, které dodnes ohromují archeology i kunshistoriky. Díky jeho žáru bylo možné vypalovat užitkové i okrasné (okultní?) předměty z keramiky. Význam ohně je v člověku zakódován dodnes a pevně spojen s nejrůznějšími rituály (svíčky v kostele či na hřbitově, věčné ohně, Olympijský oheň, ohňostroje, ...).

Náves

Počátky trvalého osídlování našeho území se datují do doby před 5-6 tisíci lety, kdy se zde usazovali první zemědělci a zakládali neolitické osady složené z rodových chat. Tito obyvatelé se drželi snadno přístupných oblastí stepního charakteru podél velkých řek. Hluběji do vnitrozemí a s větší intenzitou pronikly až v 5. - 6. století slovanské kmeny, které zakládaly rodové vsi. Jednalo se o poměrně kompaktní zástavbu tvořící uprostřed návěs nebo návěsí ulici. To umožňovalo jednak výstavbu společné ohrady chránící dobytek a také určité zárodky kolektivního života na společné návsi (studna, tržiště, shromaždiště). (Mencl, 1980)

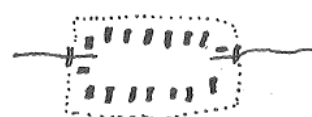
Využívání venkovního (veřejného) prostoru ke společenskému a kulturnímu životu dotáhli k dokonalosti starověcí Řekové:

„Atény, přibližně mezi lety 600 a 350 př. n. l., lokalizovaly své demokratické procesy do dvou odlišných míst ve městě: na náměstí a do divadla. Na náměstí a v divadle se odehrávaly dvě velmi různé formy demokracie. Náměstí podněcovala občany, aby získali odstup od svých vlastních zájmů a brali ohled na přítomnost a potřeby ostatních obyvatel města. Architektura divadla zas občanům pomáhala zosřít pozornost a koncentrovat se, když šlo o politické rozhodování.

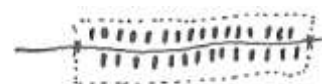
Atéňané debatovali a rozhodovali o městských záležitostech na pahorku Pnyx, který byl deset minut cesty vzdálený od hlavního aténského náměstí a kde byl i stejnojmenný amfiteátr. Otevřené a miskovitě se prohlubující divadlo vydlabané do hory se svou formou podobalo ostatním řeckým divadlům a původně také bylo scénou pro tanec a divadelní hry. V 6. a 5. století př. n. l. dali Atéňané tomuto standardnímu divadlu jiný účel, když se snažili vtisknout své politice nějaký řád. Řečníci stáli v otevřeném kruhovém prostoru na kamenné desce nazývané bema, aby je každý v divadle dobře mohl vidět. Terén za řečnickem se skláněl, takže se zdálo, že se slova vznášejí ve vzduchu mezi masou pěti nebo šesti tisíc shromážděných těl a širokou oblohou. Slunce od rána do pozdního odpoledne dopadalo na řečnickův obličej, takže nic z jeho výrazu a gest nezakrýval stín. Posлуhači tohoto politického divadla seděli v podkovovitých řadách na určených místech, vždy pohromadě s muži patřícími ke stejnému místnímu kmenu. Občané sledovali reakce druhých stejně pečlivě, jako projevy řečníků na bemi. Lidé seděli nebo stáli v tomto uspořádání velmi dlouhou dobu, dokud

Táborový oheň jako virtuální „prostor“ vymezený dosahem tepla a světla svých plamenů.

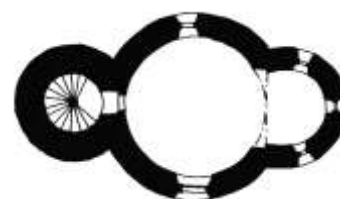

Návesní typ

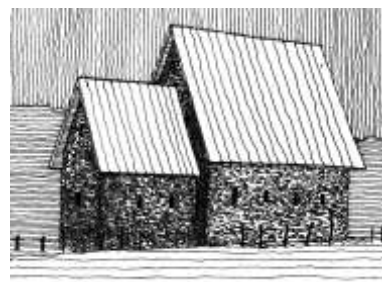

Ulicovka

Náves: společná ohrada s bránou (Sýkora, 2002, s. 5)

Rotunda Sv. Jiří na Řípu

Kostel v Modré (hypotetická rekonstrukce z roku 2000, J. Nevěřil)

bylo světlo. Divadelní prostor tak fungoval jako detekční mechanismus, jehož cíl a trvání umožňovaly dostat se pod povrch okamžitých dojmů. Tak ukázněný prostor pohledu, hlasu a těla měl jednu velkou přednost: soustředěním pozornosti na řečníka a identifikaci ostatních účastníků v hledišti, kteří by mohli vznést otázky nebo komentáře, se starověké politické divadlo snažilo vést občany k zodpovědnosti za jejich vlastní slova. Na Pnyxu tedy často bouřlivá politická shromáždění byla usměrňována dvěma základními vizuálními pravidly: viditelností – jak řečníka, tak lidí v hledišti navzájem – a stálostí míst, kde stál řečník a kde seděli posluchači. Tato vizuální pravidla podporovala i verbální pořádek: vždy v jednu chvíli zněl jeden hlas.

Druhým prostorem demokracie byla agora. Náměstí bylo velký otevřený prostor, kterým diagonálně procházela hlavní aténská ulice. Po stranách agory stály chrámy a stavby zvané stoa, přístřešky s otevřenou stranou do náměstí. Na náměstí se zároveň odehrávala řada aktivit- obchod, náboženské obřady, neformální schůzky. Uvnitř volného prostoru byl také pravoúhlý soudní dvůr, obklopený nízkou zídka, takže občané procházející kolem za obchodem nebo přinášející oběti bohům mohli sledovat, jak se naplňuje spravedlnost.

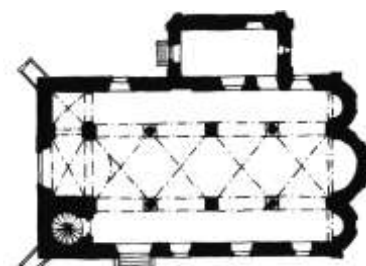
Stoa pomáhala toto mísení aktivit uspořádat. Když člověk vcházel z otevřeného prostoru do stoy, přecházel z veřejné sféry, kde se občané volně setkávali, do prostorů spíše soukromých. Místnosti v zadních částech stoy se používaly pro slavnostní obědy a soukromé schůzky. Snad nejzajímavějším rysem stoy byl onen přechodový prostor, chráněný na otevřené straně střechou; sem bylo možné ustoupit a přitom zůstat v kontaktu s náměstím.

Čím tento živý a komplexní prostor přispíval demokratické praxi? Demokracie předpokládá, že lidé berou v úvahu i názory ostatních, nejen své vlastní. To byla Aristotelova představa, jak ji uvádí ve spise Politika. Podle něj k vědomí odlišnosti dochází pouze ve městech, protože skutečné město je formováno principem synoikismos, kdy společné místo k sobě přitahuje příslušníky odlišných rodin a kmenů, soupeřící ekonomické zájmy, domorodce i cizince.

Aténská agora napomáhala tomu, aby na sebe odlišnosti mezi občany navzájem působily dvěma způsoby. Zaprvé v otevřeném prostoru agory bylo jen málo vizuálních bariér mezi událostmi, které probíhaly souběžně; člověk tak neměl pocit, že by docházelo k fyzické segmentaci. Proto, když přicházel na náměstí, aby jednal s bankéřem, mohl být náhle zaujat jednáním soudu, vykřiknout svůj vlastní názor nebo se zamyslet nad neočekávaným problémem. A zadruhé, agora poskytovala i prostor, kam bylo možné ustoupit a zdržet se účasti na dění na náměstí. K tomu docházelo právě na jeho hraně, na otevřené straně zastřešené stoy; zde byla plynulá hraniční zóna přechodu mezi soukromým a veřejným.

Tyto dva principy viditelného uspořádání – absence vizuálních bariér a zároveň dobře definovaná zóna přechodu mezi soukromou a veřejnou sférou – ovlivňovaly i to, jak člověk vnímal řeč. Na agoře nebyl tok řeči tak plynulý a zřetelný jako na Pnyxu. Jazyková komunikace byla útržkovitější, jak lidé přecházeli od jedné scény k druhé. Pohledy proto musely být mnohem aktivnější a různorodější, než na Pnyxu. Osoba, která seděla pod střechou stoy a vyhlížela ven, musela svými očima náměstí prohledávat, skenovat. Na Pnyxu byl naopak pohled upřen stále na jedno místo, na bemu, kde stál řečník. Pozorovatel nanejvýš ještě sledoval reakce ostatních lidí sedících na svých stálých sedadlech. Tento starověký příklad ilustruje, jak utváření divadel a náměstí může sloužit demokracii. Divadlo organizuje dlouhodobou pozornost, která je nezbytná pro rozhodování; náměstí je školou pro často fragmentární a nepřesnou zkušenost odlišnosti. Náměstí lidi připravuje pro diskusi; divadlo vizuálně jejich diskusi ukázněje.

To samozřejmě platí jen jako princip. Obě městské formy byly v průběhu dějin využívány k mnoha různorodým a protikladným účelům. Stačí si

Bazilika Nanebevzetí Panny Marie v Tismicích

Kostel sv. Jakuba – osada Jakub, Církvice

Kostel sv. Jakuba Většího, Škrle

Kostel sv. Martina v Žárové

jen připomenout nacistická masová shromáždění v Německu jako příklad divadelně soustředěné pozornosti sloužící totalitním účelům. A nepokoje na pařížských náměstích v 19. Století zase často spíše vehnaly lidi proti sobě navzájem, než že by občany přiměly, aby byli vůči sobě navzájem pozorní.

Ale lidská mysl je schopna tvořit, jen když přihlíží k vzorům, ideálům, možnostem. Každý jedinec potřebuje získat zkušenost ze střetnutí s druhými, aby se rozvíjel jak ve smyslu psychologickém, tak etickém. Psychologicky – lidská bytost se rozvíjí ve střídavém rytmu dezorientace a znovunabytí rovnováhy. A eticky – bolestná a nepohodlná setkání s těmi, kteří jsou odlišní, jsou jedinou cestou, jak se člověk naučí skromnosti." (Sennet, 1998, překlad: P. Kratochvíl 2012)

Kostely

Od 10. století probíhalo na českém území zavádění feudálního systému a šíření křesťanství, což mělo přímý dopad na podobu vesnic. Ty byly navázány na sídla feudálů, případně na první románské kostely, které plnily úlohu mocenského sídla (sídlo moci světské/církevní) a zároveň úkrytu v případě ohrožení (hradiště, tvrze, opevněné kostely). Kostel také převzal na několik dalších století roli hlavního centra života vesnické komunity. Lidé zde nacházeli vzdělání (kázání bylo často jeho jediným zdrojem), kulturu (umělecká výzdoba, zpěv) a samozřejmě duchovní útěchu. Paralelně s tím zůstávala důležitým centrem obce návěs.

Koncem 18. a v průběhu 19. století v souvislosti s industrializací, ekonomickými a společenskými změnami, rozvíjícím se školstvím a na českém území také s národním obrozením, začaly vznikat různé zájmové spolky, tělovýchovná družstva a umělecká seskupení (pěvecké sbory, ochotnická divadla, ...). Pro potřeby těchto spolků a sdružení začala také vznikat přiměřená stavební vybavenost. Nejprve to byly jenom prostorné sály u hospod, později samostatné objekty.

Sokolovny

Tělovýchovná organizace Sokol byla založena v roce 1862 a první sokolovna byla postavena již o půl roku později v dnešní Sokolské ulici podle návrhu architekta Ignáce Ullmanna. Po ní rychle následovaly sokolovny v dalších městech a vesnicích. Ačkoliv se jejich architektura vzájemně lišila, společným znakem byla velká tělocvična v jádru dispozice doplněná klubovny a šatnami. Vzhledem k původnímu zacílení Sokola na prostná cvičení a cvičení na náradí, nepodléhaly sokolovny parametrům míčových her (rozměry hrací plochy, výšky stropu, ochrana stěn a oken, lajny na podlaze) a dávaly tak větší prostor architektonickému vyjádření. Zato byl kladen důraz na kulturní rozměr sokolského hnutí a tak byly sokolovny vybaveny jevišti a zázemím pro společenské akce. Sokolovny se většinou vyznačovaly nápaditým architektonickým řešením interiéru i exteriéru, kterým tvůrci většinou respektovali kontext okolí. Obdobou Sokola byla křesťanská sportovní organizace Orel („orlovny“) a v oblastech s německou většinou zejména Deutscher Turnverband („volkschausy“).

Kulturní domy

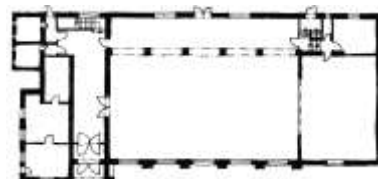
Tvář českého venkova zcela zásadně a nenapravitelně poznamenal komunistický režim, který podle sovětského vzoru nejprve rozvrátil sociální strukturu venkovského obyvatelstva a poté začal znehodnocovat i architektonickou a urbanistickou podobu vesnic a krajiny. Pro dosažení maximálních výnosů zemědělství byla vytvořena kategorizace vesnic a na základě jejich „důležitosti“ jim byly přiřazovány prostředky na

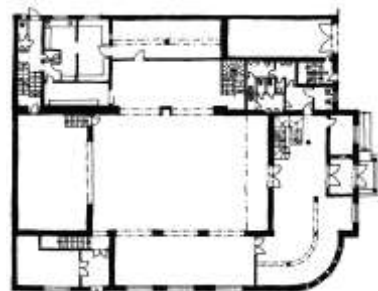
Kostel Mažice

Hospoda Na Kovárně, Mažice

Sokolovna v Albrechticích

Kulturní dům v Bohuňovicích

Místnost	Plocha (v m ²)
1. Sklad a půjčovna knih	9—18
2. Čítárna-klubovna	18—36
3. Klubovna	18—36
(Spojením čítárny-klubovny a klubovny vzniká sál o kapacitě do 100 sedadel.)	
4. Zádveří	3—6
5. Chodba	
6. WC podle hygienické normy	
a) Základní typ osvětového zařízení klubového typu I. kategorie může být rozlišen o:	
1. sklad (současně dílna)	
2. fotokomoru	
3. kancelář vedení výrobního střediska	
4. veřejnou telefonní stanicí	
5. stanicí první pomoci	
b) Rozlišené osvětové zařízení klubového typu I. kategorie:	
1. sklad a půjčovna knih	9—18
2. čítárna	18—36
3. klubovna	18—36
4. sál s kapacitou 100 sedadel	60—80
5. fotokomora	6—9
6. sklad-dílna	18—36
7. zádveří	6—9
8. chodba	
9. WC	

Stavební program pro osvětová zařízení I. kategorie (Hromádka, 1962, s. 36)

Sál o kapacitě sedadel	150	200	250	300	400
1. Základní část:					
Vstupní prostory (zádveří, pokladna, vestibul, bufet, šatna, úklidová komora, WC, umývárny obecnostva)	116	136	156	190	210
Víceúčelový sál	110	135	160	185	235
Proscenium	15	20	25	30	40
Jeviště	50	65	90	120	160
Sklad kulís	20	25	35	45	50
Promítárna	12	15	15	20	25
2 šatny	12	12	15	—	—
4 šatny	—	—	—	12	12
WC a umývárny účinkujících	5	5	6	9	12
Sklad rekvizit	10	15	20	25	35
Sklad nábytku	20	25	30	35	45
Rozvodna	12	12	12	15	18
Akumulátorovna	3,5	3,5	3,5	4	5
2. Proměnná část:					
Knihovna (sklad + půjčovna)	15	25	35	35	40
Čítárna (klubovna)	18	18	36	36	36
Klubovna	18—36	18—36	18—36	—	—
2 klubovny	—	—	—	18—36	18—36
Polytechnická dílna	18	18	24	24	24
Herna (klubovna)	36	36	36	36	36
Fotokomora	6	6	9	12	18
Astronomický kabinet	—	—	18	18	18
Velká klubovna (přednáškový sál)	—	45—50	40—50	50—60	50—60

Stavební program pro osvětová zařízení II. a III. kategorie (Hromádka, 1962, s. 37)

Řada těchto objektů vznikla svépomocí v Akci „Z“, což byly investiční akce organizované národními výbory, ve kterých byly mimo kulturní domy budovány i prodejny, restaurace, školky, zdravotní střediska, hřiště a další stavby. Princip byl takový, že stát uhradil stavební materiál a 30% hodnoty objektu muselo vzniknout „dobrovolnou“ prací občanů (ta byla navzdory dobrovolnosti pečlivě sledována a evidována). V rámci Akce „Z“ vyrostla celá řada objektů, které od té doby nebyly rekonstruovány a z finančních důvodů ani patřičně udržovány a se kterými si dnes vesnice s omezenými rozpočty nevědí rady.

Po roce 1989 na vesnicích bez vybavenosti pro kulturně společenský život vznikají různé varianty obecních domů se společenskými sály, případně sportovní haly využitelné i pro kulturu.

a jejich programová náplň začíná mít vliv na jejich umístění a vybavení. V roce 1953 byl tedy na vesnici položen základ k budování klubových zařízení. Statut osvětové besedy vydaný v březnu 1953, určuje již v článku VIII. vybavení osvětové besedy. Říká se v něm:

1. Osvětová beseda má být postupně vybavena:
a) alespoň jednou větší místností pro čítárnu a malé formy kulturně osvětové práce, klubovnou pro práci zájmových kroužků a místností pro lidovou knihovnu. Pro činnost osvětové besedy má být také zajištěn sál podle možnosti vybavený jevištním zařízením;
b) vhodným nábytkem, promítacími přístroji, názornými pomůckami, gramofádem, diskotékou, hudebními nástroji, rozmnožovacím přístrojem, zařízením pro stolní hry apod.;
c) pozemkem pro pokusné pole a sad, koupalištěm, hřištěm apod. V článku IX. tohoto statutu se hovoří o osvětové jizbě, která se zřizuje v malých obcích a má mít nejméně jednu místnost pro osvětovou činnost.

Na rychlejší tempo budování organizační sítě osvětových zařízení klubového typu na vesnici měly vliv všechny politické a hospodářské změny v naší společnosti, zejména rychlý růst a upevňování jednotných zemědělských družstev. Další etapa budování kulturních domů se podstatně liší od etap předchozích: budování sítě osvětových zařízení se stává zcela záležitostí národních výborů. Je to tak správné, neboť národní výbory nejlépe znají okamžité i perspektivní potřeby obce, znají zájmy a zvyky obyvatel ve svém obvodu, a mohou tedy zasvěceně řídit výstavbu kulturních domů ve spolupráci s dalšími organizátory kulturního a společenského života a též s občany samými." (Hromádka, 1962, s. 6-7)

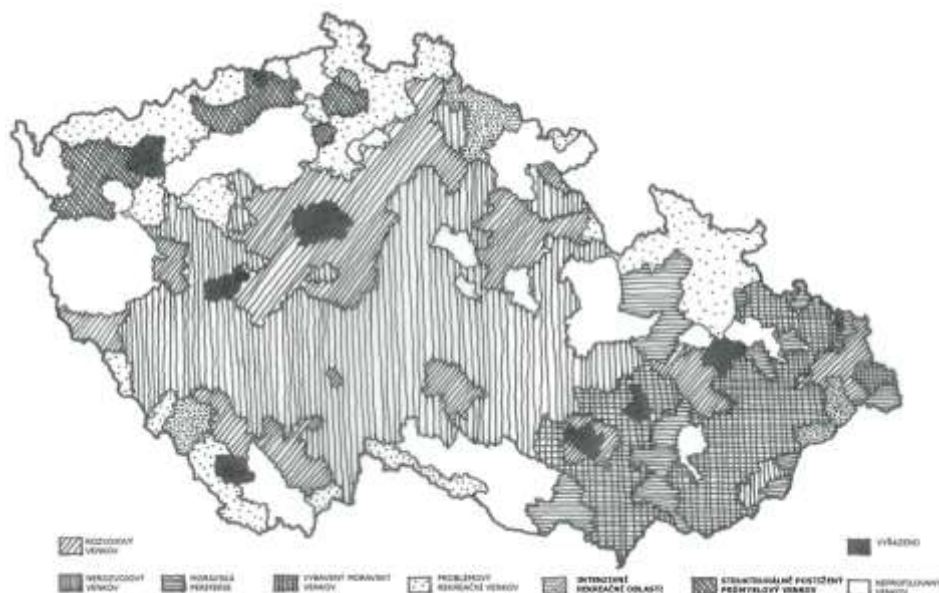
Vzorové řešení kulturního domu II. typu, Autoři: J. Paroubek, A. Suchá. (Zdroj: Bláha - Langer, 1957, s. 132)

2 Současný stav řešené problematiky

Výzkumné práce a publikace na dané téma

Obnova a rozvoj venkova

Problematice obnovy a rozvoje venkovských obcí se věnuje stále větší pozornost. Jsou na ni vypisovány různé dotační tituly podporované Evropskou unií a ministerstvo pro místní rozvoj organizuje soutěž Vesnice roku, která má podněcovat aktivitu místních komunit a zapojení obyvatel do rozvoje jejich vesnic. Tento zájem je motivován uvědomováním si důležitosti venkova pro trvalou udržitelnost, péči o krajinu a potravinovou i energetickou bezpečnost. Problémy a potenciál venkova jsou zkoumány z pohledu různých disciplín: architektury a urbanismu (Baše 2006; Hnilička, 2005; Kuča, 2009; Pešková 2012; Sýkora 1998, 2002; Škabrada, 1999), demografie, ekologie (Urbášková, 2005), ekonomie, historie, kulturologie (Patočka – Heřmanová, 2008), sociologie (Blažek, 1995, Perlín, 2010; Schmeidler, 1997) i udržitelného rozvoje (Maier, 2012; Urbášková, 2012).

Typologie venkovského prostoru v ČR. Zdroj: Perlín, 2010.

Kulturně společenská centra

V období po roce 1989 však zatím neproběhl souvislejší výzkum zaměřený na problematiku vybavenosti malých obcí pro kulturní a společenský život. Zatím nejrozsáhlejší bádání v této oblasti souviselo s reformami venkova v 50. letech 20. století a zaváděním „střediskové soustavy obcí“. S touto snahou o optimalizaci a kategorizaci vesnic souvisely i rozsáhlé výzkumné úkoly, projekty a studie definující adekvátní vybavenost v obcích jednotlivých kategorií – výzkumem se v té době zabývaly výzkumné ústavy, projekční ústavy i příslušná ministerstva. Jejich snahou byla unifikace a typizace řešení pro různé velké sídla bez ohledu na lokální specifika, tradice a kulturu. Výsledkem bylo několik publikací, katalogů typových řešení a návodů na výstavbu svépomocí v Akcích „Z“.

Současný stav problematiky lze z tedy pohledu architektury a stavebního inženýrství označit za neprobádaný.

Obecní úřad a hasičská zbrojnice Kamenec u Poličky, Ing. Petr Šafář, Ing. arch. Petr Talanda, 2004

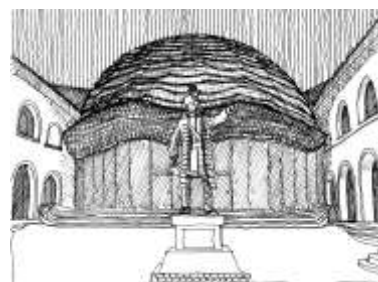
Kamenec u Poličky

Kaple Pržno, Ing. arch. Ladislav Kučera, Ing. Miroslav Havlásek, 2007

Hospoda Hošťálková, rekonstrukce 2013,

Imre Makovecz: Kulturní centrum Szigetvár, Maďarsko

Prof. Ing. arch. Mojmír Kyselka, CSc., školitel autora této disertační práce uvádí, že vesnici charakterizují tři „H“.

Hřbitov – podle toho v jakém je stavu a jak je udržovaný se pozná, jaký mají obyvatelé vesnice vztah ke své minulosti a svým předkům. Jestli je obec sociálně stabilizovaná nebo zda došlo k obměně obyvatelstva například kvůli odsunům.

Hřiště – na kterém je vidět péče o volný čas mládeže, aktivita občanů a tedy poměr k budoucnosti obce.

Hospoda, která většinou vypovídá o úrovni společenského a kulturního života ve vsi (společné akce, setkávání občanů,...).

Díky působení různých vnějších vlivů je situace prakticky v každé obci v České republice trošku jiná. Někde došlo k brutálnímu narušení sociální struktury odsunem původního (německého) obyvatelstva, které bylo nahrazeno nově přichozími bez vztahu k minulosti, stávajícím hodnotám v obci a většinou i bez budoucí vize. Tyto rány ještě nebyly zcela zaceleny a s jejich důsledky se potýkají především periferní regiony v příhraničních a málo přístupných oblastech. Podobně zhoubným, jako odsun, se z hlediska života vesnice, ukazuje být masivní příliv obyvatel v důsledku suburbanizace. Nově přichozí na vesnicích poblíž velkých měst často přecísí původní obyvatele a přitom nemají vztah ani k historii obce, se kterou je nespojují žádné kořeny, ani k její současnosti neboť svůj kulturní i společenský život odvíjejí ve městě, kde pracují. A nejspíš nemají ambice ani zasahovat do budoucnosti vesnice, kam jezdí jenom přespávat, protože své děti většinou vozí do škol a zájmových kroužků v místě svého pracoviště.

Z pohledu kulturního a společenského života jsou na tom většinou nejlépe obce, kterých se nedotkly posuny státních hranic, odsuny obyvatel, velké změny v důsledku kolektivizace zemědělství či industrializace venkova a ještě mají to štěstí, že leží mimo suburbanizační pásma velkých měst. Takové vesnice (například na jižní Moravě) si často uchovaly hodně z původního vzhledu, kulturní tradice a stabilizované mezilidské vztahy a kontakty. V těchto případech není nutné pro kulturně-společenský život vytvářet speciální podmínky, neboť již funguje na návsi, hřišti, v hostinci, sokolovně či v kostele, a pokud lidem něco schází, tak většinou nemají problém se na tom shodnout. Příklady a doporučení v této práci se proto týkají spíše obcí, kde komunitní život nefunguje nebo funguje špatně.

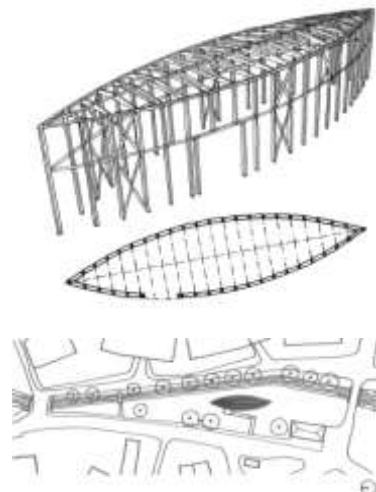
2.1 Veřejný prostor (náves)

Již ve starověkém Řecku, kolébce demokracie, se většina společenského dění odehrávala venku ve veřejném prostoru, na agoře. Svobodní občané zde diskutovali a rozhodovali o osudu své polis, účastnili se shromáždění svých démů, svých kmenů, třikrát měsíčně všeobecného lidového shromáždění, soudů i jednání senátu. (Ševčík, 2002)

Výhodou návsi je, že se jedná o zcela veřejný prostor, kde se může setkat místní boháč s místním opilcem, rodiče s dětmi s důchodci, myslivci s hasiči i intelektuál s fotbalistou, aniž by k tomu bylo třeba něco stavět. Úkolem pro místní samosprávy je, ve spolupráci s architektem, provést kultivaci návsi a vytvořit vhodné podmínky pro taková setkávání.

Nevýhodou je, že v Česku není řecké klima a náves nelze užívat naplno celoročně. Některé obce také náves nemají nebo je vinou uspořádání vesnice či dopravního řešení, pro účely komunitního života nepoužitelná.

Náves je případem veřejného prostoru, který může sloužit různým plánovaným i neplánovaným aktivitám a při vhodné konfiguraci a úpravě se stát výkladní skříní a symbolem obce. Dánský architekt a pedagog Jan

Kaple Sv. Antonína v Černé
Kuba-Pilař architekti 2006

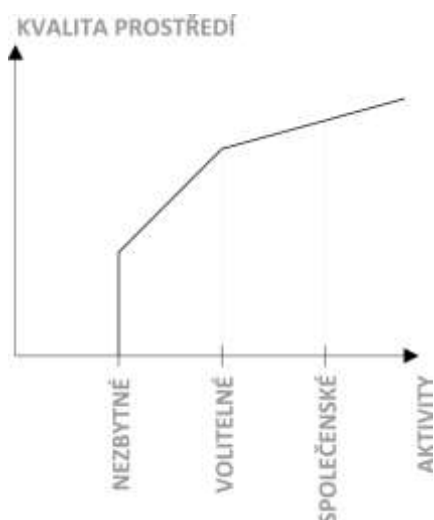
„Náves obce Černá má protáhlý, na jihu mírně rozšířený tvar. Kaple sv. Antonína je umístěna v jižní části návsi podél toku potoka.

Tvar stavby symbolizuje dřevěnou loď sbitou z prken, která je mírně zvednutá nad terén a odstavená na břehu potoka. Prkenný povrch stavby je akcentován několika masivními kovovými prvky z černé oceli – vstupní dveře, rampa, okno s okenicí, úchyt zvonu.

V interiéru stavby je opět dominantním materiálem dřevo na stěnách a na stropě, kontrastní materiál podlahy tvoří černé teraco. Obětní stůl je kamenný. Jediným barevným akcentem interiéru je svatostánek s dvířky z červeného skla. Veškerý mobiliář je zhotoven ze dřeva v černém laku. V nově budované kapli sv. Antonína je umístěna dřevěná socha sv. Antonína ze zrušené zámecké kaple.

Konstrukce spodní stavby je železobetonová, nad ní je vztyčena lehká dřevěná rámová konstrukce. Železobetonová základová deska pod úrovní terénu zajišťuje stabilitu objektu, zvýšená podlahová deska nad terénem chrání objekt před záplavou při rozvodnění potoka. V prostoru mezi základovou a podlahovou deskou je umístěna vzduchotechnika. Dřevěná konstrukce stavby je tvořena příčnými rámy, které jsou kotveny ocelovými patkami k podlahové

Gehl při popisu vztahu mezi kvalitou prostředí a procesy, ke kterým zde dochází, rozděluje možné probíhající aktivity do tří kategorií. První skupinou jsou aktivity nezbytné (cesta do práce, do školy, na nákup, čekání na autobus,...), ke kterým dochází v každém případě, bez ohledu na prostředí. Druhou kategorií jsou aktivity volitelné, tedy takové jenž člověk vykonává dobrovolně a působí mu radost (procházka, posezení na lavičce, meditace, cvičení,...), a jsou důležitou podmínkou pro vznik aktivit třetí kategorie – aktivit společenských (rozhovor se sousedy, veřejná diskuse, slavnost, trh, demonstrace, průvod,...). Závislost vzniku aktivit na kvalitě hmotného prostředí popisuje graf 1.

Graf 1. Zdroj: Gehl, 2000.

Gehl píše, že: „Největší atrakce jsou lidé. Lidé se shlukují tam, kde se něco děje a spontánně vyhledávají přítomnost jiných lidí“. (Gehl, 2000)

Zatímco společenské akce na návších se mohou konat nahodile, kulturní bývají většinou spjaty s lidovými tradicemi a v religioznějších obcích nejvíce s křesťanským kalendářem a slavnostmi. V místech, kde nebyla sociální struktura příliš narušena odsuny ani příchodem nových obyvatel se řada tradičních slavností zachovala, jinde stojí za to usilovat o jejich obnovu nebo vytváření nových – třeba i ve spolupráci s bývalými obyvateli odsunutými do Německa nebo jejich rodinami (např. na „Píšťský odpust“ se každoročně sjíždějí rodáci a jejich potomci z Německa i Polska).

2.2 Hřiště

Podobně jako návsi jsou pro život vesnic důležitá i hřiště. Vytvářejí prostor pro aktivní i pasivní sportovní vyžití a pro vznik místního patriotismu (fandění domácím sportovním týmům).

Hřiště, pokud je veřejně přístupné a všestranně využitelné, může být vhodnou alternativou návsi, kde se kromě fotbalu a hasičských závodů mohou odehrávat i kulturní aktivity, společenská setkávání, dětské dny nebo trhy. Mnohé vesnice však na tuto roli hřišť rezignují a místo toho investují obrovské prostředky do perfektního fotbalového trávníku, aby se blýskly před soupeři v oblastním přeboru. Případně využívají nejružnější dotace na pořízení hřišť s předraženými a ve venkovském prostředí zcela nekontextuálními „hracími prvky“ (klouzačky, prolézačky, houpačky, ...), „... aby si děti měly kde hrát“. Což se autorovi této práce, který na vesnici vyrůstal a jemu i jeho vrstevníkům v okolí pro hry zcela postačovaly zahrady a okolní lesy jako nevyčerpatelný zdroj prolézaček, skrýší a jiných „herních prvků“ jeví (alespoň ze subjektivního hlediska)

železobetonové desce a podélně zavětrovány. Nosná trémová konstrukce je tepelně izolovaná a pokrytá vnitřním a vnějším obložením z hoblovaných palubek ze severského smrku. Střecha stavby je potlačena mírně zvýšenou atikou s kovovým lemem.

V interiéru stavby je opět dominantním materiálem dřevo na stěnách a na stropě. Kontrastní materiál podlahy tvoří černé teraco. Obětní stůl je kamenný. Jediným barevným akcentem v interiéru je svatostánek s dvířky z červeného skla. Veškerý mobiliář je zhotoven ze dřeva v černém lesku. V rámci kontinuity je v kapli umístěna dřevěná socha sv. Antonína ze zrušené zámecké kaple."

(Zdroj: Autorská zpráva)

Odůvodnění udělení ceny za novostavbu v historicky cenném prostředí Klubu Za starou Prahu: „Kaple sv. Antonína v Černé u Měřína sama o sobě patří k nejlepším sakrálním stavbám u nás po roce 1989. Vhodně dotvořila starou náves a připojila se na ní k dalším drobným veřejným stavbám, které stmelují místní vesnické společenství."

(Zdroj: Kateřina Bečková, Klub Za starou Prahu)

Kaple, jež pojme zhruba 80 sedících návštěvníků, byla doposud využívána jen jednou za měsíc k bohoslužbám. V obci ale chtějí, aby měla do budoucna širší využití.

Zaměření koncertů by mělo mít duchovní ráz, aby akce příliš nenarušovala prostor, který má církev vysvěcený. Diváci se tak v kapli mohou těšit na koncerty vážné hudby, menší divadelní představení anebo koncerty malých folkových skupin.

"Žádný jiný sál tu není, zámek se vrátil v restituci, a tak jsme doposud všechny akce pořádali jen venku na hřišti," řekl starosta obce Vítězslav Plocek.

V plánu je i něco jako kulturní týden, kde by byla ke koncertům využita nejen kaple, ale i okolní prostranství na návsi. "Když už obec do výstavby investovala kolem 5,5 milionu korun, bylo by nešťastné, kdyby tu kaple stála naprázdno," dodal Plocek.

Kaple má výbornou akustiku a nezatěžuje obecní kasu. Plán možného kulturního využití kaple byl zmiňován už v prvopočátku před zahájením

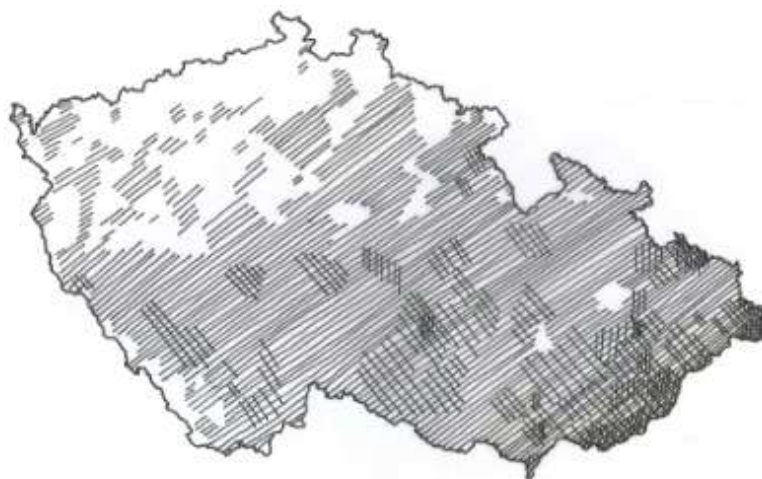
jako zcela absurdní. Pro život v obci by bylo mnohem přínosnější investovat do kvalitního zázemí hřišť, aby bylo polyfunkční a sloužilo rozvoji sportu i kultury. Vhodným doplňkem může být otevřené nebo částečně kryté pódium pro akce pod širým nebem a nemělo by scházet ohniště.

Od roku 2007 v Polsku probíhal program spuštěný premiérem Donaldem Tuskem „Moje Boisko – Orlik 2012“, který si vytkl za cíl vystavět v každé polské gmině³ bezplatný sportovní komplex s hřištěm a zázemím na podporu sportovních aktivit mládeže. Jenom ve Slezském vojvodství takto vzniklo celkem 149 nových hřišť. Získání dotace bylo podmíněno osobou garanta, který bude mít provoz hřiště na starosti a dalšími podmínkami. Samotná žádost a schvalovací proces však byly vymyšleny velmi jednoduše, aby dotace byly co nejdostupnější.

2.3 Kostel / kaple

Kostel je přirozeným centrem komunitního života tam, kde je stále velké procento věřících, kteří se zde pravidelně setkávají při mších a během svátků. Ti potom kostel společně uklízejí a opečovávají a na taková setkávání se zpravidla nabalují další aktivity (pěvecký sbor, akce pro děti, společné zájezdy, charitativní sbírky, apod.) nicméně v ateistických regionech se jedná spíše o výjimečné případy.

Stejně tak je výjimečná výstavba nových vesnických kostelů či kaplí. Děje se to pouze v obcích, kde je po sakrální stavbě skutečná poptávka a podaří se zajistit financování (např. Šumná, Sazovice, Černá). Častější jsou opačné případy, kdy kostel zeje prázdnotou a je pro církve (nebo obec – záleží na vlastnických vztazích) spíše přítěží. Příkladem je mnoho krásných kostelů v Sudetech, které byly postaveny pro stovky farníků a příležitostné bohoslužby v nich dnes navštěvují spíše ojedinelí věřící.

Podíl věřících na českém venkově (dle hustoty šrafování 25% – 98%). Zdroj: Perlín, 2010.

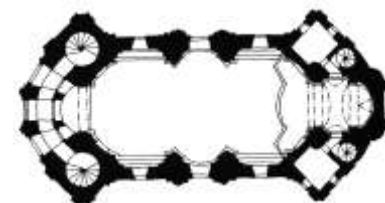
Některé farnosti zapůjčují kostely i pro světské aktivity kulturního charakteru (výstavy, koncerty, přednášky), které bývají zpravidla hojně navštěvovány i lidmi, kteří za běžných okolností do kostela nechodí. Pravidelné koncerty a výstavy jsou například součástí kulturního života v obci Růžová v Ústeckém kraji, řada hudebních produkcí se také odehrává v unikátním souboru kostelů na Broumovsku, jejichž autory jsou Kryštof a Kilián Ignác Dietzenhoferové.

V roce 2002 se němečtí biskupové na svém shromáždění zabývali

stavby. Již v projektu měla obec velké požadavky na akustiku vnitřního prostoru, která je zde vynikající. Kaple je kompletně postavená ze dřeva a díky obkládaným stěnám se zde zvuk přenáší stejnoměrně.

Díky tomu, že se jedná o dřevostavbu, provoz kaple nijak významně nezatěžuje obecní kasu. Náklady na provoz vyjdou ročně zhruba na 25 tisíc korun.

(Zdroj: http://jihlava.idnes.cz/unikatni-kaple-lod-v-cerne-bude-slouzit-i-jako-koncertni-sal-pqk-/jihlava-zpravy.aspx?c=A111103_167902_7_jihlava-zpravy_dmk)

Kostel v Šonově: Kryštof a Kilián Ignác Dietzenhoferové

Jarní koncert trubačů z Německa
 Publikováno 4. 5. 2016 | Autor: Pavla Šašínková

Milí přátelé,

srdečně zveme na již tradiční koncert skupiny trubačů z německých Drážďan pod vedením pana faráře Reinharda Maacka.

Koncert bude v sobotu 7. 5. 2016 od 18:00 v šonovském kostele.

³ Od roku 1990 je v Polsku gmina základní územně správní jednotka. Druh obce stanovuje její status. Gmina může být vesnická, městsko-vesnická nebo městská. Obec si může vytvářet pomocné podřízené jednotky starostenství /sołectwo/, čtvrti /dzielnica/, sídliště či osady /osiedle/ aj. Je to tedy „středisková obec“, jakýsi okrsek.

otázkou využití a zachování kostelů i za cenu jejich adaptace na jinou funkci. Přivedl je k tomu demografický vývoj, úbytek členů církvi, klesající návštěvnost bohoslužeb, fúze farností v důsledku nedostatku kněží, a zejména enormní finanční zátěž spojená s údržbou málo využívaných kostelních budov. „Přes, anebo právě pro tuto neúprosnou a v mnohém ohledu hořkou realitu jsme my, biskupové, byli žádáni o to, abychom nejprve a především zdůraznili nezastupitelný význam našich kostelů a kaplí. Vždyť kostel není ledajaká budova. Kostel není jen orientační bod v krajině, architektonický akcent našich měst a vesnic nebo jen pamětihodnost, kterou je třeba ochraňovat. Pro nás, katolické křesťany, je každý kostel především domem Božím, domem slavení bohoslužeb farnosti a domem modliteb jednotlivce. V našich kostelech je patrná přítomnost Boží, jsou to prostory úcty a uctívání. To, co naše křesťanské povolání nejhluběji utváří je v našich kostelech „patrné“: slovo Boží a tajemství našeho vykoupení. Tak jsou naše kostely kamennými svědky víry a – ve své architektonické a umělecké rozdílnosti – zosobněné teologie.“ (Lehman, 2003)

Na základě jejich jednání byl vydán dokument s doporučeními pro různá řešení nevyužívaných kostelů od jejich adaptace, přes rekonverze po možnou demolici.

Podle tohoto dokumentu jsou kostely **z pohledu vnitřního vnímání:**

_Posvátným místem sloužícím především liturgii a svým uspořádáním odpovídajícím jejím potřebám. „Jeho posvěcení ho charakterizuje coby místo pro slavení liturgie. Podle křesťanského chápání je to sakrální prostor potud, pokud v něm probíhá posvátné dění. Jeho posvátnost se zakládá ve shromáždění a skrze jím uskutečňované slavení stejně jako v přítomnosti Kristově a eucharistické svátosti.“ (Lehman, 2003, s. 6)

_Místem bohoslužeb. Kromě slavení eucharistie jako nejvyšší formy křesťanské liturgie nabízejí kostely a kaple také prostor pro množství dalších bohoslužebných forem farnosti a dalších společenství: slavení ostatních svátostí a svátostin, slavení bohoslužeb slova, zvláštní slavnosti v průběhu církevního roku, pobožnosti a procesí. (Lehman, 2003, s. 6)

_Místem individuální zbožnosti pro osobní motlitby jednotlivců a pro jejich duchovní odpočinek.

_Místem náboženské tradice, protože se zřizují na zvláštních místech, která odedávna slouží jako posvátná.

_Místem využití překračujícího úzké vymezení pro bohoslužby. Vedle určení pro liturgii slouží i pro neliturgické účely farnosti a veřejnosti jako jsou koncerty, výstavy, duchovní hry, právnícké akty, shromáždění apod.

Z pohledu vnějšího vnímání jsou:

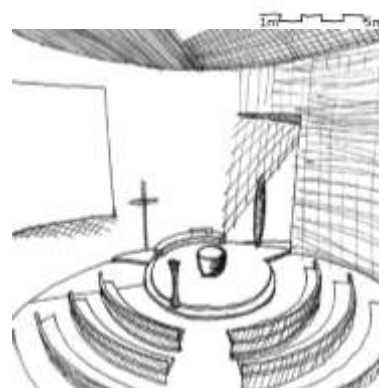
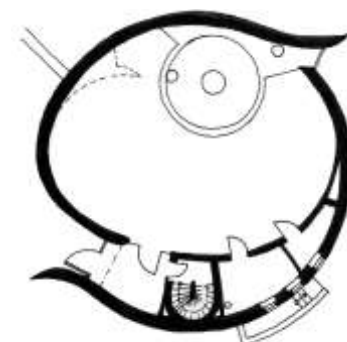
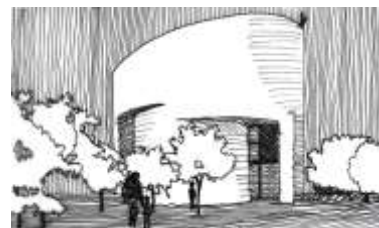
_Místem přítomnosti církve, křesťanských dějin a současnosti. „Mají charakter připomínky a nesou stopy života církve ve stále sekularizovanější společnosti. Budova kostela zpřítomňuje církev na veřejnosti.“ (Lehman, 2003, s. 6)

_Místem identity (pro skupiny i jednotlivce). Kostely jsou místem zakotvení individuální i kolektivní identity. Jsou centrem zvyků a lidové zbožnosti. Jako osobní místa vzpomínek zprostředkují zakotvení a mají emocionální kvality. To platí i pro lidi, kteří se (už) na církevním dění nepodílejí nebo dokonce stojí mimo církve. (Lehman, 2003, s. 7) To dokládá i zájem necírkevních skupin o zachování některých ohrožených kostelů.

_Místem setkávání se s jinou zkušeností, oázami klidu pro zpomalení, ztišení a odpočinku od shonu všedního dne. Místem cesty ke spiritualitě a setkání s Bohem.

_Místem umění a dějin: stavebně-historickými památkami, které přesahují církevní rámec, a často existuje zájem na jejich zachování ze strany památkové péče. V případech, kdy je kostel zároveň významnou památkou, jsou orgány památkové péče partnerem církve ve snaze o jejich záchranu i při hledání jejich jiného využití.

Aspekty rozhodování při změně užívání nebo profanaci kostelů:

Kostel v Sazovicích
Ing. arch. Marek Štěpán
Ve výstavbě od r. 2015

Kostel za cca 20 milionů korun je stavěn z peněz místních dárců.

<http://www.kostel-sazovice.cz/>

Kostel sv. Ludmily v Suché Lozi
postavený 1999 převážně
z finančních příspěvků obyvatel
obce.

Aspekty církevně-liturgické. „Církev má přirozený zájem o zachování dědictví po předcích v jeho kulturní a liturgické hodnotě. Prostor kostela má vyšší prioritu než jiné prostory a budovy v církevní obci. Otázka budovy kostela je také otázkou křesťanského stanovování priorit.“ (Lehman, 2003, s. 9) Pokud je liturgické využití nedostatečné, lze uvažovat i o smíšeném využití kostela jako prostoru pro bohoslužby i zařízení pro veřejnost, přičemž jeho zachování se změněnou funkcí má přednost před zbouráním. Přestavby jsou možné a legitimní z historického hlediska. Zbourání již nepoužívaného kostela je zpravidla „ultima ratio“; nejprve je třeba hledat další liturgické využití vlastní církví nebo jinými křesťanskými církvemi a společenstvími. Před ukončením liturgického užívání kostela by se měla obec přiměřeným způsobem se svým bohoslužebným prostorem rozloučit. Zde má smysl použít vlastní ritus. Rozhodnutí o setrvání nebo odvezení liturgického zařízení (např. oltář, ambon, křtitelnice) je třeba učinit individuálně. (Lehman, 2003, s. 10)

Aspekty památkově-kulturní.

„V dohodě s lidmi místně zodpovědnými by mělo být použití kostela pro účely veřejné kulturní – jako náhrada za novostavby – pečlivě přezkoumáno. Převzetí prostor kostela do rukou veřejnosti má přednost před prodejem do soukromých rukou. Využití kostela pro kulturní účely má přednost před jeho komerčním využíváním. Přitom by měla být zvažována i smíšená využití, která by odpovídala důstojnosti prostoru. Důstojnost prostoru ustavuje hranice profánnímu využití. Komerční využití se rovněž nedá vyloučit. Pronájem plochy před kostelem nebo kolem kostela za účelem obchodu je smysluplnější než zřízení obchodu přímo uvnitř; nepoškozuje budovu kostela a je vratný. Pokud se prostor kostela nedá využít pro církevní nebo kulturní účely, měla by se stavba obezřele přizpůsobit cizímu využití. Zde je to otázka osobního vkusu a kreativity. Také je třeba dát pozor na případná autorská práva. Převzetí bohoslužebného motivu a objektu pro komerční využití se zakazuje.“

„Stavební opatření pro nové využití by měla být pokud možno vratného charakteru, aby příští generaci mohly kostel znovu užívat podle jeho původního určení. Mnohé kostely přežily sekularizace tímto způsobem.“ (Lehman, 2003, s. 10)

Možné scénáře změny užívání kostelů:

_Partnerství při užívání kostela, kdy jej církev stále používá k bohoslužbám, ale nabízí ho také jiným křesťanským církvím nebo komunitě pro přednášky, koncerty, výstavy a podobně.

_Omezení liturgického využití na část prostoru kostela (chór, postranní loď, kaple, krypta). Zbývající prostor může být využit pro jiné církevní účely (správa, společenské prostory, knihovna), nabídnut jiným křesťanským církevním společenstvím. „Myslitelné je ale také využití určitého prostoru resp. prostor pro kulturní účely (např. výstavy, koncerty, přednášky, občanské schůze) nebo ke komerčním účelům (např. k bydlení, jako dílna, kancelář, ateliér atd.).“ (Lehman, 2003, s. 12)

_Pronájem budovy kostela a ukončení liturgického užívání – změna provizorního charakteru s odpovídajícím doporučením pro užívání.

_Prodej budovy – změna konečného charakteru vyžadující profanaci kostela. Biskupské shromáždění ve svém dokumentu doporučuje zakotvit pravidla budoucího užívání do smlouvy o prodeji vztahující se i na případný prodej třetí osobě, stejně jako klauzuli o návratnosti. „Možná využití novým vlastníkem: liturgické nebo pastorační jinou církví nebo církevním společenstvím; sociální nebo kulturní využití komunálním, státním nebo soukromým vlastníkem; komerční využití s odpovídajícím omezením.“

Kultické využití nekřesťanskými náboženstvími (např. islám, buddhismus, sekty) není možné vzhledem k symbolickému dopadu takového opatření a to s ohledem na náboženský cit katolických věřících.“ (Lehman, 2003,

„Starosta kontroluje sudy s pivem, jestli už je potřeba objednat další, jeho manželka pomáhá najatému hospodskému organizovat akce v restauraci, další na ně chystají pohoštění. V obci Ústí kousek od Hranic na Přerovsku žije přes pět set lidí a nedávno jim hrozilo, že přijdou o místní hospodu U Čápa. Radnice se proto rozhodla k neobvyklému kroku. „Šlo to z kopce a obec bez hospody, to není ono; tak jsme ji vzali na sebe,“ říká starosta Libor Vykopal. „Hospoda je v obecním majetku, přestali jsme ji pronajímat a děláme to sami. Pomohlo to, hospůdka ožila.“

Okachlíkovaná krychle kousek od kostela a fotbalového hřiště, stavba typická pro sedmdesátá léta minulého století, je dnes často plná. Minulou neděli se tu pekly husy, i když obvykle se v restauraci nevaří – přes padesát lidí si objednalo svatomartinskou pochoutku a místní ženy ji připravily. O nedělích tu obec pořádá kávové dýchánky s dezertem, co chvíli je tu společná akce. Ve všední dny se tu scházejí Ústečtí na pivo.

Otevírací doba se přizpůsobila provozu vesnice: není zavřeno v pondělí, jako to bývalo dřív, protože to se ještě dopíjí sud načatý v neděli na hřišti při pravidelných fotbalových utkáních. V úterý zavřít nešlo, protože to mají hráči trénink, zavřeli tedy ve středu. Sál u restaurace si mohou pronajmout i přespolní a také to často dělají – hospoda v idyllické vesnici často hostí svatby a rodinné oslavy. Obecní hospoda zaměstnává místní a dává přivydělat i studentům. Opravily ji místní firmy a poutač vyrobili místní řezbáři v ateliéru Dřevotvor – z uschlé lípy na návsi vyřezání čtyři čápi v hnízdě.

V Ústí drží i lidové tradice: když o Velikonocích odletnou zvony do Říma, chodí děti několikrát denně po obci klapat řehtačkami, o masopustu před Popeleční středou tu vodí medvěda, pořádají potě. A k tomu všemu je hospoda potřeba. „Lidi jsou spokojení, z hospody je teď naše chloubka“ shrnuje starosta, který pomohl zachránit místo ke scházení.“

(Svobodová, I. Bez hospody to není ono. In: Respekt 48/2015. s. 63)

s. 13)

„Při zbourání budovy kostela je doporučeno nahradit jej vhodnou připomínkou (kaple, obraz, kříž, pamětní deska).

„Každá budova kostela je jedinečná ve svém umístění a vybavení. Proto musí být každý jednotlivý případ pečlivě rozvážen, přičemž je třeba uvážit i psychologické dopady. Před jakýmkoli rozhodnutím o změně užívání nebo prodeji, přestavbě nebo vůbec zbourání je vhodný sběr dat. Analýza slouží jako pomocný prostředek pro přiměřené zhodnocení místní situace.“ (Lehman, 2003, s. 13)

„Všeobecné zásady:

Při všech možných smlouvách by mělo být stále dbáno na původní charakter budovy kostela. To by mělo být odpovídajícím způsobem zaneseno do pozemkové knihy. Rovněž je třeba myslet na to, aby zástupcům farnosti bylo zajištěno právo v odůvodněných případech požadovat kdykoli vstup na pozemek, aby zkontrolovali dodržování těchto závazků. A konečně v ojedinělých případech je možno zvážit odstoupení od smlouvy, znovuodkopení nebo předkupní právo.“ (Lehman, 2003, s. 16)

Obřad profanace kostela má svá pravidla a měl by být zakončen průvodem do kostela, který převezme jeho roli v životě místní katolické komunity.

2.4 Hospoda

Jak již bylo uvedeno dříve, hostinec je jistým indikátorem kvality života ve vesnici a obce, které mohou jeho fungování nějak ovlivnit (například jsou-li jeho majitelem a pronajímatelem) by toho měly plně využívat a snažit se o jeho kultivaci a otevřenost pro co nejvíce občanů.

Řada venkovských hostinců je vybavena prostorným sálem a jeho fungování často přímo souvisí s fungováním hospody. Tam, kde je příznivé prostředí, venkovní posezení, hřiště a podnikavý hostinský, většinou dobře funguje i tento sál (plesy, koncerty, ping-pongové turnaje, výstavy ovoce a zeleniny, bleší trhy,...) a naopak ve spojení se špinavým, zakouřeným lokálem pro několik štamgastů, zůstávají sály prakticky nevyužité.

2.5 Sokolovna / orlovna

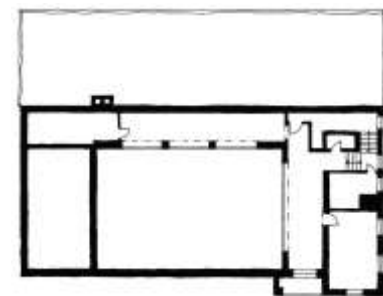
Sokolovny postavené v období jejich největšího rozkvětu mají řadu společných rysů. Jádrem je vždy tělocvična, která na rozdíl od dnešních sportovních zařízení sloužila především cvičení prostných a cvikům na nářadí a nemusela tedy odpovídat rozměrovým požadavkům žádných míčových her. Vnitřní rozměry byly mnohem více otázkou architektonického řešení prostoru, než podřízení se sportovním pravidlům. Dalším rozdílem oproti současným tělocvičnám byl důraz na kulturní funkci zařízení. U jedné z kratších stran sálu bývalo pódium a důležitou součástí byla nářadovna, která sloužila zároveň jako sklad židlí a stolů pro kulturní a společenské události. To, že sokolovny většinou nesloužily míčovým hrám, mělo další výhodu v řešení interiérů, které nemusely být chráněny před letícím balónem a působily proto mnohem civilněji a kulturněji.

Součástí větších sokoloven bývaly i restaurace.

„V současnosti mohou být sokolovny dispozičně a typologicky inspirací svou víceúčelovostí například pro tělocvičny základních a středních škol, které jsou vedle výuky tělesné výchovy čas od času využívány i pro příležitostná kulturní a společenská shromáždění, ale také pro rekonstrukce velkých kulturních domů, které po roce 1990 zbyly v menších sídlech po rozpadu velkých zemědělských nebo výrobních národních podniků a s jejichž využitím si nikdo neví příliš rady. Měla by

Sokolovna v Proskovicích

Sokolovna v Kralicích u Brna

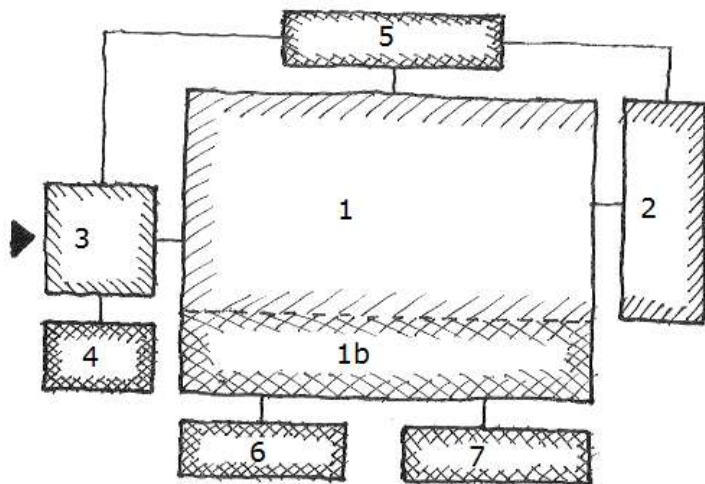
nás inspirovat i příkladná stavební kultura sokoloven, která vždy vycházela z kontextu lokality a ani ve skromnějších podmínkách menších obcí nerezignovala nikdy na individuální architektonická řešení." (Sedlecký, 2009)

Sokolovny jsou stavby, které v obcích určitě stojí zato zachovat a udržovat. Problémem při jejich současném využívání bývá absence bezbariérovosti a nedostatečné zázemí pro sportovce (šatny, sprchy). To bývalo (a stále často bývá) řešeno různými necitlivými dostavbami, přístavbami a jinými „přílepkami“, které narušují původní komponovaný vzhled sokolovny.

Další komplikací bývá finanční náročnost údržby i rekonstrukce. Obec Borová u Poličky tento problém řeší tak, že pronajímá svou elegantně zrekonstruovanou sokolovnu s přílehlým venkovním sportovištěm přes léto různým sportovním družstvům na soustředění a přes rok ji nabízí nejen svým obyvatelům, ale jakémukoliv zájemci pro pořádání oslav nebo školení.

Sokolovna v Borové u Poličky, rekonstrukce 2003, Ing. Petr Šafář

Provozní schéma sokolovny: 1/ sál, 1b/ přísálí, 2/ pódium, 3/ foyer, 4/ wc, 5/ šatna, 6/ kuchyň / bar, 7/ nářadovna / sklad

Komunitní škola Hrabová,

Co je to „Komunitní škola Hrabová“?

„Komunitní škola Hrabová“ je občanské sdružení, které má poskytovat vzdělávací či zájmové aktivity všem lidem v obci a blízkém okolí bez ohledu na jejich věk. Se základní školou má společné zázemí – prostory a vybavení. Prostředky, které obec do školy vkládá, tak mohou být maximálně využity nejen ve prospěch žáků školy, ale i široké veřejnosti. Cílem „Komunitní školy Hrabová“ je nabídnout veřejnosti vzdělávací kurzy a aktivity, které lidé potřebují a o které mají zájem.

Finanční příjem, který plyne z pořádání kurzů rozhodně nelze považovat za komerční aktivitu. Kalkulace kurzů jsou prováděny tak, aby pokryly pouze plat lektora či případné další náklady.

O co se snažíme?

Naším hlavním cílem je za pomoci Obce Hrabová a ZŠ a MŠ Hrabová nabídnout celé komunitě možnost vzdělávat se, bavit se či sportovat a využívat tak prostory i vybavení základní či mateřské školy a případně sokolovny. Snažíme se nabídnout všem věkovým kategoriím vyžití v různých oblastech a umožňujeme obyvatelům navštěvovat kurzy „doma“ namísto toho, aby museli za různými aktivitami dojíždět a utrácet tak zbytečně další peníze a čas dojížděním.

Finance

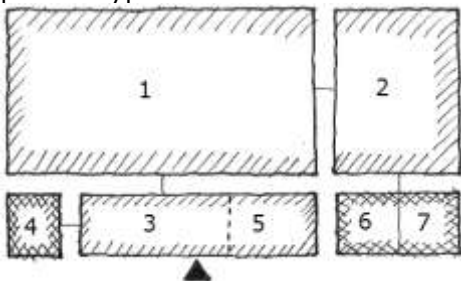
Činnost „Komunitní školy“ je chápána jako nevýdělečná, což znamená, že se z prostředků kurzovního uhradí odměna lektorům, provozní náklady a nájem používaných prostor. Díky této myšlence mohou být otevřeny kurzy pro dospělé za velmi příznivé ceny a kurzy pro děti za symbolickou stokorunu na jedno pololetí. Případné riziko tohoto podnikání nám pomáhá nést obec díky dotaci, kterou nám pro letošní rok poskytla. Velké poděkování náleží také všem vedoucím dětských aktivit, kteří věnují svůj volný čas, nadšení a vzdělání našim dětem a předávají jim tak cenné znalosti, dovednosti a životní postoje.

Zdroj:

<http://komunitniskola.skolahrabova.cz/>

2.6 Kulturní dům

Mnoho obcí dnes disponuje více, či méně nevkusným kulturním domem postaveným v letech 1950 – 1990. Ty jsou nezřídka předimenzované a energeticky i ekonomicky náročné na provoz a údržbu. Při jejich rekonstrukci je proto vhodné do nich kumulovat co nejvíce funkcí, aby se provoz vyplatil.

Provozní schéma kulturního domu:
1/ sál, 2/ pódium, 3/ foyer, 4/ wc,
5/ šatna, 6/ sklad, 7/ šatna

2.7 Škola / školka

Škola (ZŠ 1-9, ZŠ 1-5, MŠ) je pro obec mimořádně důležitým jednotícím prvkem. Plní úlohu při socializaci dětí, a pokud leží v místě bydliště, tak v nich spoluvytváří vazbu na obec jako na domov a pocit identifikace s ní. Na rozdíl od obcí, které vlastní školu nemají, zde jak mezi dětmi, tak mezi rodiči vznikají sousedské vztahy, které jsou dobrým základem pro sdružování a vzájemnou výpomoc. Potenciál školy jako společenského centra je však často málo využívaný. Kromě základní vzdělávací funkce může objekt školy plnit i řadu dalších rolí.

Například může sloužit jako komunitní škola, což je: „...vzdělávací instituce, která nabízí možnost celoživotního učení komunitě (dětmi, rodičům, veřejnosti) a reaguje na její potřeby a zájmy. Pracuje na principu otevřenosti, aktivním zapojování rodičů a občanů a budováním partnerství zlepšuje sociální klima školy i komunity. Efektivně využívá místních zdrojů a napomáhá místnímu rozvoji.“ (Musil, 2010)

Další náměty na lepší využití prostor školy přináší ve své studii sociolog Jiří Musil z Univerzity Karlovy, který navrhuje využívat prostory škol nejen k výuce, kultuře a sportu, ale i k posilování aktivní politiky zaměstnanosti. Tedy obohatit náplň o poradenskou a rekvalifikační činnost pro lidi bez zaměstnání nebo v obtížných životních situacích.

„Dosavadní zkušenosti proto naznačují, že komunitní centra jsou na venkově potřebná, zejména v periferních oblastech České republiky, že by se neměla omezovat na tradiční společensko-kulturní aktivity, nýbrž na sociální služby, a zejména na informace o pracovním trhu a na zlepšení šancí nezaměstnaných získat opět práci.“

„Doplnění funkce škol, knihoven, a případně dalších institucí (např. bývalých kulturních domů) v periferních územích, o komunitní centra, by mohla pomoci - při promyšlené organizaci a spolupráci s pracovními úřady v regionálních centrech - zlepšit situaci nezaměstnaných, a umožnit kontakt se složkami sociálních služeb. Mohla by také přispět k rozvoji občanské společnosti a k zlepšení kulturní a jiné společenské aktivity obyvatel v těchto územích.“ (Musil, 2010)

Důležitá, pro kvalitu života v obcích, je i možnost trávení volného času pro děti a mládež. Tuto roli mohou zastávat nejrůznější organizace a spolky (Sokol, hasiči, Skaut, církevní instituce i jiná občanská sdružení). Pro tyto spolky v zásadě není nutné vytvářet žádné speciální podmínky ani prostory, protože se většinou dají nalézt ve stávající vybavenosti obce – ideální je součinnost se školou (hřiště, tělocvična, učebny,...). O kvalitě a rozsahu těchto služeb většinou rozhoduje spíše lidský potenciál (ochota a schopnost s mládeží pracovat), než materiální vybavenost.

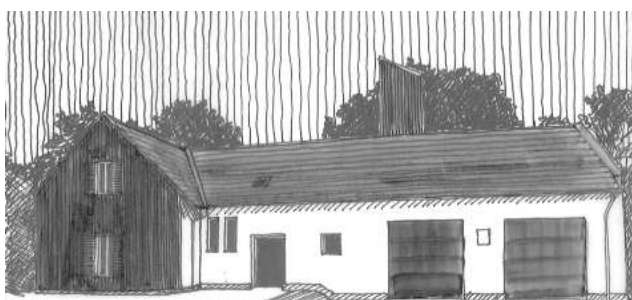
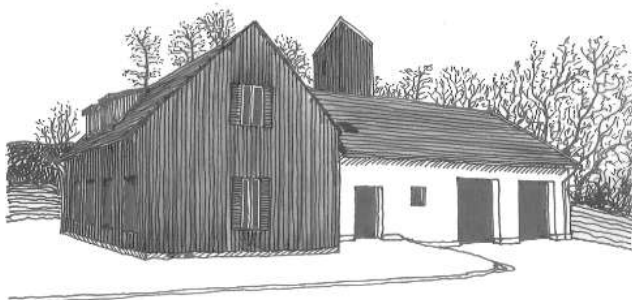

Mateřská škola v Kunčíně –
rekonstrukce M. Nedvěd, 2015

2.8 Obecní dům se společenským sálem

Polyfunkční objekty sdružující v obci scházející funkce se v Česku realizují zejména po roce 1989. Sloučit více funkcí do jedné novostavby či rekonstrukce je výhodné hlavně pro menší obce venkovského typu. Sloučí-li se například obecní úřad s knihovnou a malou kavárnou, může jeden placený zaměstnanec obce fungovat zároveň jako sekretář(ka), knihovník(ice) i příležitostná obsluha v kavárně. Tím je umožněn celodenní provoz objektu za podmínek ekonomicky výhodných pro obec.

Kumulovat je možné i další funkce – hasičskou zbrojnicí, hostinec, klubovny spolků, sklady vybavení pro údržbu veřejného prostoru, prodejnu či ubytování pro turisty (např. sokolovna v Jedlové u Poličky - viz. obr. str. 26 dole - s přistavěnou ubytovnou pro cykloturisty). Součástí může být i bydlení trvalé (např. kulturní dům v Koclířově, kde rekonstrukcí vzniknul v podkroví obecní byt) či přechodné (např. na obecním úřadu ve Velichovkách mají dvě bytové jednotky pro občany obce v nouzi – požár, povodeň, exekuce, ...). Základem zdařilé realizace je kvalitně a uměřeně sestavený stavební program, který za ekonomicky únosných podmínek nejen uspokojí aktuální potřeby obce, ale zároveň umožní snadnou adaptaci v okamžiku, kdy se tyto potřeby změní.

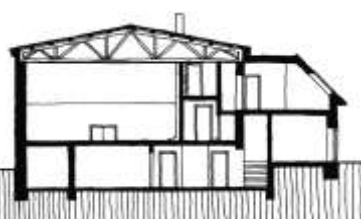
Obecní dům v Malenovicích, Ing. arch. Jiří Dluhoš 2010

„V letech 2009-2010 byl na okraji obce Malenovice, ležící na úpatí Beskyd, vybudován architektonicky i funkčně pozoruhodný víceúčelový Obecní dům. Stavebně čistá a výrazově úsporná přízemní stavba se sedlovou střechou se skládá ze dvou osově kolmo na sebe navazujících objektů na půdorysu T. Na její vnější formě i dispozičním řešení je patrné vědomé ovlivnění tradičním vesnickým stavitelstvím, přestože slouží zcela odlišným účelům.

Kapacita novostavby Obecního domu je prakticky nepřetržitě využita jako zázemí pro místní spolky a pro volnočasové aktivity dětí, k pořádání akcí obecního úřadu i rodinné oslavy občanů aj. V části budovy se navíc nachází hasičská zbrojnice. Na finanční zajištění výstavby byly použity prostředky z Programu rozvoje venkova MZe, ROP Moravskoslezsko a z rozpočtu obce.“ (Bureš, 2012, s. 88)

Obecní úřad a společenský sál
Malé Přítočno

Obecní úřad a společenský sál
Rybníky. Ing. arch. Martin Mikšík,
Studie 2010

2.9 Rekonstrukce

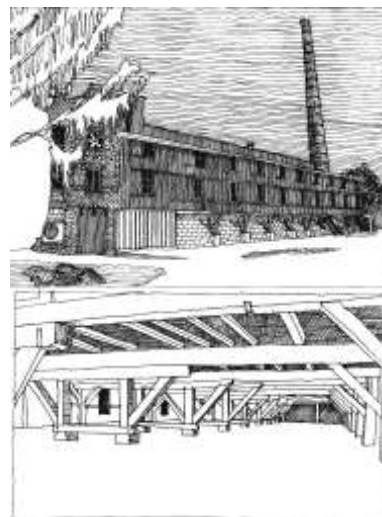
Některé obce mají na svém území historické památky jako záměčky, usedlosti nebo velké hospodářské statky. Jiné disponují nevyužívanými stavbami industriálního charakteru (mlékárny, pily, cihelny, sýpky, mlýny,...). Využití těchto objektů pro kulturní účely a jejich případná revitalizace na společenská centra, může být žádoucím krokem ke zvýšení identifikace obyvatel s místem, neboť jsou součástí jeho paměti, identity a genia loci.

U památkově chráněných objektů je zájem na jejich údržbě a ochraně přímo dán zákonem. U industriálních objektů na venkově však většinou nikoliv. Přesto stojí za to je zachovat a nalézt pro ně smysl další existence. Poslední dobou roste zájem i o industriální dědictví a řada obcí vlastní opuštěné pily, mlékárny, cukrovary, vápenky, sýpky či vlakové zastávky, které je možné transformovat na centra komunitního života. Pro toto využití hovoří i fakt, že s těmito objekty bývají místní lidé často spjati (budťo tam pracovali nebo si prostě zvykli vnímat mlékárenský komín jako novodobý symbol obce). Stejně jako u historických památek je zde však problém s financováním, které se zřejmě neobejde bez dotací nebo spoluúčasti soukromého sektoru.

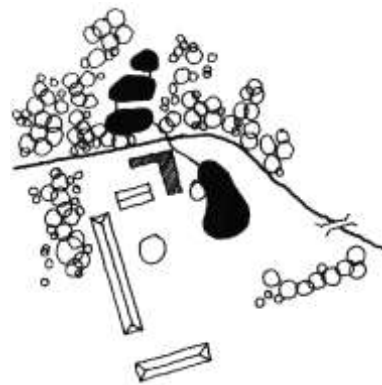
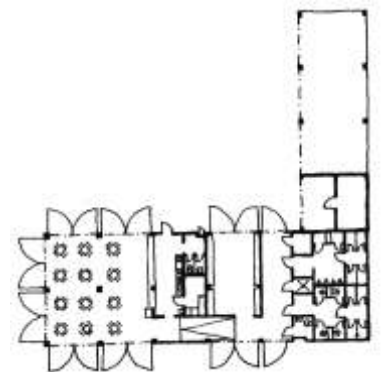
Zájem lidí o industriální dědictví sahá až do 50. let 20. století, kdy se v souvislosti s útlumem těžby uhlí a těžkého průmyslu v Anglii začalo hovořit o tzv. „Průmyslové archeologii“. První badatelé tak začali zkoumat a popisovat kulturní, symbolickou a historickou hodnotu stavebních pozůstatků těžby a průmyslové výroby (v případě Anglie to kromě oceláren byly zejména velké textilní továrny). V roce 1978 vznikla mezinárodní organizace pro záchranu průmyslového dědictví TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage). V té době se již v Západní Evropě dostalo do povědomí lidí vnímání estetiky industriálního dědictví a průmyslové období začalo být považováno za významnou součást historie (Cossons, 2008).

Na českém území byl vývoj v tomto ohledu pomalejší. Vliv na to měla jednak vládní podpora těžkého průmyslu, který díky ní přežíval déle a jednak zřejmě také ideologický pohled, který nepřipouštěl, aby pozůstatky vykořisťování dělníků za kapitalismu v 19. a první polovině 20. století byly prohlašovány za chráněné památky. V roce 1986 vznikla dobrovolná organizace – Sekce ochrany průmyslového dědictví, která fungovala pod Klubem přátel Národního technického muzea, která sice neměla velký vliv ani působnost, avšak někteří její členové se stali pozdějšími respektovanými odborníky na problematiku průmyslového dědictví (např. Benjamin Fragner, Tomáš Šenberger, Eva Dvořáková, Zdeněk Rasl, Jiří Merta). (Dvořáková, 2008). Odborná veřejnost se problematikou industriálního dědictví začala více zabývat až počátkem 90. let, kdy došlo k velkému omezení těžby uhlí i souvisejícího těžkého průmyslu. Úkolem odborníků na památkovou péči najednou bylo, jak se vypořádat s velkým množstvím průmyslových staveb různého účelu, stáří i stavebně-technického stavu. Dnes existuje několik specializovaných pracovišť, která se hlouběji zabývají výzkumem industriálních památek (některá pracoviště NPÚ, Výzkumné centrum průmyslového dědictví při ČVUT, Kolegium pro technické památky ČSSI & ČKAIT a další výzkumné týmy na VUT, VŠB i dalších vysokých školách). O průmyslové památky začíná i zásluhou jejich práce, jevit zájem také laická veřejnost, která si postupně začíná uvědomovat historickou úlohu industrializace a zasazovat se o ochranu jejich hmotných pozůstatků.

Obecně existují tři různé přístupy k nevyužívaným průmyslovým stavbám, které mají celou řadu variant a odstínů. Nejrazantnějším možným krokem je DESTUKCE (zničení, asanace, uvolnění pozemku novému účelu). Takovému nevratnému rozhodnutí by měla vždy

Cihelna Šárovcová Lhota, kterou nový vlastník (architekt M. Pour) předělal na expozici cihlářství, místních tradic a řemesel. V areálu cihelny se konají různé kulturní akce.

Zázemí koupaliště v Honětčích vzniklé přestavbou bývalého statku (Prokš, Příkryl architekti)

předcházet důkladná analýza, odborná debata a zvážení jiných možností (viz. dále). Protipólem destrukce je KONZERVACE (zachování objektu ve stavu posledního pracovního dne a jeho udržování v tomto stavu), ta je ekonomicky velmi náročná a lze ji doporučit pouze u objektů zcela mimořádné kulturní či historické hodnoty. Střední cestou mezi zničením a zakonzervováním je ADAPTACE pro nové využití. Tato varianta nabízí široké pole působnosti pro projekty vdechující stavbám nový život a přitom zachovávající jejich kulturní a historickou hodnotu. To není snadné a může se to podařit jenom po důkladně provedených průzkumech, analýzách a diskusích s dalšími odborníky.

Axel Föhl ve svém příspěvku na konferenci mezinárodního bienále Industriální stopy v roce 2008 napsal: „Péče o průmyslové památky posledních dvou století se rozvíjela překvapivě rychle a vyústila do rozsáhlých podniků. Začala v období, kdy většina evropských zemí prosperovala. Časy se změnily, možná bude nutné znovu zvážít, co je nezbytné, co je skutečně zásadní. Úsilí by se tedy mělo zaměřit na ty budovy, objekty a místa, které v budoucnu mohou posloužit jako doklady minulosti. Znamená to, že musejí očividně předávat autentickou informaci o minulosti. K mnoha dalším způsobům využití lze říci, že je vždy smysluplné nově využít existující stavby – i kdyby „jenom“ proto, aby se ušetřily materiály, energie a úsilí. Nenazývejme však tyto objekty „památkami“, říkejme jim znovu použité (re-used) staré budovy.“ (Föhl, 2008)

Metodika posouzení hodnoty průmyslové památky

Z důvodů již popsaných, není možné uchovat a chránit všechny průmyslové stavby z minulosti. Kromě několika zcela unikátních souborů, které jsou nenahraditelné z hlediska výpovědi o minulosti, je třeba zvažovat rozsah a smysl ochrany jednotlivých objektů. O úplném či částečném zachování nebo naopak adaptaci s většími či menšími zásahy do původní stavby by mělo být rozhodováno na odborné úrovni po zvážení objektivních kritérií. K adaptacím staveb navíc dochází po celou historii architektury (změna římského chrámu na křesťanský, přestavba křesťanského chrámu na mešitu, adaptace kláštera na školu, úprava kasáren na věznici,...), nejde tedy o žádný nový výstřelek a i samotné industriální památky v sobě nesou stopy rekonstrukcí, modernizací a změn technologií.

Pro rozhodování o smyslu a rozsahu ochrany průmyslového /zemědělského objektu jsou důležité zejména tyto otázky:

1/ Autentičnost / jedinečnost

Je uspořádání provozů a vybavení technologiemi zachovalé v původním stavu? Jedná se o provoz běžný v každé obci v ČR nebo jde o technologie unikátní v rámci České republiky nebo Evropy?

2/ Poloha v rámci obce

Tvoří objekty významnou pohledovou dominantu? Jsou kompozičně součástí sídelního celku? Jde o dominantu pozitivní či negativní?

3/ Architektonické řešení, kulturní hodnota

Je řešení kompozice areálu nějak urbanisticky mimořádné? Jsou na stavbě zachovalé původní detaily? Je architektonické řešení nějak výjimečné v rámci obce, regionu nebo v širším měřítku?

4/ Konstrukční a materiálové řešení

Jsou zvolené konstrukce či materiály nějakým způsobem jedinečné? Má stavba jiné zvláštnosti z inženýrského hlediska?

5/ Autor

Byl autorem stavby nějaký významný inženýr či architekt?

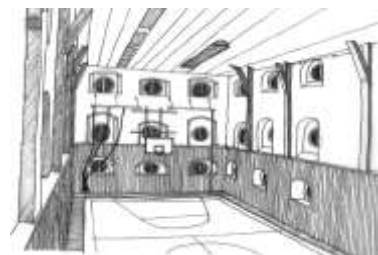
6/ Stavebně-technický stav

V jakém je objekt stavu? Byla dochována původní dokumentace nebo proveden stavebně-historický průzkum?

7/ Význam pro obec

Honětice – obec, kde se společenským centrem stalo zázemí koupaliště vzniklého přestavbou zemědělského areálu.
<http://www.dvurhonecice.cz/>

Sýpka v Lukách nad Jihlavou z roku 1737, v roce 2003 přestavěna na tělocvičnu

Špýchar ve Vojkově - kulturně společenský prostor s expozicí historie keramiky, porcelánu, kachlů a kachlových kamen, k pořádání výstav, seminářů, přednášek, tematických akcí a degustací vín.
Ing. E. Melicharová

Má stavba pro obec nějakou jinou hodnotu mimo výše uvedená kritéria?

Metodika posouzení vhodnosti výběru nové funkce

Po vyhodnocení historického, architektonického a kulturního významu staveb je možné přistoupit k jejich posuzování z pohledu další využitelnosti. Zde hrají roli tato kritéria:

1/ Poloha v rámci obce a dostupnost

Jednotlivé funkce mají různé požadavky na dopravní dostupnost a dopravní napojení, vizuální propojení či koncentraci obyvatel v blízkém okolí.

2/ Limity

Kromě možné zátěže těžkými kovy, chemikáliemi či jinými škodlivými pozůstatky výroby či zemědělství, mohou být problémem také výstupy důlních plynů, poklesy či sesuvy území nebo různá další ochranná pásma.

3/ Existence a stav inženýrských sítí

Výhodou průmyslových objektů může být kvalitní napojení na inženýrské sítě. Záleží však na jejich stavu a stáří. Dvacet či více let po ukončení provozu mohou být rozvody zastaralé, zchátralé či rozkradené.

4/ Vlastnické poměry a velikost areálu

Areál s jedním vlastníkem je investičně přitažlivější, než komplex s mnoha podílníky a nevyjasněnými majetkoprávními vztahy. Velikost průmyslového areálu by pak měla odpovídat zamýšlenému záměru.

5/ Konstrukční systém

Vyzdívané skelety jsou velmi adaptabilní. Problematictější jsou objekty se stěnovým systémem, který je méně přizpůsobivý. Vhodnost modulu závisí na funkci, a jak již bylo uvedeno dříve, nemusí vždy vyhovovat zamýšlenému provozu.

6/ Stavebně-technický stav.

Je objekt v takovém stavu, aby oprava a konverze byla ještě smysluplná nebo již půjde o historizující novostavbu na stejném místě? Je možné upravit tepelně-technické parametry objektu pro nový účel tak, aby zůstaly zachovány jeho architektonické kvality a historická výpovědní hodnota?

„Soubor J. K. Tyl Meziměstí má již dlouhou tradici. V březnu 2011 oslavil svých úctyhodných 80 let.

Svoji domovskou scénu má náš soubor na nádraží. Ano. Není to překlep. Skutečně hrajeme v původní čekárně v nádražní budově. Prý jen Meziměstí a Paříž mají divadlo na nádraží. Ale protože v Paříži jde spíše o kabaret, jsme pravděpodobně jediná divadelní scéna, kde vás občas během hraní přehluší lokomotiva....“ (Zdroj: www.divadlo-mezimesti.cz)

2.10 Další příklady kulturně společenských center

Roli společensko-kulturního centra v obci mohou plnit i další místa a stavby. Může to být hotel se společenským sálem (např. hotel Freud v obci Ostravice, kde se odehrávají plesy i veřejná jednání zastupitelstva), školící a společenské centrum firmy sídlící v obci nebo obecní knihovna.

Knihovny:

_Nabízejí příjemný a především neutrální prostor pro volnočasové aktivity, neziskovou kulturu, podporují kulturní rozmanitost a kreativitu. Přispívají k rozvoji duchovních, emocionálních, sociálních a jazykových dovedností dětí, pomáhají jim získat estetické cítění, posilovat zájem o literaturu, vědu a umění a stimulovat jejich kreativitu.

_Podporují komunitní aktivity a sociální integraci na místní úrovni, zvyšují pocit sounáležitosti s obcí.

(Zdroj: Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015)

Zrekonstruovaná sýpka

Bývalá kovárna přestavěná na kavárnu s malým kinosálem.
Ilanz ve Švýcarsku
Architekti Capaul & Blumenthal
2010

Sokolovna v Jedlové u Poličky
s přístavbou ubytovny pro cyklisty.

Když před časem americký deník *The New York Times* otiskl krátký text o tom, že podle studie nadace Billa a Melindy Gatesových se Česko pyšní nejhustší sítí veřejných knihoven na světě (jedna připadá na 1971 obyvatel), hrdost, kterou bylo možné při čtení této zprávy pocítovat, se mísila s jistou skepsí. Knihovny sice v Česku opravdu „jsou všude“, jak píše NYT, ale nejde náhodou o zaprášené sbírky starých knih, kam už nikdo moc nechodí?

Přesně takto ještě před dvěma lety vypadala obecní knihovna v Hejně, malé pošumavské vesnici nedaleko řeky Otavy. Ze sedmi stovek knih naskládaných v jedné obří skříni v zadní místnosti obecního úřadu byla většina vydána v sedmdesátých letech či dříve a z deseti registrovaných čtenářů si pravidelně půjčovali knihy jen tři. Rekonstrukce celého obecního úřadu posloužila jako příležitost zmodernizovat také knihovnu a starosta dostal nápad svěřit proměnu do rukou místní rodačce, osmnáctileté studentce třetího ročníku sušického gymnázia.

Hanka, dcera výpravčí a stavaře, byla v té době v obci o 160 obyvatelích sice známá jako účinkující každoročního mimořádně populárního dětského dne („Sněhurka“) a také jako pořadatelka různých dalších akcí pro děti. S tím, co obnáší provoz knihovny, však neměla žádné zkušenosti a do hejenské knihovny, kde téměř zcela chyběla dětská literatura i aktuálnější tituly, podle svých slov během dětství a dospívání zašla možná jednou. „Nebyl k tomu důvod,“ říká. „Přestože jsem vždycky ráda četla, tam neměli nic, co by mě zajímalo.“

Přesto na starostovu nabídku kývla. „Viděla jsem jasně, o kolik lepší ta knihovna může být,“ říká. Jako v tolika jiných vesnicích, zejména v těch menších, také v Hejně chybí místo, kde by se místní mohli pravidelně setkávat. Místní hospoda má otevřeno jen v pátek a její služby využívají téměř výhradně muži. V kulturní místnosti v hasičárně na návsi se sice slaví Mezinárodní den žen nebo se tam pořádají vepřové hody, ale jde jen o pár akcí do roka. Vesnička navíc v té době procházela lokálním politickým dramatem, kdy střídání stráží v čele radnice obec rozdělilo na příznivce dvou politiků soupeřících o křeslo starosty.

Hanin plán spojit opět rozkmotřené sousedy a vytvořit pro ně nové společenské centrum neznělo tak naivně a „správně“, jak by mohlo skeptičtějšímu nebo možná cyničtějšímu uchu znít. Ostatně stejným směrem – tedy k proměně ve společenskou instituci, pro kterou je půjčování knih jen jednou z mnoha rolí – se snaží jít knihovny všude po světě od chvíle, kdy je nástup internetu poslal na seznam ohrožených druhů.

Sledováním světových knihovnických trendů ale Hana Hrabáková nezačala. Naopak, na počátku tato knihovnice-teenagerka bez jakéhokoli profesního vzdělání chvíli tápala. „Ze začátku jsem moc nevěděla, co dělám,“ směje se. Nakonec však provedla nutné radikální změny: zhruba tři sta z celkem osmi stovek knih vyřadila (a postupně je zdarma rozdává), nakoupila sedm stovek nových svazků, zejména novinek. Fond rozšiřuje, jak jí to dvacetitisícový roční rozpočet dovolí. Postupně si však nejen rozšířila vzdělání (díky nové práci změnila životní plány a místo zvěrolékařství začala na Karlově univerzitě studovat knihovnictví), nýbrž i významně zvýšila svoje ambice.

V knihovně začala pořádat přednášky, výtvarné dílny, děti si tu mohou napsat úkoly do školy. Z původně deseti registrovaných čtenářů je dnes více než padesát a na akce chodí kolem třiceti lidí. Komu se to zdá málo, ať si spočítá, že v podmínkách Hejné jde o pětinu obyvatel.

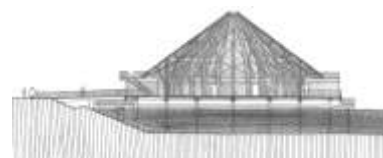
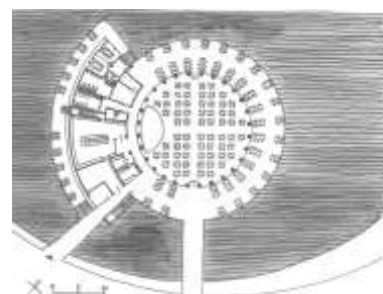
A propojování místních se děje i jinými cestami, třeba tím, že Hana svými aktivitami rozšiřuje okruh lidí, kteří se dobrovolně ve volném čase zapojují do společenského života obce. Dřevěnou knihobudku, která bude od podzimu stát na návsi a bude si z ní možné zdarma půjčovat (nebo do ní naopak věnovat vlastní použité knihy), kupříkladu právě teď vyrábí za symbolickou cenu místní truhlář. Další její plány se týkají zahrádky u obecního úřadu, kde chce mít letní čítárnu pod širým nebem, a místnosti, kde dnes funguje zmiňovaná hospoda: tam by do dvou let ráda zprovozovala cosi mezi čítárnou, kavárnou a galerií.

A ještě jedna vize Hany Hrabákové je pak pro obce, jako je Hejná, potýkající se často s odlivem obyvatel, mimořádně důležitá. Po studiích v Praze tato mladá žena plánuje vrátit se domů a kromě zvelebování ve vesnici také žít. „Prahu mám ráda, ale děti bych tam vychovávat nechtěla,“ říká. „Tady jsem doma.“

Zdroj: LAUDER, S. Tak trochu jiná knihovnice. In: Respekt 31/2016. ISSN 0862-6545.

Obec Hejná

Sen Village Community Center
Vo Trong Nghia Architects
Tân An, Long An Province,
Vietnam

Komunitní centrum pro 250 lidí
postavené tradičním způsobem
z tradičního materiálu (bambus).
Zdroj: www.archdaily.com

INTERMEZZO 1

O soutěži Vesnice roku

Soutěž Vesnice roku v Programu obnovy venkova je každoročně vyhlašována již od roku 1995. Cílem této soutěže je snaha povzbudit obyvatele venkova k aktivní účasti na rozvoji svého domova, zveřejnit rozmanitost a pestrost uskutečňování programů obnovy vesnic a upozornit širokou veřejnost na význam venkova, ale také snaha vyzdvihnout aktivity obcí, jejich představitelů a občanů, kteří se snaží nejen zvelebovat svůj domov, ale rozvíjejí i místní tradice a zapojují se do společenského života v obci.

Soutěž byla poprvé vyhlášena Spolkem pro obnovu venkova ČR v roce 1995 pod názvem Soutěž o nejzdařilejší program obnovy vesnice. Od roku 1996 je jedním z vyhlašovatelů Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a Svaz měst a obcí ČR. Ministerstvo zemědělství se mezi vyhlašovatele připojilo v roce 2007.

Soutěž je každoročně vyhlašována na jarním Dnu malých obcí v Praze. Organizace soutěže probíhá ve dvou kolech – krajském a celostátním. Všechny přihlášené obce jsou nejprve hodnoceny v krajském kole. Do celostátního kola pak postupuje za každý kraj vždy maximálně jedna obec, které byla udělena Zlatá stuha v krajském kole. V rámci celostátního kola jsou vyhodnocena první tři místa. Obce přihlášené do soutěže jsou hodnoceny v následujících oblastech: koncepční dokumenty, společenský život, aktivity občanů, podnikání, péče o stavební fond a obraz vesnice, občanská vybavenost, inženýrské sítě a úspory energií, péče o veřejná prostranství, přírodní prvky a zeleň v obci, péče o krajinu, připravované záměry a informační technologie obce.

Vítěz celostátního kola soutěže postupuje do soutěže Evropská cena obnovy vesnice. Tuto soutěž vyhlašuje Evropská pracovní společnost pro rozvoj venkova a obnovu vesnice (Europäische Arbeitsgesellschaft Landentwicklung und Dorferneuerung ARGE) ve dvouletém intervalu soutěží. Dvanáctý ročník soutěže byl završen na podzim 2012 slavnostním vyhlášením vítězů v Langeneggu (Rakousko). Porota se shodla, že v rámci dvanáctého ročníku soutěže, by měly být vyznamenány především obce, které hledí kupředu, orientují se na možnosti svého dalšího rozvoje a na výzvy, před kterými aktuálně stojí, umí kreativně a inovativně odpovídat. Proto bylo pro Evropskou soutěž obnovy vesnice 2012 zvoleno motto Budoucnosti na stopě. To umožňuje zúčastněným obcím koncipovat své soutěžní projekty s ohledem na jejich jedinečné místní podmínky a ponechává jim velký prostor pro představení vlastních přístupů k využití svého potenciálu.

Podmínky

Do soutěže se mohou přihlásit obce vesnického charakteru (včetně statutu města a městyse), které mají maximálně 7 500 obyvatel a které mají zpracovaný vlastní strategický dokument zabývající se rozvojem obce, program obnovy vesnice nebo program rozvoje svého územního obvodu. Do soutěže se hlásí obec vždy jako celek, včetně svých místních částí.

Ocenění

Zlatá stuha za vítězství v krajském kole

Nejvyšší ocenění, které získá obec, která se nejlépe a vyváženě prezentuje ve všech posuzovaných oblastech. Komise sleduje úroveň společenského života v obci, aktivity občanů, celkový obraz vesnice, občanskou vybavenost a infrastrukturu, spolupráci s podnikateli v obci, veřejná prostranství, péči o zeleň a krajinu a v neposlední řadě také koncepční dokumenty obce.

Modrá stuha za společenský život

Ocenění zpravidla obec získává jako celé společenství, nejen jako samospráva. Znakem společenského života vesnice je mj. to, že jej vytvářejí lidé nejen pro ostatní, ale i pro sebe. V oceněné obci bývá řada spolků tradičních i novodobých, udržují se a obnovují tradice a obyčeje. V ocenění je důležitá péče o duchovní hodnoty obce a návaznost na tradice. Obce v pohraničí a v blízkosti měst mají situaci těžší, nicméně i zde již nová generace tvoří nový život v obci navazující na staré rytmy. Pro posouzení kontinuity společenského života jsou důležité kroniky obecní i spolkové, autentické akce spolků i dokumenty obce. Významným subjektem je škola, která bývá kritickým místem života obce.

Bílá stuha za činnost mládeže

Oceněná obec prokazuje zapojení dětí a mládeže do života obce a koncepční podporu jejího zájmu o venkovskou pospolitost. Oceňovány jsou aktivity výchovy mladé generace místními spolky, práce s dětmi v knihovně, vytváření podmínek pro trávení volného času. Významným přínosem jsou úspěchy mladých lidí a jejich trvalý zájem o život a rozvoj obce, mezigenerační setkání, mimoškolní činnost dětí a dobré příklady trvalé práce s dětmi a mládeží v místě.

Zelená stuha za péči o zeleň a životní prostředí

Oceněná obec by měla koncepčně rozvíjet zeleň v obci, pečovat o dřeviny a prostranství se zajištěním odbornosti a prokazovat cit pro místní venkovský charakter sídla. Druhou stránkou je výchova veřejnosti ke vztahu k životnímu prostředí obce a jejího zapojování do jeho tvorby. Důležité je pojetí veřejných zelených ploch a zapojení dalších prvků pro plnění

funkcí odpočinku a setkávání veřejnosti, místně odpovídající skladba zeleně, venkovský ráz. Oceňovány jsou i snahy o revitalizaci navazující otevřené krajiny, výsadby tradičních stromořadí a obnova druhové skladby. Je kladen důraz na dlouhodobý a koncepční pohled a na plánování zeleně v obci a výchovu nejmladších generací.

Oranžová stuha za spolupráci obce a zemědělského subjektu

Oceňovány jsou pozitivní stránky spolupráce zemědělských subjektů hospodařících v krajině se samosprávami. Toto ocenění je zaměřeno také na hledání nových forem spolupráce při správě venkovského prostoru.

Mezi oblasti posuzovaných kritérií patří: podíl místních zemědělských subjektů na zaměstnanosti obyvatel obce, péče o veřejná prostranství a kulturní krajinu, koncepční dokumenty a společné projekty, místní produkty a jejich marketing, využití netradičních zdrojů energie a nezemědělské aktivity.

Cena naděje pro živý venkov za místní spolkový život a občanskou společnost v obcích

Symbolem této ceny je duha, která symbolizuje občanskou společnost. Záštitu nad touto cenou převzalo Sdružení místních samospráv ČR, které je přesvědčeno, že pro každou obec je klíčová aktivita místních spolků a zájmových sdružení. Ty představují místní život v obci, jsou nespornými nositeli místní kultury, společenského života a občanské společnosti. Jejich podpora je nejen věcí obce, ale i orgánů veřejné moci.

Zlatá cihla v Programu obnovy venkova ocenění příkladných staveb realizovaných v duchu Programu obnovy venkova

Cílem udílení tohoto ocenění je získat evidenci a přehled o těchto stavbách a také tyto stavby zveřejnit v každoročně vydávané propagační publikaci "STAVBY VENKOVA"

Charakteristika předmětu soutěže Vesnice roku 2016

Při hodnocení soutěžících obcí bude hodnotitelská komise posuzovat následující okruhy:

1. *Koncepční dokumenty*
2. *Společenský život*
3. *Aktivity občanů*
4. *Podnikání*
5. *Péče o stavební fond a obraz vesnice*
6. *Občanská vybavenost, inženýrské sítě, úspory energií*
7. *Péče o veřejná prostranství, přírodní prvky a zeleň v obci*
8. *Péče o krajinu*
9. *Připravované záměry*
10. *Informační technologie obce*

11. Zlatá cihla v Programu obnovy venkova
(dobrovolná část soutěže)

Každá přihlášená obec zpracuje jako přílohu k přihlášce do soutěže „Charakteristiku obce“ v členění podle následujících bodů (v rozsahu cca 25 řádků strojopisu ke každému z bodů 1 – 11).

1. Obec a její koncepční dokumenty
 - 1.1. Stručná charakteristika obce – stáří obce, struktura a počet obyvatel, charakter zástavby, dopravní obslužnost, pracovní příležitosti, převažující ráz krajiny, spádová oblast.
 - 1.2. Urbanistická studie a územně plánovací dokumentace – druh dokumentace, zpracovatel, způsoby projednání s občany a začlenění požadavků obce, stav schvalování.
 - 1.3. Program obnovy vesnice – údaje o vypracování, projednávání a schvalování vlastního programu obnovy vesnice, vztah občanů k programu.
 - 1.4. Rozpočet obce – výsledky hospodaření v roce 2015 a zásady utváření rozpočtu obce v roce 2015 – struktura příjmů (z toho daňové) a výdajů; využívání příjmů obce, dotací a sponzorských darů.
 - 1.5. Přehled dotací (SR, EU) v letech 2008 – 2015. (Tabulka: rok/název programu/název akce/celkové náklady v tis. Kč, dotace v tis. Kč.)
2. Společenský život
 - 2.1. Kontinuita společenského života – udržování či obnova místních tradic, svátků a obyčejů, vytváření nových tradic.
 - 2.2. Činnost spolková – počet občanských sdružení, druh a rozsah jejich činností, výsledky pracovní skupiny pro obnovu vesnice.
 - 2.3. Podpora obce – vydávání obecních novin, publikací, pohlednic, péče o kroniku, vedení knihovny, pořádání výstav, podpora činnosti spolků, propagace idejí obnovy vesnice a jejich výsledků.
3. Aktivity občanů
 - 3.1. Dobrovolná práce občanů – bezplatná i hrazená účast občanů na realizacích programů obnovy vesnic; vlastní aktivity občanů a spolků.
 - 3.2. Začlenění dětí a mládeže do života vesnice – spolupráce školy s obcí, vlastní iniciativy mládeže, způsob zapojení do programu obnovy vesnice.
 - 3.3. Péče o vesnickou pospolitost – udržování sousedských vztahů, péče o staré občany, pomoc sociálně slabým spoluobčanům.
 - 3.4. Spolupráce s občany – fungování obecních komisí, výchova a příprava pokračovatelů v samosprávě obce; průzkumy názorů občanů a mládeže, formy spolupráce.
4. Podnikání
 - 4.1. Podnikání v zemědělství – historie a současný stav, ekofarmy, marketing místních zemědělských

specialit, zapojení zemědělských podniků do realizace programu obnovy vesnice (zejména v péči o krajinu).

4.1.1. Informace o zachování a propagaci místní zemědělské produkce, realizace zajímavých místních produktů vyplývajících ze zemědělské činnosti, jejich kvalita a originalita způsobu zpracování, využití původního zpracování zemědělských produktů.

4.1.2. Informace o podílu zemědělských subjektů na zachování původních druhů ovocných a okrasných stromů na veřejných prostranstvích.

4.1.3. Zapojení zemědělských subjektů do přípravy a realizace dalších návrhů obnovy krajiny.

4.2. Spolupráce obce se zemědělským nebo lesnickým subjektem – příprava a realizace společných projektů na zemědělských, lesních nebo obecních pozemcích, společné koncepční dokumenty, společná územní rozvojová strategie pro území obce nebo skupiny obcí.

4.2.1. Popis spolupráce obce a zemědělských subjektů včetně dobrovolných (př. myslivci, rybáři, včelaři atp.).

4.2.2. Informace o výsledcích péče o veřejná prostranství a kulturní krajinu.

4.2.3. Spolupráce s obcí při hledání námětů na využití netradičních zdrojů a úspory energie.

4.3. Nezemědělské podnikání, rozvoj řemesel – podnikatelské aktivity občanů, vytváření nových pracovních míst, nezemědělské aktivity zemědělských podniků, zapojení podnikatelů do realizace programu obnovy vesnice.

4.3.1. Zapojení zemědělských podniků na rozvoji venkovské turistiky (vytváření služeb, ubytování v soukromí, poskytování pohostinství, nabídky možností využití volného času, turistiky, cykloturistiky, sportu a oddechu).

4.3.2. Informace o uskutečněném projektu, který zahrnuje využití nebo rekultivaci nepotřebných zemědělských areálů (brownfields).

4.4. Venkovská turistika – vytváření služeb, ubytování v soukromí, poskytování pohostinství, nabídky možností využití volného času, turistiky, cykloturistiky, sportu a oddechu.

4.5. Přímé podnikání obce – vlastní hospodářská činnost.

5. Péče o stavební fond a obraz vesnice

5.1. Péče o historickou zástavbu – zachování původního půdorysu a panoramatu vesnice, péče o památkové chráněné objekty, stavby lidového stavitelství a vytvářející místní ráz, detaily a tvarosloví staveb, rukodělné výrobky a charakteristické prostředí, stavební obnova a údržba venkovských staveb.

5.2. Soulad v zástavbě – obnova původního rázu staveb, odstraňování stavebních nešvarů, cizích a městských prvků, vytváření stejnorodého prostředí vesnice.

5.3. *Nová zástavba – dodržení měřítka, stylu, tvaru a materiálů typických pro obec, posilování souladu se stávající zástavbou.*

5.4. *Organizační opatření – zabezpečení celkové harmonie prostředí obce, fungování stavební komise, poradců stavebníků, regulace stavebního řádu vesnice, pořízení návrhů stavebních řešení a motivačních skic.*

6. *Občanská vybavenost, inženýrské sítě, doprava, úspory energií*

6.1. *Stav občanské vybavenosti – údržba, modernizace a dostavba stávajících objektů, záměry a realizace nových objektů.*

6.2. *Inženýrské sítě – údržba stávajících sítí, záměry, opatření a realizace dostavby sítí, zkvalitňování dopravní vybavenosti, způsob likvidace splaškových vod.*

6.3. *Odpadové hospodářství – koncepce a provoz odstraňování odpadů, organizační opatření, ekologická výchova.*

6.4. *Úspory energií – kroky vedoucí k úsporám, zavádění netradičních zdrojů energie.*

7. *Péče o veřejné prostranství, přírodní prvky a zeleň v obci*

7.1 *Koncepční přístup, dlouhodobé plánování – existence koncepčních dokumentů rozvoje zeleně, např. v rámci Územního plánu nebo Programu rozvoje obce, postupná realizace rozsáhlejšího projektu, systematický postup ve výsadbě a obnově vegetačních prvků v obci. Spolupráce se specialisty a příprava projektové dokumentace v oblasti zeleně.*

7.2 *Nové úpravy veřejných prostranství – realizované výsadby zeleně v obci i v okolí, obnova stávajících i výsadba nových – zeleň veřejných prostranství (návsí, ulice), vyhrazená zeleň (sportoviště, hřbitovy, školky apod.) aleje, historická zeleň atd. Sledována kvalita provedených prací, výběr vhodného sortimentu rostlin, kompozice, funkčnost, celkový ráz nových výsadeb v souladu s daným venkovským prostředím.*

7.3 *Udržování přírodních a přírodě blízkých prvků – vodních toků, břehových porostů, rybníků a nádrží, přírodních útvarů, naučných stezek, apod.*

7.4 *Péče o veřejná prostranství a o zeleň – udržování, čistota a pořádek na veřejných prostranstvích v obci a navazujících soukromých pozemcích, udržování hřbitovů, drobných sakrálních objektů, památníků, výtvarných děl, drobné architektury.*

Péče o prvky zeleně - trávníky v obci i v nejbližším okolí (humna), květinová výzdoba veřejných prostranství i soukromých domů a pozemků, péče o dřeviny včetně arboristických zásahů (kvalita a vhodnost zásahů).

7.5 *Ekologická výchova a vzdělávání – zájem obce o vytvoření a kultivaci vztahu a odpovědného přístupu občanů, zejména dětí, k místu a ke krajině na principech udržitelného*

rozvoje; zapojení dětí do ekologických aktivit případně péče o zeleň a celkový obraz obce od nejmenších dětí v MŠ až po mládež; zapojení občanů do rozhodovacího, plánovacího a realizačního procesu ve vztahu k obci a ke krajině.

8. Péče o krajinu

8.1. Zemědělské a lesní pozemky – systematický postup při využívání pozemků, projekty komplexních pozemkových úprav, šetrné obhospodařování, příprava či realizace protierozních úprav, členění honů, obnova luk, výsadba lesů. Obnova zaniklých cest v zemědělské krajině včetně stromořadí.

8.2. Péče o prvky ekologické stability v krajině, zejména ty vymezené v rámci Územního systému ekologické stability – stav projekční přípravy (generely a plány ÚSES, návrhy obnovy krajiny) a skutečná realizace (výsadba nových biokoridorů, interakčních prvků, břehových porostů, alejí, doprovodů cest).

8.3. Ostatní opatření péče o kulturní krajinu – výsadba stromořadí, péče o vodní toky, rybníky a mokřady, opatření vodohospodářská a protipovodňová.

8.4. Obnova prvků kulturní paměti krajiny – např. obnova křížových cest, božích muk, křížků, historických alejí, obnova krajinné matrice.

9. Připravované záměry

9.1. Stručná charakteristika plánovaných a v současné době připravovaných záměrů – zaměření, předpokládaný harmonogram realizace a finanční plán (předpokládané náklady na realizaci akce, jejich předpokládané finanční zajištění).

10. Informační technologie v obci

10.1. Stručná charakteristika informační technologie – stávající stav, vybavení, využití, inovace atp. (např. www stránky, informační kiosky, místní rozhlas, TV stanice, internetové vysílání, web kamera).

Následující část soutěže je DOBROVOLNÁ

11. Zlatá cihla v Programu obnovy venkova
Zlatou cihlou v Programu obnovy venkova se oceňují příkladné stavby, realizované v duchu Programu obnovy venkova, které si zaslouží, aby byly zveřejněny. Cílem rozšíření soutěže o toto vyhodnocení je získání evidence a přehledu o těchto stavbách, jejich ocenění a zveřejnění v každoročně vydávané osvětově propagační publikaci „STAVBY VENKOVA“.

Kategorie hodnocených staveb

A - obnova, či rekonstrukce památkově chráněných objektů a památek místního významu,

B - obnova, či rekonstrukce staveb venkovské zástavby,

C - nové venkovské stavby

Hodnotící kritéria

1. Začlenění stavby do prostředí obce a jejího krajinného rázu.

2. *Respektování kulturní kontinuity regionu, charakteru místního prostředí a využití tradičních materiálů.*
3. *Zachování původních stavebních prvků a architektonického tvarosloví při obnově a rekonstrukci historických staveb a památek lidového stavitelství.*
4. *Soulad novostaveb se stávající zástavbou a jejich estetický účinek.*
5. *Technická a energetická úroveň stavby; úprava zeleně a okolí stavby.*

Krajská komise může udělit diplom „Zlatá cihla v Programu obnovy venkova XXX kraje v roce 2016“ pouze jedné stavbě z hodnocené kategorie. V případě, že žádná z přihlášených staveb nesplňuje v zásadní rovině kriteria soutěže, komise cenu neudělí. V případě, že obec bude mít zájem o začlenění staveb realizovaných v obci do hodnocení o ocenění „Zlatá cihla v Programu obnovy venkova“, pak vyplní a doloží:

- a) *Název stavby (např. Kostel sv. Anny nebo Obecní knihovna):*
- b) *Kategorie (A, B, C):*
- c) *Popis stavby (historie, stáří, vlastník, popis výstavby, resp. rekonstrukce a s tím související financování (dotace, program), využití v minulosti či stávající, začlenění stavby do prostředí obce atp., cca 25 řádků).*
- d) *V případě, že obec není vlastníkem dané stavby, pak doloží souhlas vlastníka stavby s účastí v soutěži (volnou formou), včetně práva na publikování.*
- e) *Fotografie stavby (na CD/DVD) – před a po realizaci v případě rekonstrukce, stávající stav atp.*

Soutěžními stavbami mohou být například sakrální stavby a drobné objekty, stavby občanské vybavenosti, obytné budovy, výrobní technické a zemědělské stavby, veřejné plochy a prostranství obce.

3 Cíle práce, metodika a pracovní hypotézy

3.1 Cíle práce

- Zdokumentování stávajícího stavu problematiky kulturně-společenských center malých obcí z pohledu městského inženýrství.
- Analýza vybraného vzorku obcí z celé ČR z pohledu vybavenosti pro kulturně společenský život.
- Deskripce vybraných obcí a jejich vybavenosti pro kulturně-společenský život. Výběr fungujících řešení a formulace typologických a urbanistických zásad pro jednotlivé typy a charakter malých obcí.
- Demonstrace formulovaných zásad na konkrétních příkladech.

3.2 Metodika

Kvantitativní výzkum

Hrubý sběr dat o občanské vybavenosti (se zaměřením na vybavenost pro kulturně-společenský život) v jednotlivých malých obcích na území České republiky a jejich statistické vyhodnocení.

Obce úspěšné v celostátní soutěži Vesnice roku byly porovnávány s náhodným výběrem ostatních obcí v ČR.

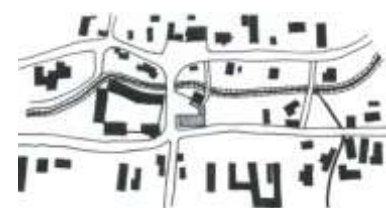
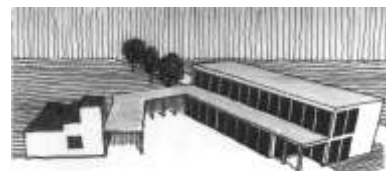
Kvalitativní výzkum (indukce)

Podrobný průzkum vybraných obcí a jejich vybavenosti. Empirická a měkká data získaná hloubkovými rozhovory, nestrukturovaným pozorováním a studiem různých dokumentů budou zformována do hypotéz o předpokládané potřebné vybavenosti jednotlivých typů malých obcí.

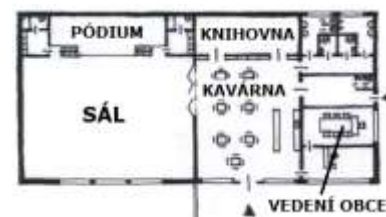
Obce pro kvalitativní výzkum byly vybírány jednak z výsledků soutěže Vesnice roku Programu obnovy venkova (vítězství v soutěži naznačuje nadprůměrnou kvalitu a aktivní zapojení komunity do rozvoje obce) a jednak dle anomálií zjištěných při kvantitativním výzkumu.

Metoda analogie

Pro typově shodné obce může být vyhledáváno podobné (analogické) řešení jako u výše popsaných obcí s dostatečnou a dobře fungující vybaveností pro kulturně-společenský život.

Návrh obecního domu v Třebomí.
Studentská práce: D. Venusová,
Vedoucí: J. Kiszka, M. Nedvěd

Návrh obecního domu v Třebomí.
Studentská práce: G. Zábranská,
Vedoucí: J. Kiszka, M. Nedvěd

3.3 Pracovní hypotézy

Pracovní hypotéza 1

Kvalita společenského a kulturního života v obcích (měřená množstvím pořádaných akcí během roku a pravidelných aktivit realizovaných obyvateli obce) není přímo úměrná kvantitě zařízení (měřené jejich počtem a užitnou plochou), které má pro tyto příležitosti obec k dispozici.

Pracovní hypotéza 2

Kvalita společenského a kulturního života v obcích (měřená množstvím pořádaných akcí během roku a pravidelných aktivit realizovaných obyvateli obce) je tím větší, čím vyšší je stavební (architektonická) kvalita a polyfunkčnost zařízení, které má pro tyto příležitosti obec k dispozici.

Pracovní hypotéza 3

Účelnost využití financí pro realizaci stavební vybavenosti pro kulturně společenský život je nepřímo úměrná vzdálenosti jejich zdroje.

Pracovní hypotéza 4

„Místo určuje děj“, ale vždy záleží na vůli lidí něco podnikat. Kvalitní stavební vybavenost může podnítit zlepšení kulturně společenského života, ale nemůže jej garantovat.

Pracovní hypotéza 5

Existuje vztah mezi urbanistickou strukturou obce a intenzitou kulturního a společenského života v ní.

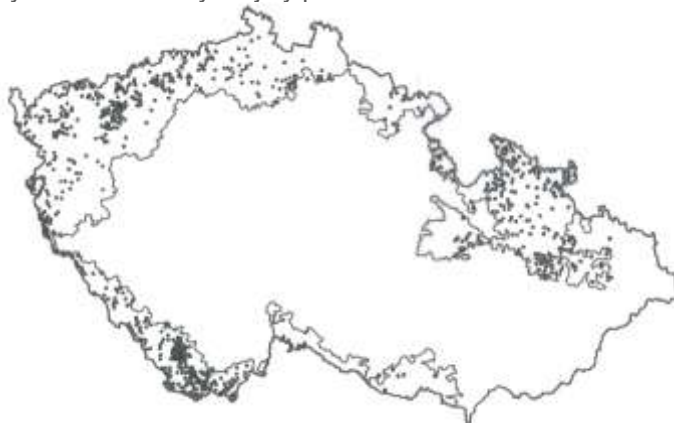

Černotín – přestavba zemědělských objektů na společenské centrum obce. 2003 - 2004

INTERMEZZO 2

Malé obce ve městech

Český venkov byl ve své historii postižen několika velkými ranami. Byly to husitské války, třicetiletá válka, industrializace a 2. světová válka (respektive poválečné uspořádání a odsuny obyvatel). Nejdrastičtějším zásahem však nebyla válka, ani epidemie, ale racionálně se tvářící a vědecky podložená reforma nazývaná „zavedení střediskové soustavy obcí“. V rámci této optimalizace bylo zlikvidováno asi tisíc vesnic a většina ostatních nějakým způsobem poznamenána. Z podobných ideových zdrojů, jako středisková soustava, vycházela i „kulturní revoluce“ v Číně a reformy venkova v Rumunsku, „*kde diktátor správně pochopil, že vesnici nestačí přestavovat postupně a ponechávat jí sílu plynoucí z jejího místa, ale je třeba ji zbořit a jinde, na svévolně zvoleném místě, postavit betonové paneláky*“. (Blažek, 1998, str. 88). S vývojem ve 2. pol. 20. století souvisel i růst měst, masivní bytová výstavba a zábory krajiny pro stavbu sídlišť.

Vesnice zaniklé v pohraničí po roce 1945. Zdroj: Perlín, 2010.

„Venkovský prostor je převážná část státního území (krajina), nezastavěná městskou zástavbou, tj. volná krajina, doplněná původním venkovským osídlením, tj. zemědělským a plochami, na kterých probíhá výstavba, nebo aktivity, které nesměřují k podobě a funkcím (budoucích) urbánních (rozuměj městských) celků“. (Baše, 2006, str.15). Z této i z jiných definic vyplývá, že venkovské obce anektované městským katastrem a obestavěné městskou zástavbou již nesplňují charakteristiky venkova a tudíž nejsou vesnicemi. Nicméně je pro potřeby tohoto textu je budeme pro přehlednost vesnicemi nazývat. Z architektonicko-urbanistického pohledu, lze vesnici popsat z hlediska **prostorového uspořádání** (způsob založení, struktura zástavby, morfologie terénu, ...), **funkční struktury** (bydlení, doprava, vybavenost, přírodní prvky, pole lesy, ...) a **symbolické kostry** (kostel, kaple, hřbitov, pomníky, artefakty, jiná významná „magická“ místa). Tyto vrstvy vznikaly postupně, často po celá staletí a není možné (ani žádoucí) je vymazat několika tahy urbanistovy tužky.

ÚPLNÁ ABSORBCE – FRAGMENTY

Na mapách větších měst nesou některé městské části jména vesnic, které k nim byly postupně připojovány. Příkladem mohou být Radlice, které bývaly malou vesnicí v údolí za Prahou. V roce 1922 se staly městskou částí Prahy a rozvíjely se jako okrajová, vilová čtvrť. Radikální změna nastala až v souvislosti se stavbou metra v 80. letech, kdy byly staré Radlice zbourány a jediný objekt, který se dochoval z původní vesnice byla stará kaplička sv. Jana Nepomuckého.

Kaple sv. Jana Nepomuckého v Radlicích

S tímto jediným fragmentem původní zástavby se musel o třicet let později vyrovnávat architekt Pleskot se svými spolupracovníky při výstavbě obřího sídla ČSOB v této lokalitě. „Daleko více než metro nás trápil vztah ke kapličce, která je taková jemňounká a my jsme k ní postavili kolos. Na začátku šlo také o hledání vztahů velkého domu s tím malinkým.“ Řekl architekt David Ambroz v rozhovoru s Věrou Konečnou. AP atelier Josefa Pleskota se nakonec s kapličkou vyrovnal velmi elegantně jejím začleněním do předprostoru administrativní budovy a výsledný urbanistický detail jejího okolí působí mnohem venkovštějším charakterem, než většina návší v Česku.

Ústředí ČSOB v Radlicích (architekt: J. Pleskot)

ČÁSTEČNÉ POHLICENÍ – DOMINANCE

Pokud k tomu nebyl důvod, jako výstavba infrastruktury nebo průmyslových podniků, či těžba surovin, nebyly původní venkovské objekty v anektovaných vesnicích plošně bourány, ale nejčastěji obklopovány novou uliční sítí s novými domy (podobně, jako se to dělo a stále děje i v řadě vesnic mimo města). Novými objekty byly také vyplňovány cézury mezi domy a nahrazovány dožilé stavby. Není třeba dodávat, že na venkovský charakter novostaveb ani urbanistického založení se v žádném případě nehledělo. Přesto však v takto vzniklých městských částech dokážeme přečíst původní prostorové uspořádání, bývalá hlavní cesta se většinou stává jejich hlavní osou a jsou podél ní rozmísťovány nejdůležitější objekty občanské vybavenosti. Také symbolická struktura bývá dohledatelná, ne-li na první pohled patrná.

NEGATIVNÍ EXTERNALITY – SUBURBANIZACE

Velké město vždy ovlivňuje nejen svůj vlastní katastr, ale i široké okolí. Zčásti pozitivně (nabídka pracovních míst, studia, kulturního vyžití, služeb), ale také negativně, nejrůznějšími formami znečištění od splodin v ovzduší, po urbanistické poluce zaplavující okolní vesnice. Katalogové domy v suburbiích často svým počtem mnohonásobně přečísľují původní vesnické objekty, odřezávají je od pluziny, se kterou bývaly původně logicky propojeny a zcela mění prostorovou strukturu vesnice na rastrový nebo všelijak „umělecky“, organicky tvarovaný systém ulic.

ZAPOUZDŘENÍ – „JIZVA V MĚSTSKÉ STRUKTUŘE“

Za určité konstalace docházelo při rozvoji měst k tomu, že zabrala okolní polnosti a ves ponechala v její původní stopě. Takovým případem je místní část Ostravy – Pustkovec. Původní vesnice, která vznikla jako jednostranná silnicovka s nepravidelnou návší a délkovou pluzinou, patří podle všeho ke starým slovanským osadám, první písemná zmínka však pochází z roku 1377. Až do roku 1951, kdy se začala připravovat výstavba sídliště Poruba, žil Pustkovec běžným vesnickým životem. Pustkoveckých polí se Poruba poprvé dotkla v roce 1955 svým II. obvodem a do roku 1981 jej obklopila z obou stran a zabrala 2/3 jeho katastrálního území. Tím v Pustkovci prakticky zanikla zeměděľská výroba a stal se součástí městské části Poruba.

„Rád se vracím do Pustkovce, kde jsme toho tolik prožili. Na kopečku, kde stojí Vysoká škola báňská, kde kousek dále stojí restaurace Slovan, tam vždycky se zastavím a ohlížím se po polích, kde maminka pracovala a skrápěla tu zem svým potem a často i slzami... Stojím tak a hledím na ty kolosální stavby, na ty paneláky, deskáče, věžáky a bůhví, jak se to jmenuje a v duchu si říkám: „Tady, těm polím se říkalo Na porubském, tam Na hájích, U olšiny, Na panském, U dvora; na druhé straně V přívratníku, Na rybníčku, V Okovci, Ve Mlýnku, V dolinku, U Osošníka, Za

humny, U Vlčího dola, V Šibraňkách, U švrča. Na všechna ta místa vzpomínám, jak jsme kdysi v době panských honů dělali za pár krejcarů náhončí.“ (Rohel – Rohlová, 2009, str. 43)

Rybník v Pustkovci

Z prostorového uspořádání se zde zachovala hlavní silnice a tvar údolí s potokem, definující strukturu zástavby, která však byla zahuštěna městskými typy rodinných domů. Vesnici uprostřed protнула ulice 17. listopadu a vytvořila tu velkou křižovatku. Z funkční struktury zůstalo bydlení, rybník s okolní zelení (dnes fungující jako městský park) hasičská zbrojnice a hostinec. Nejlépe se dochovala symbolická kostra vesnice, až na hřbitov, který musel ustoupit panelákovému sídlišti a byl zrušen. Na horním konci obce stojí hostinec U Zlatého lva z 18. století, v jehož sále v minulosti probíhalo mnoho spolkových a kulturních aktivit a zároveň byl, jako zájezdní hostinec u císařské cesty, místem kontaktu s okolním světem. Dále se zachovala kaple Svätých andělů (i když v nové podobě postavené po zásahu bombou v roce 1945), škola (dnes sloužící jako úřad), památník obětem 1. světové války a bludný balvan připomínající pohyb ledovců v dávné minulosti.

Hlavní silnice v Pustkovci

V roce 1990 se Pustkovec jako městský obvod Ostravy osamostatnil a vytvořil tak zvláštní útvar rozdělující Porubu na dvě části. Vesnice zapouzdřená mezi sídlišti díky tomu funguje zčásti nezávisle,

probíhá zde téměř venkovský kulturní a společenský život (Sokol, hasiči, různé obnovené a vytvořené slavnosti) a pro svou venkovskou atmosféru je vyhledávána obyvateli okolních městských ulic k procházkám a odpočinku.

ZÁVĚR

„Statek a zemědělská vesnice jsou připoutány k zemi, tvoří součást určitého jedinečného prostředí a toto prostředí též určuje jejich strukturu. V městském obydlí i ve městě jako celku je přímý vztah k přírodnímu prostředí oslaben, ne-li vůbec ztracen; shromažďují se zde proto formy, které jsou přeneseny z jiných míst, kde mají své kořeny ... Genius loci města by měl proto v sobě obsahovat ducha lokality, skýtajícího městu kořeny ...“ (Schulz, 1997, str. 58)
Při architektonickém a urbanistickém plánování ve městě by tedy měla být pečlivě analyzována nejen současnost místa, ale také jeho minulost. Fragmenty, stopy a jiné pozůstatky původního, třeba vesnického osídlení, by měly zůstat vodítkem a inspirací při návrzích, neboť zde vznikaly vrstvením a adicí po velmi dlouhou dobu a mohou vnést do projektu zajímavé momenty a dát mu zcela jinou dimenzi.

Text byl publikován jako: NEDVĚD, M. Vesnice v obležení městem. In: PEŘINKOVÁ, M. a kol. Architektura v perspektivě: architektura a urbanismus od 2. poloviny 20. století. Sborník z mezinárodní konference. Ostrava: VŠB, 2013. ISBN: 978-80-248-3148-0.

4 Kvantitativní výzkum

„Podstata kvantitativního výzkumu spočívá ve zkoumání vztahů mezi proměnnými. Realitu kvantitativní výzkum pojímá jako proměnné a konečným cílem je nalézt, jak jsou proměnné mezi sebou závislé a proč.“ (Punch, 2008)

Výzkumná otázka 1: Existuje vztah mezi množstvím stavební vybavenosti pro kulturní a společenský život malé obce a jeho intenzitou?

Výzkumná otázka 2: Existuje korelace mezi urbanistickou strukturou obce a kvalitou jejího společenského a kulturního života?

PRIMÁRNÍ DATA

Kvantitativní výzkum byl prováděn na obcích oceněných v soutěži Vesnice roku v letech 2007 – 2015 a na srovnávacím vzorku 114 náhodně vybraných obcí. Výsledky byly zaneseny do analytické tabulky:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------	-----------

1/ Charakter oblasti, ve které vesnice leží.

V_ venkovská oblast

Sub_ suburbium

V/1. tř_ venkovská oblast, ale vesnicí prochází silnice 1. třídy

V/dálnice_ venkovská oblast, ale katastrem vesnice prochází dálnice s blízkým sjezdem

Sub/V_ venkovská krajina, ale ještě v oblasti ovlivňované velkým městem

Dol_ krajina silně narušená povrchovou těžbou

2/ Urbanistická struktura obce

N_{áv}_ návesní

S_{hl}_ shluková

U_l_ ulicovka

S_{il}_ silnicovka

L_{án}_ lánová

O_{kr}_ okrouhlice

K_{op}_ kopanice

R_{ab}_ raabizační

Názvosloví převzato od: (Mencl, 1980; Kuča, 2009, Škabrada, 1999)

3/ Počet obyvatel v obci

4/ Církevní stavby

K_o_ kostel

K_a_ kaple

„Člověk je společenská bytost. Žije ve společenství jiných lidí, komunikuje s nimi, napodobuje je. Vytváří a rozvíjí společenské vztahy, je zapojován do různých společenských útvarů, stává se vykonavatelem nejrůznějších společenských rolí. Společně s biologickými faktory a přírodními podmínkami existence ovlivňuje sociální prostředí naše chování. Chování člověka je výsledkem určitých rozhodnutí, ať už vědomých či intuitivních. Každodenní hledání způsobu uspokojování potřeb, naplňování zájmů, dosahování cílů je procesem neustálého výběru možností.“ (Pecáková, 2008)

N_{áv}_Martínkov

S_{hl}_Vojkov

U_l_Dobšice

5/ Zařízení pro kulturně-společenský život

K_d_ kulturní dům
S_o_ sokolovna
O_r_ orlovna
K_c_ kulturní centrum
S_ obecní sál

6/ Hospoda

H_ ano
-_ ne

7/ Hřiště

Hř_ ano
-_ ne

8/ Škola / školka

MŠ_ Mateřská škola
ZŠ₁₋₅_ Základní škola malotřídni
ZŠ₁₋₉_ Základní škola devítiletá

9/ Knihovna

K_n_ ano
-_ ne

10/ Hasičská zbrojnice

H_z_ ano
-_ ne

11/ Poznámka

Poznámky, anomálie, zajímavosti

Příklad: Martínkov, kraj Vysočina

V	Náv	273	K_o	S_o	H	Hř	-	-	H_z	Div
----------	------------	------------	----------------------	----------------------	----------	-----------	----------	----------	----------------------	------------

Obec leží ve venkovské krajině, je návěsního typu, má 273 obyvatel, kostel, sokolovnu, hostinec, hřiště a hasičskou zbrojnici. V obci není základní ani mateřská škola, není zde ani knihovna, ale působí tu ochotnický divadelní spolek.

S_{il}_ Kateřinice

L_{án}_ Spálov

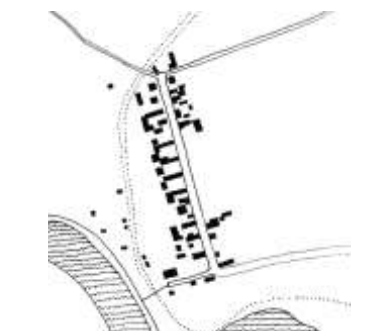
O_{kr}_ Újezd u Černé Hory

K_{op}_Bělá

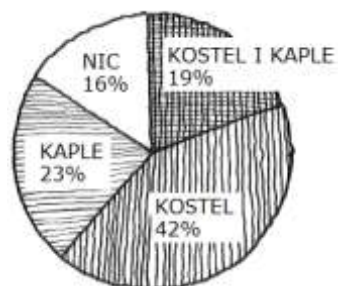
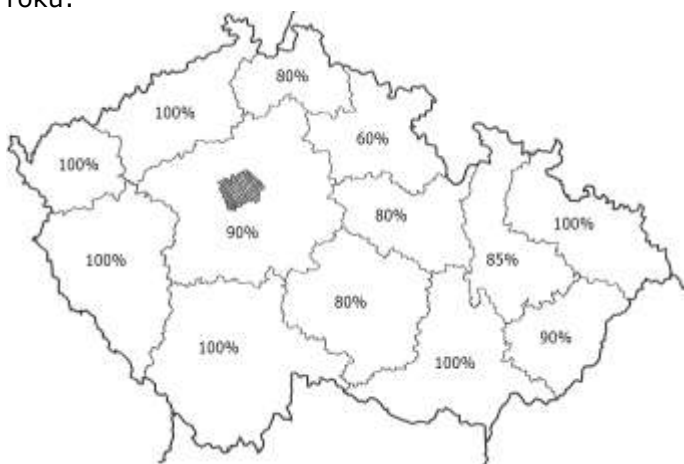

R_{ab}_ Borek

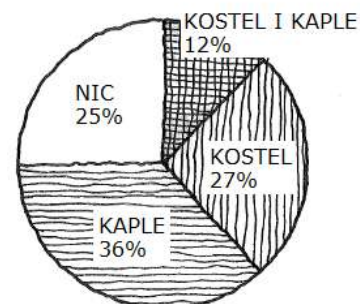
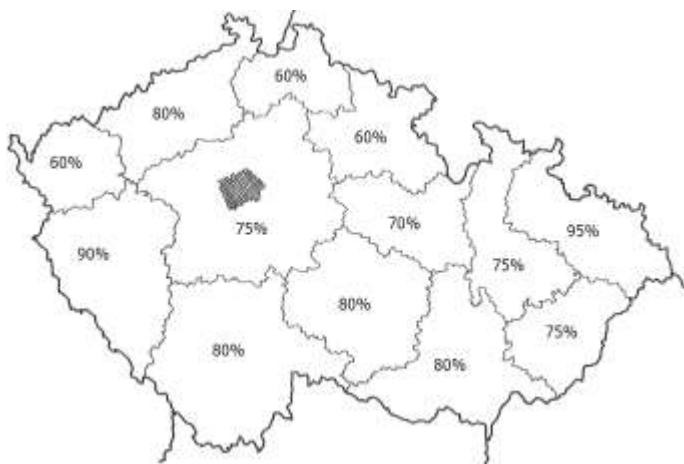
Výsledky:

Sakrální stavby ve vesnicích ohodnocených v rámci Vesnice roku:

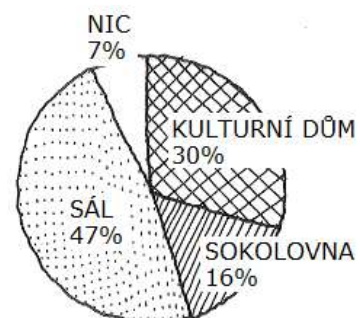
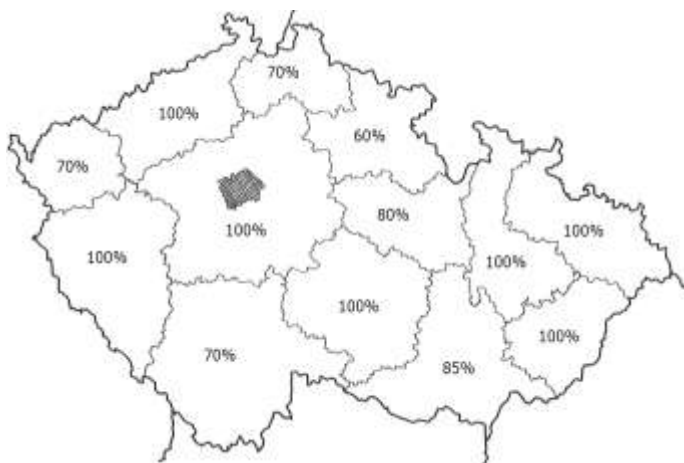
Kostel nebo kapli (případně obojí) má na svém území 84% obcí ohodnocených v soutěži Vesnice roku.

Sakrální stavby ve srovnávacím vzorku náhodně vybraných vesnic:

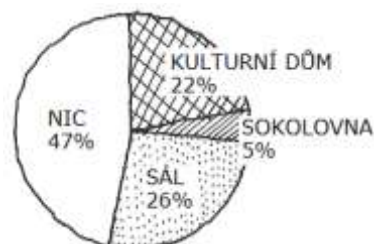
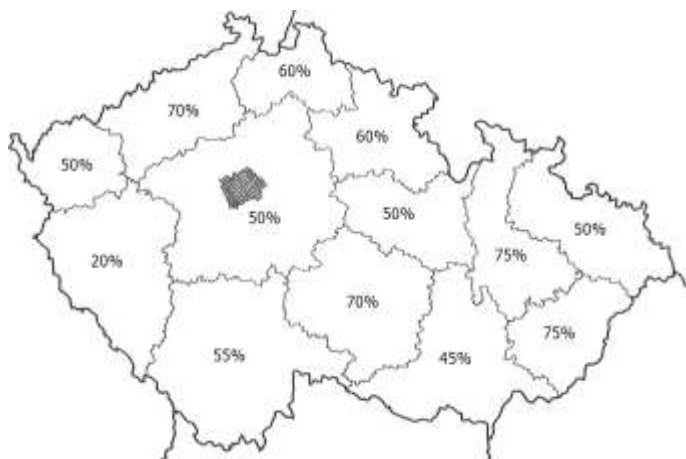
Kostel nebo kapli (případně obojí) má na svém území 75% obcí ze srovnávacího vzorku.

Zařízení pro kulturně-společenský život ve vesnicích ohodnocených v rámci Vesnice roku:

Nějakou formu obecního sálu má na svém území 93% obcí ohodnocených v soutěži Vesnice roku. 46% obcí má tento sál v samostatném objektu (sokolovna, kulturní dům).

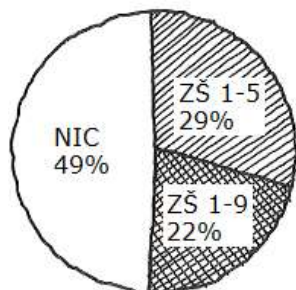
Zařízení pro kulturně-společenský život ve srovnávacím vzorku náhodně vybraných vesnic:

Nějakou formu obecního sálu má na svém území 53% obcí ze srovnávacího vzorku. 27% obcí má tento sál v samostatném objektu (sokolovna, kulturní dům).

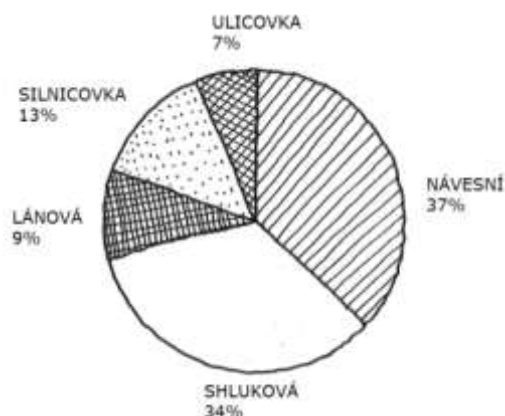
ZÁVĚR: Obce, které získaly nějakou formu ocenění v soutěži Vesnice roku, mají lepší vybavenost sakrálními stavbami i stavbami pro kulturní a společenský život, než náhodně vybrané obce tvořící srovnávací vzorek. Lze tedy konstatovat, že v malých obcích s intenzivnějším kulturním a společenským životem bývá pro něj i lepší fyzická vybavenost. Zdaleka to však neplatí paušálně. Jsou obce s velmi bohatým společenským životem a relativně malou vybaveností i obce s mnoha kulturními zařízeními, která zejí prázdnotou. Kvalita kulturního a společenského života tedy NENÍ přímo úměrná množství vybavenosti, kterou má pro něj obec k dispozici.

Základní školy ve vesnicích ohodnocených v rámci Vesnice roku:

Vlastní základní školu má 51% obcí hodnocených v soutěži Vesnice roku. 29% obcí má školu malotřídní, 22% plnohodnotnou základní školu.

Urbanistická struktura obcí oceněných Modrou stuhou za společenský život:

Urbanistická struktura všech ostatních obcí podrobených kvantitativnímu výzkumu (ostatní ocenění Vesnice roku + srovnávací vzorek):

ZÁVĚR: Jednoduchá úvaha vede k představě, že určité uspořádání domů v obci (např. návěsní okrouhlice) přímo vybízí k setkávání a interakci mezi obyvateli, kteří si navzájem „koukají do oken“ zatímco jiná urbanistická struktura (např. horská kopanina nebo rozvolněná silnicovka), kde jsou domy daleko od sebe, naopak vede k izolaci a útlumu společenského života. Sociální badatelé však většinou bývají při označování kauzálních vztahů urbanistického či architektonického determinismu velmi opatrní. Například sociolog Maurice Broady napsal, že: „Architektonický návrh, stejně jako hudba či film, je komplementární lidským aktivitám, neutváří je.“ (Schmeidler, 1997, s. 89) Naproti tomu Charles Mercer říká, že architektonicko-urbanistické ztvárnění prostoru přímo ovlivňuje způsoby chování člověka, případně společenské procesy, které v prostoru probíhají. (Mercer, 1975, s. 76)

Výsledky výzkumu naznačují, že obce oceněné za bohatost společenského života mají častěji sevřenou – komunikativní strukturu, než ostatní zkoumané vesnice. Zkoumaný vzorek vesnic je však příliš malý na to, aby z toho bylo možné činit nějaké jednoznačné závěry.

Navíc dle zkušenosti autora je percepce prostředí a reakce na něj velmi individuální. Blízkost sousedů v někom vyvolává naopak touhu po izolaci, zatímco život na izolovaném místě může povzbuzovat potřebu sociálního kontaktu.

„Komponované a člověkem vytvořené prostředí působí těmito směry:

– Ovlivňuje psychiku – jednání, rozhodování, cítění, vnímání, prožitky, pohyb, interpretaci prostoru. Vnímání prostředí je nevyhnutelně a dialekticky spjata s jednáním v tomto prostředí. Je to aktivní proces, v němž vjem prostředí do značné míry determinuje naše činy. Mezi jednáním různých lidí ve stejném prostředí existují nápadné shody. Jsou konstatovány jen minimální individuální rozdíly v reakcích na totožné prostředí. Struktura prostředí má na psychiku a jednání lidí konzervační účinky. Totéž jednání přetrvává v čase a individualita jednotlivců se poměrně málo projevuje. Různá prostředí svou charakteristickou strukturou přímo předepisují normy, způsoby jednání a další reakce.

– Materiální prostředí podporuje a povzbuzuje nebo omezuje a tlumí určitá chování.

– Prostedí modifikuje jednání. Materiální prostředí posiluje určitá jednání tím, že v sobě obsahuje odměny, které zvyšují pravděpodobnost výskytu určitého chování.

– Prostedí signalizuje možnosti jednání. V tomto smyslu prostředí může vyvolávat určitá jednání a od jiných odrazovat či odstrašovat. Tento aspekt prostorového působení souvisí také s kognitivním vyhodnocením procesů jednání. Jedná se o zkušenosti, cestou asociací jsou elementy životního prostředí přiděleny určitým zážitkům, které mají pro subjekt určitý význam. Tohoto asociativního spojení je podobně používáno například v reklamě, tam je často využito přenosu na obrazovou či verbální formu.

– Prostorové působení ovlivňuje pochody v organismu.

– Jeden z důležitých aspektů působení životního prostředí je jeho úloha při nalezení vlastní identity subjektu. Tento aspekt je důležitý z hlediska vývoje a sociální psychologie. Od narození až do poslední chvíle života je každý z nás alespoň částečně určován ve svém prožívání strukturou, funkcí, významem prostředí, ve kterém se nachází.

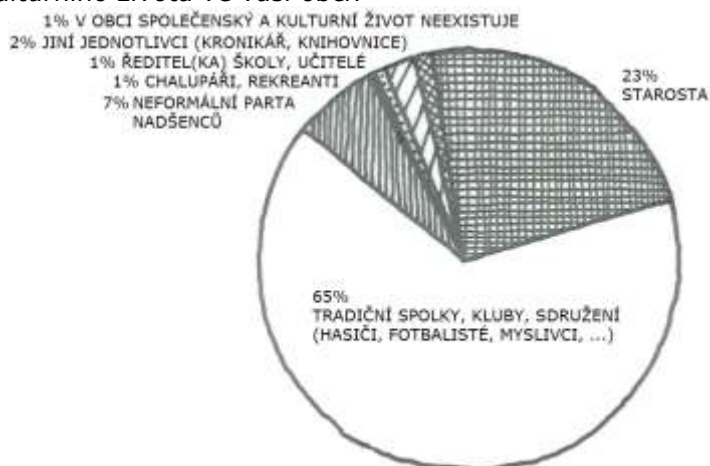
– Nápadné vybočení z normy, předepsané společností a kulturou, jak se chovat v určitém prostředí, je chápáno jako nevhodné.“

Zdroj: (Schmeidler, 1997)

SEKUNDÁRNÍ DATA

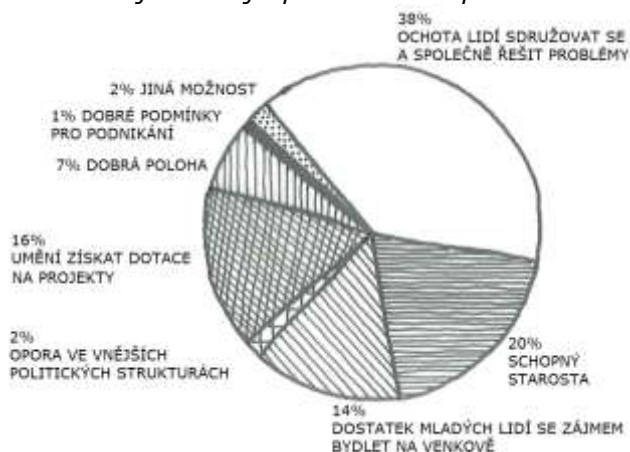
Byla převzata z výzkumu, který se svým týmem prováděl RNDr. Radim Perlín, Ph.D. z PF Univerzity Karlovy v roce 2010.

Kdo se nejvíc podílí na organizování společenského a kulturního života ve vaší obci?

Zdroj: Perlín 2010

Co je podle vás nejdůležitější podmínkou úspěšnosti obce?

Zdroj: Perlín 2010

Co je podle vás nejdůležitějším znakem úspěšné obce?

Zdroj: Perlín 2010

„Lidé se scházejí za každého režimu. V nesvobodných poměrech je sice takové setkávání obtížnější nebo musí být ideově zabarvené, v případech válek nebo jiných krizových situací nebývá příliš radostné, ale nikdy není nad to potkat známé, milé lidi, podělit se s nimi o své radosti nebo u nich najít útěchu. O nejrůznější sešlosti není na venkově nouze, ačkoli dnešní „nedostatek času“ se často promítá i do tamních událostí.“

Zdroj: (Perlín, 2010)

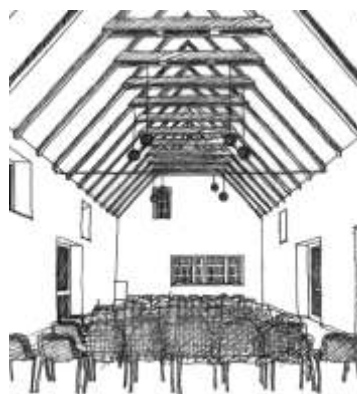
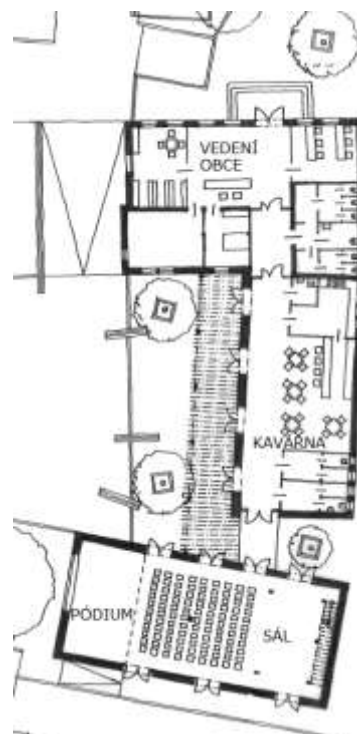
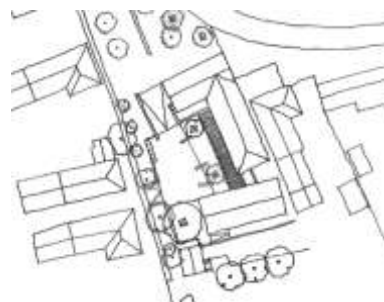

Jsou mezi chataři a chalupáři takoví, kteří se zajímají o život v obci a účastní se některých akcí pořádaných obcí či občany obce?

Zdroj: Perlín 2010

ZÁVĚR: 65% procent dotazovaných zástupců obcí se shodlo, že hlavním organizátorem společenského a kulturního života v obci jsou tradiční spolky a sdružení (hasiči, fotbalisté, ...), ve 23% je nejdůležitějším iniciátorem aktivní starosta a v 7% neformální skupiny občanů.

Obecní centrum Nemesgörzsöny, Maďarsko, arch. C. Ákos

INTERMEZZO 3

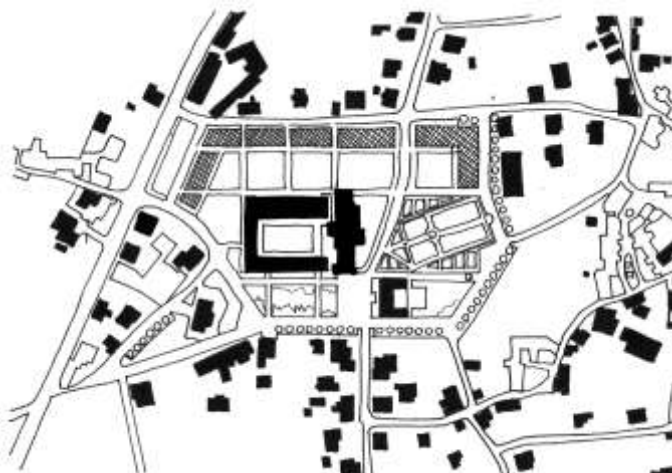
Monte Carrasso – Luigi Snozzi

Švýcarská obec Monte Carrasso (2500 obyvatel) leží na jihu Švýcarska v distriktu Bellizone, jehož je suburbiem.

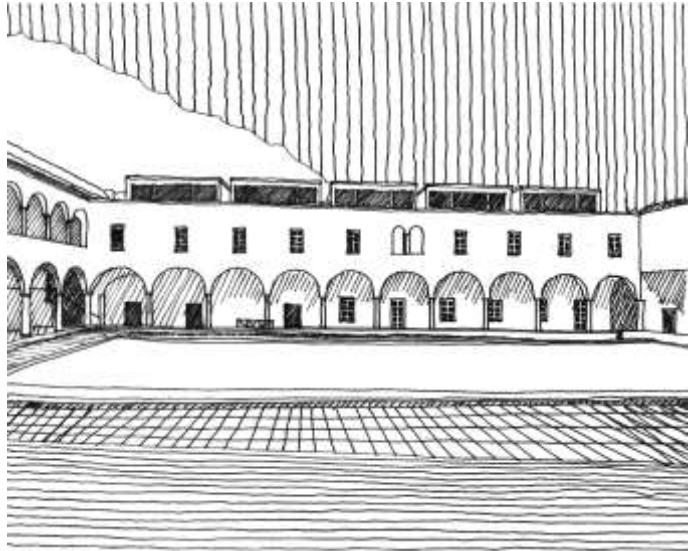
V roce 1978 byl architekt Luigi Snozzi osloven, aby navrhnul novou základní školu v Monte Carrassu. To odmítnul, protože vybraný pozemek ležel v extravilánu již tak nekontrolovaně rozrostlé obce, která postupně splývala s okolními obcemi a začínala být součástí jedné aglomerace bez identity. Navíc šlo o místo poblíž dálnice. Přišel však s novou ideou – umístit školu do centra obce, kde stál značně zchátralý a přestavbami poškozený klášter. Během návrhu nové školy vytvořil plán obnovy celého centra obce, který zahrnoval rozšíření hřbitova (a jeho usměrnění do rastru kláštera a regulaci nové výstavby. Snozzi od té doby v Monte Carrasu realizoval několik dalších projektů (většinou rodinných domů), ale mnohem důležitější je spolupráce, kterou navázal s vedením obce a jejímž cílem je uchování identity a „tváře“ Monte Carassa.

Monte Carrasso před realizací projektu prof. Snozziho

Centrum obce po realizaci projektu prof. Snozziho

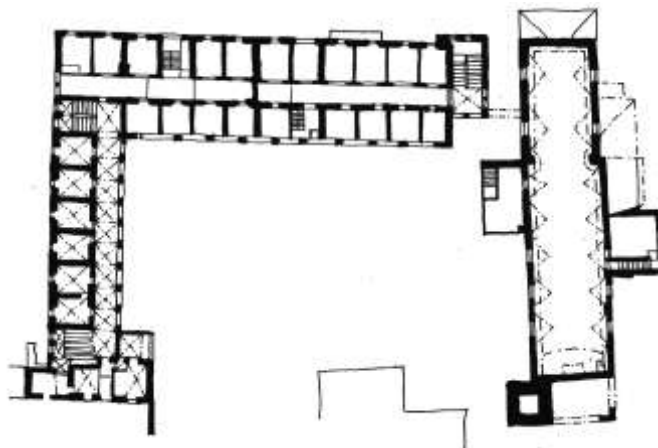
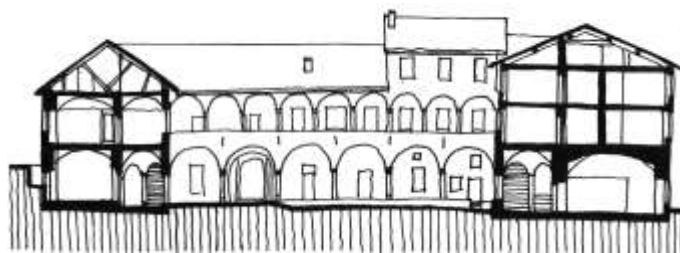
Základní škola v Monte Carrassu z bývalého kláštera

Spolupráce s profesorem Snozzim spočívá ve vytvoření tříčlenné stavební komise (jejímž je Snozzi dodnes jediným členem – takže rozhoduje o nové výstavbě v obci sám) a v přijetí sedmi regulačních pravidel, které musí dodržet všechny nové stavby v Monte Carrassu:

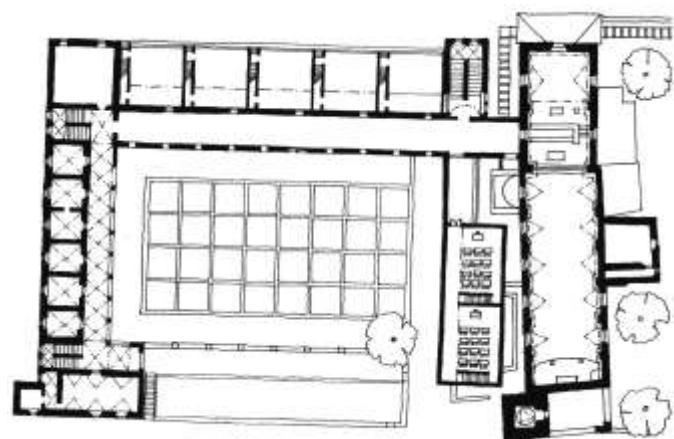
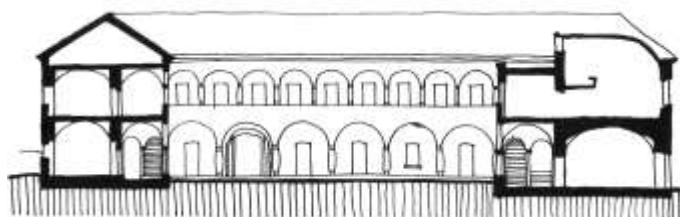
- 1/ Jakýkoliv stavební zásah musí být v souladu se strukturou místa.
- 2/ Každou stavbu musí odsouhlasit „tříčlenná“ odborná komise.
- 3/ Není žádné pravidlo určující architektonický styl.
- 4/ Minimalizace vzdáleností od silnic a mezi sousedy.
- 5/ Maximální výška jakékoliv budovy je tři patra. Pro střešní terasy je možné zvýšení.
- 6/ Podíl zastavitelné plochy byl zvýšen z 0,3 na 1.
- 7/ Podél cesty musí být postaveny 2,5 metru vysoké zdi (1,2 metru pro objekty postavené pře rokem 1940)

Smyslem nařízení je zahuštění jádra obce a zachování jeho integrity vůči suburbanizačním tlakům z okolí.

Úspěšná spolupráce přivedla do obce i další významné architekty (Mario Botta, Aurelio Galfeti) a udělala z Monte Carrassa určitou ikonu moderní švýcarské architektury a urbanismu.

Klášter v Monte Carrassu – původní stav

Klášter v Monte Carrassu – přestavba na základní školu

Informace pocházejí převážně přímo od profesora Snozziho, který svůj projekt pro Monte Carrasso prezentoval na konferenci Architektura mimo centra 2014 v Liberci.
(Záznam prezentace: <https://www.youtube.com/watch?v=J7OXavOqjug>)

5 Kvalitativní výzkum

Podrobnější zkoumání obcí, které byly vybrány během kvantitativního výzkumu pro svou stavební vybavenost sloužící společensko-kulturnímu životu tak, aby dohromady pokrývaly široké spektrum možností od kostela, přes kulturní dům, až po rekonverze jiných objektů. Kritériem výběru nebyla kvalita architektury, ale spíše její fungování v životě obce.

Vybrané obce byly zkoumány místním šetřením, hloubkovými rozhovory, nestrukturovaným pozorováním a studiem různých dokumentů.

Obce – sledované jevy

U zkoumaných obcí byly sledovány stejné parametry jako u kvantitativního výzkumu, tedy charakter okolí, urbanistická struktura, počet obyvatel, církevní stavby, zařízení pro kulturně-společenský život, hospody, hřiště, školy a školky, knihovny, hasičské zbrojnice a neobvyklé jevy.

Dále potom finanční situace obce (rozpočty), společenský a kulturní život, tradice, spolky a sdružení, demografie a další zajímavosti.

Objekt občanské vybavenosti (novostavba či rekonstrukce), pro který byla obec podrobena detailnějšímu výzkumu, pak byl dle možností posouzen dle následujících kritérií:

Objekty - kritéria

1/ Urbanismus

Poloha v obci, osazení do terénu, orientace, okolí (veřejný prostor), kontext (duchovní, sociální, fyzický), genius loci.

2/ Forma

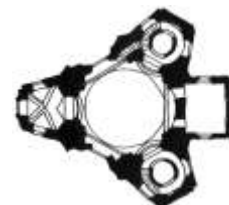
Hmota / prostor, estetika / uměřenost, atmosféra

3/ Struktura

Konstrukce, materiály, stavební fyzika, ekonomie

4/ Provoz

Uspořádání (provozní schéma), typologie, prostorová ekonomie, adaptabilita, flexibilita, konvertibilita

Kaple Sv. Anny (J. B. Santini)

Horní Zámek Panenské Břežany

Dolní Zámek Panenské Břežany

Panenské Břežany

Šumná

V	U _L	613	K _o K _a	K _d	H	H _f	MŠ ZŠ ₁₋₉	K _n	H _z	DDM
---	----------------	-----	----------------------------------	----------------	---	----------------	-------------------------	----------------	----------------	-----

Kostel Sv. Ducha v Šumné.
Architekt: Marek Štěpán

<http://www.obecsumna.cz/>
<http://www.zssumna.cz/>

Anamnéza:

Obec Šumná leží ve venkovské krajině, v okrese Znojmo, v Jihomoravském kraji, poblíž česko-rakouské hranice. Jedná se o poměrně mladou obec (zal. 1798), jejíž vznik a rozvoj souvisel s železniční tratí Vídeň – Berlín. Podíl německého obyvatelstva před druhou světovou válkou byl cca 40 procent.

V současnosti zde žije přibližně 600 obyvatel, v obci je mateřská i základní (devítiletá) škola, kulturní dům, prodejna smíšeného zboží, hostinec, fotbalové hřiště, knihovna a hasičská zbrojnice. Vzhledem k velikosti obce neobvyklým jevem je zde fungování domu dětí a mládeže.

Ze sakrálních staveb je tu historická kaplička se zvonící a novostavba kostela z roku 2008.

Kulturní a společenský život v obci je tvořen aktivitami základní školy, domu dětí a mládeže, farnosti, sboru dobrovolných hasičů i neorganizovanými skupinkami obyvatel obce.

Příjmy obce v roce 2015: 17.153.297 Kč

Daňové příjmy: 9.018.703 Kč

Nedaňové příjmy: 4.755.651 Kč

Kapitálové příjmy: 2.200 Kč

Dotace přijaté: 3.376.743 Kč

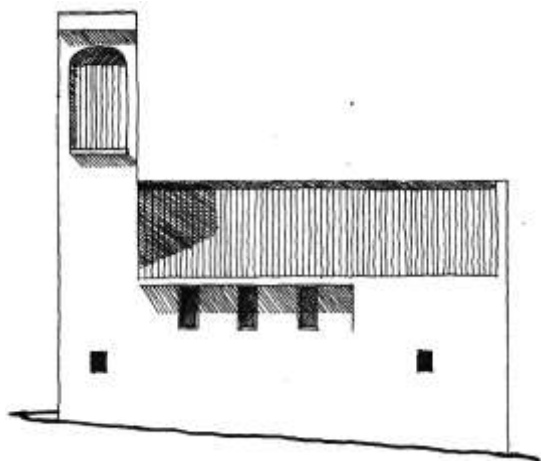
V pátek 1. června proběhla v naší zemi opět Noc kostelů. I tentokrát se nám otevřel kostel Svatého Ducha na Šumné.

Program začal už v 16 hodin a přichozí si v klubovně pod kostelem mohli vyrábět z keramiky. V 18 hodin byla mše svatá, kterou sloužil o. Nik. Po mši svaté a malé přestávce na připravení nástrojů následoval koncert Scholy sv. Bartoloměje z Blížkovic. Po koncertě zůstaly dveře kostela otevřeny a dole v klubovně následovala ochutnávka vín, kde si všichni mohli pochutnat na připraveném pohoštění a popovídat si nebo jen tak posedět při kytáře. Při prohlídce kostela někteří využili a zahráli si na varhany, a tak jednu chvíli zněl varhanní koncert s mariánskými písničkami.

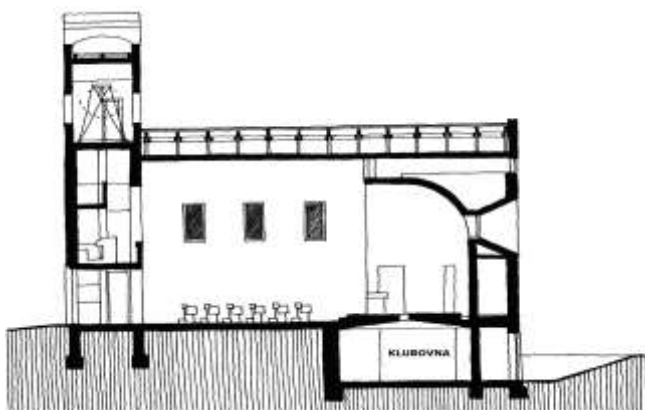
Zdroj: <http://www.fatym.cz/>
(cit.6.5.2015)

Kostel Svatého Ducha

Ing. arch. Marek Štěpán
Stavba 2005 – 2008
Cena: 6,5 mil. Kč

Kostel v Šumné - pohled

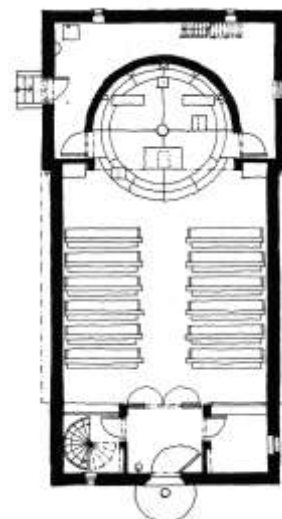
Kostel v Šumné - řez

1/ Urbanismus

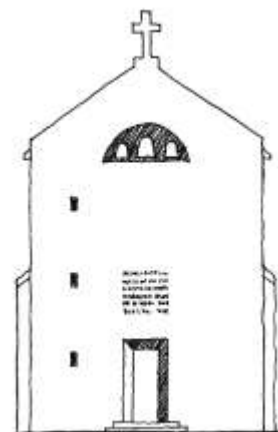
„Budova kostela je umístěna na do této doby neutěšené veřejné ploše. Nově a jasněji definuje trojúhelníkový prostor návsi. Aby se nevelká hmota kostela urbanisticky uplatnila, je opticky zvětšena vstupní hranolovou věží – ta tvoří hmotnou dominantu. Vstupní fasáda s touto věží je přímo v pohledové ose příjezdové komunikace. V budoucnu se předpokládá vztyčení pylonu na nové trojúhelné návsi před kostelem.“ (Zdroj: autorská zpráva M. Štěpán)

2/ Forma

„Architektonická forma kostela je prostá, v geometrických liniích, vystavěna na striktní proporční osnově vycházející z vepsaného kruhu (jak v půdorysech, tak v řezech). Architektura kostela vychází ze starých, raně křesťanských, podélných sakrálních staveb s apsidálním závěrem, a přepisuje je pro potřeby současné liturgie.“

Kostel v Šumné – půdorys

Kostel v Šumné - pohled

Kostel v Šumné - řez

Praha 16. listopadu 2010 (ČTK) –

Kostel intimních rozměrů má obdélníkový půdorys velikosti cca 18 x 9,3 m, rozdělený na věž, loď a závěr. Hlavním prostorem je obdélná zaklenutá loď s kněžištěm v apsiálním závěru. Apsida bude v příštích letech pojednána monumentální freskou. Věž má 4 podlaží, v 1. a 2. podlaží je kůr, nad ním zvonice, na vrcholu věže je kříž z probarveného betonu. V suterénu pod presbytářem je umístěna klubovna se zázemím, přístupná zvláštním vstupem." (Zdroj: autorská zpráva M. Štěpán)

3/ Struktura

„Materiály, které jsou zde použity, vycházejí z klasických a tradičních materiálů a technologií této oblasti.

Objekt je založen na betonových základových pasech ztužených věncem, svislé nosné konstrukce jsou z keramických bloků a plných cihel, stropy jsou monolitické železobetonové, schody dřevěné.

Konstrukce krovu je z obloukových dřevěných vazníků. Střecha je zateplená, kryta odvětranou keramickou krytinou. Izolace proti zemní vlhkosti je z modifikovaných asfaltových pásů. Klempířské práce jsou provedeny v mědi (resp. titanovém zinku). Okna a dveře jsou dřevěné atypické dubové, vstupní dveře s reliéfem. Podlahy jsou keramické s výjimkou kůru (dřevěné), omítky jsou vápenné jemně kletované. Lavice jsou dubové, celodřevěné konstrukce, mobiliář a stupeň presbytáře jsou kamenné." (Zdroj: autorská zpráva M. Štěpán)

4/ Provoz

„Liturgické řešení se obrací k rané křesťanské architektuře. Ohniskem prostoru je presbytář, ten je vyvýšen o dva stupně vůči lodi na kruhovém ostrově. Centrem presbytáře je obětní stůl, ten je stejně jako ostatní liturgický mobiliář z Božanovského pískovce." (Zdroj: autorská zpráva M. Štěpán)

Suterén kostela tvoří klubovna (charakteristická i pro jiné Štěpánovy kostely např. kostel Sv. Ducha v Ostravě – Zábřehu), která slouží různým aktivitám farnosti. Jinak však kostel slouží především pravidelným bohoslužbám. Ostatní kulturní a společenské aktivity v obci se odehrávají v kulturním domě, v základní škole a na hřišti. Údržbu a provoz tolika zařízení si obec může dovolit díky rozpočtovým příjmům, které jsou v rámci ČR nadstandardní a svědčí o značné ekonomické výkonnosti obyvatel a firem sídlících v obci.

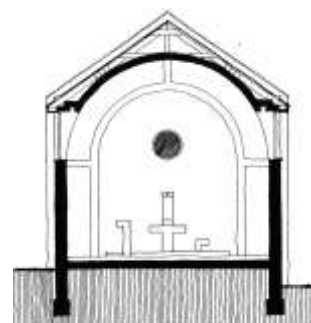
Cenu Klubu za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí

v letošním roce získal kostel Svatého Ducha v Šumné na Znojemsku moravského architekta Marka Štěpána. Předseda poroty a historik moderní architektury Rostislav Švácha na budově vyzdvihl především její umístění, které z náhodně vzniklého prostranství učinilo "skutečný veřejný prostor". Štěpán si ocenění převzal na slavnostním večeru v Praze.

Kostel stojí na trojúhelníkovém prostoru vesnice nepříliš vzdálené od Vranova nad Dyjí, který podle Šváchy před jeho postavením "nebyl nic moc". "Stavba však umocnila veřejnost místa," prohlásil předseda poroty s tím, že v jejím okolí se nachází, pošta, restaurace či telefonní budka. Ocenil zároveň, že moderní budova odkazuje jemnými prvky na historickou architekturu - jmenovitě románský sloh.

"Měl jsem jediné zadání. Za co nejméně peněz postavit kostel tak, aby vypadal co největší," řekl ve stručnosti architekt při přebírání ceny. Při svěcení kostela v září roku 2008 jeho Ateliér Štěpán v tiskovém prohlášení uvedl, že architektura budovy vychází ze starých raně křesťanských podélných sakrálních staveb a "přepisuje je pro potřeby současné liturgie".

Zdroj: <http://www.archiweb.cz/> (cit. 5.9.2014)

Kostel v Šumné – řez

Kletnice

V	U _L	560	K _o	-	H	H _r	MS	K _n	H _z	-
							-			

<http://www.klentnice.cz/>

„Klentnické hody 2015

První sobotu v srpnu, tedy 1.8.2015, se již tradičně uskutečnily klentnické krojované hody. Klentnická chasa se na tuto lidovou slavnost připravovala již od jara tohoto roku. I díky výbornému počasí a dobré náladě uvnitř chasy se hody vydařily, podobně jako předchozí roky. Tento rok se podařilo v průvodu po obci vybrat rekordní částku bezmála 13.000 Kč, která byla použita na uhrazení části ceny za vypůjčení krojů. Hody jsou pořádány již od r. 2008 takřka nepřetržitě a to jen díky nadšení členů chasy a obětování značné části jejich volného času. Klentnické hody jsou jediná větší lidová slavnost v obci pořádající se v letní sezóně. Hody jsou pro každou obec nejen v našem okolí, ale i v celém jihomoravském regionu, nejvýznamnější kulturní událostí roku, která zásadním způsobem pozitivně formuje vztah místních i přespolních k obci, utužuje sociální kontakty a vede k prohlubování povědomí o rodné obci. Bohužel Klentnice je jediná obec v okolí, kde je chasa odkázána prakticky na „samopřátelství“ hodů bez výraznější pomoci dalších místních kulturních spolků, což je pro samotné krojované náročné především časově. V případě, že by se v Klentnici přerušila hodová tradice na delší dobu, bude mladší generace jen obtížně hledat cestu k této tradici, ba co víc, Klentnice by se tímto stala obcí druhé kategorie, obcí bez hlubších mezilidských kontaktů a vztahů, která slouží jen jako příjemné rekreační středisko pro „nerodácké“ spoluobčany. Každý může klentnickou chasu v jejím úsilí podpořit, a to jak malým finančním příspěvkem v průvodu, tak osobní pomocí fyzickou či organizační. Je jen na nás jakou kulturní půdu v naší obci připravíme budoucím generacím.“

Ondřej Papaj

Zdroj: Občasník obyvatel Kletnice, říjen 2015

Anamnéza:

Území Kletnice patří k lokalitám s osídlením trvajícím přinejmenším od doby bronzové. První písemná zmínka pak pochází z roku 1322. Obyvatelstvo bylo až do odsunu v roce 1945 tvořeno Němci, Čechy a potomky chorvatských přistěhovalců, kteří sem uprchli v 18. Století před Turky.

V obci se nachází kostel, mateřská škola, dětské i fotbalové hřiště, hasičská zbrojnice, prodejna smíšeného zboží, obecní knihovna a Café Fara zrekonstruované architektem Markem Štěpánem v roce 2009.

Kulturní a společenský život v obci organizuje obecní knihovna, TJ sokol, pěvecký sbor (působí v obci již 40 let), Spolek klentnických žen, obecní úřad i různé neformální skupiny.

V obci vzniká tradice dobrovolnických brigád na úpravy veřejných prostranství a občanské vybavenosti (např. mateřská školka).

- 17.1.2015 – Obecní zabijačka
- 7.2.2015 – Fašank
- 19.4.2015 – Pouť ke sv. Jití
- 25.4.2015 – Košt
- 30.4.2015 – Pálení čarodějnic
- 9.5.2015 – Gulášfest
- 30.5.2015 – Dětský den
- 1.8.2015 – Krojované hody
- 30.8.2015 - Dětský den (Café Fara)
- 5.12.2015 – Mikulášský košt

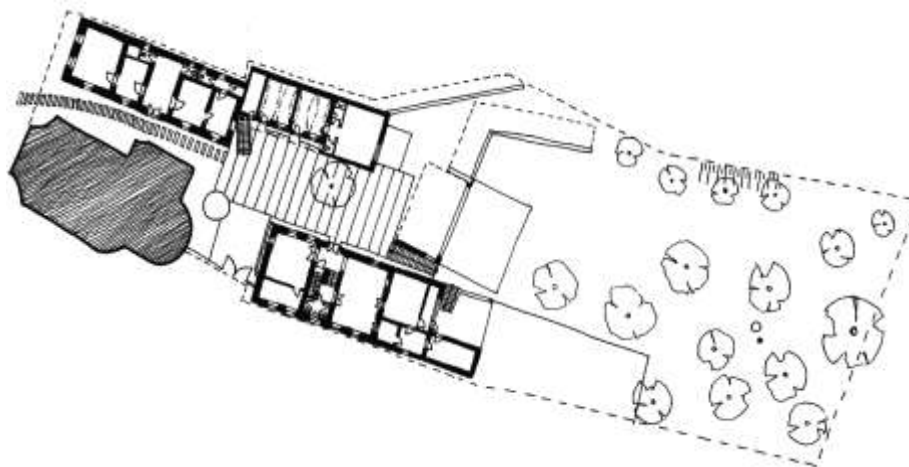
Zdroj: Občasník obyvatel Kletnice, prosinec 2014

Příjmy obce v roce 2015: 6.115.000 Kč

- Daňové příjmy: 5.418.000 Kč
- Nedaňové příjmy: 499.400 Kč
- Kapitálové příjmy: 100.000 Kč
- Dotace přijaté: 97.600 Kč

Café Fara Kletnice

Ing. arch. Marek Štěpán
Stavba 2008 - 2009

Fara Kletnice – půdorys areálu

1/ Urbanismus

„Café fara vzniklo tak nějak organicky v průběhu pěti let. Prvotní záměr bylo vytvořit malou kavárnu, o kterou by se staral čerstvý děda. Chodili by do ní lidi ze sousedství a měla by takovou domácí, klidnou atmosféru. Nedlouho po otevření (na sv. Jiří 2009) bylo jasné, že zájem návštěvníků je veliký, že nejsou pouze ze sousedství a že se na něj bude muset zareagovat. Tak začal příběh tohoto intimního areálu. Nyní se areál skládá z několika budov kolem podlouhlého dvora s ořechem – barokní fary, dřevěné stodoly, staré školy, sally terreny se sklepem a oranžerie (ta ještě není postavena), na ně navazuje zahrada. To vše je samozřejmě pod kompoziční ochranou kostela sv. Jiří. Všechny domy mají skoro totožnou obdélnou půdorysnou stopu. Vzniknul areál vyhledávaný, pro svou atmosféru a sladké nicnedělání.“ (Zdroj: autorská zpráva M. Štěpán)

2 - 3/ Forma, struktura

„Budova fary je pozdně barokní, z období vlády Josefa II. Je postavená jako čistě funkční komorní objekt pro nově myšlenou roli faráře – úředníka, jíž císař řešil správu země. Objekt je podlouhlý, přízemní, postavený kolmo ke komunikaci. Je zastřešen sedlovou střechou, štít do ulice je střízlivě zdobný.“

Dřevěný penzion je postaven na místě původních chlívků a právě jejich hospodářská funkce byla inspirací autorovi stavby. Novostavba je totiž malou abstraktně stylizovanou stodolou. Tvar budovy je pro tuto oblast typický až archetypální – podélný dům se sedlovou střechou, její velikost respektuje okolní měřítko historické architektury a její forma je abstraktní. Svým detailem je stavba v kontrastu k historickému prostředí, vertikální modřínové latě fasády vytváří poetické pozadí pro vržené stíny ořechu na dvoře i představy návštěvníků. Budova má unikátní nosnou konstrukci z masivních křížem lepených dřevěných panelů, která zůstává v interiéru odhalená. Vnitřek je celodřevěný s použitím dvou druhů dřeva – smrk a dub. Uvnitř stodola skrývá levandulový, meruňkový, mandlový a farní apartmány.

Stará škola byla před rekonstrukcí v dezolátním stavu. Tato budova byla opravena a prodloužena. Zde našel areál větší zázemí včetně kuchyně. Je zde rovněž knihovna a apartmány školní, ořechový,

„Titul v soutěži Grand Prix architektů 2012 v kategorii areálu Café Fara v Kletnici arch. Marek Jan Štěpán z brněnského Atelieru Štěpán. Ocenění mu letos v květnu udělila Obec architektů.“

„Areál Café Fara v Kletnici je výjimečný zachováním svého genia loci. Citlivá rekonstrukce původní pozdně barokní fary, sousední staré školy a moderní archetypální dostavba atmosféru místa zesilují,“ říká arch. Marek Jan Štěpán. „Při realizaci projektu jsem vycházel ze svých zážitků z dětství z návštěv na farách. U dostavby jsem chtěl, aby voněla dřevem a včelím voskem, aby byl příchozí pohlcen svými smysly.“

Dřevěný penzion postavený na místě původních chlívků je malou, abstraktně stylizovanou stodolou. Vertikální modřínové latě její fasády vytvářejí poetické pozadí pro vržené stíny ořecháku na dvoře.

Podle poroty z Obce architektů propojuje původní i nová část shodná atmosféra. Novostavba, přestože používá archetypální tvar a tradiční materiály, vyniká řadou originálních a inovativních motivů. Výsledkem dlouhotrvajícího procesu obnovy je živý areál, svým měřítkem, členitostí i výrazem respektující a zároveň rozvíjející charakter místa.“

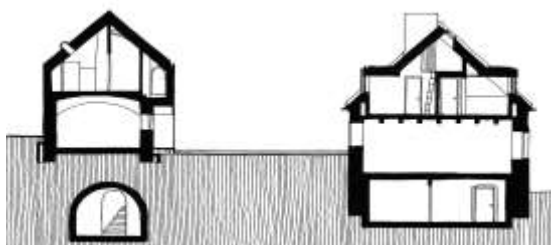
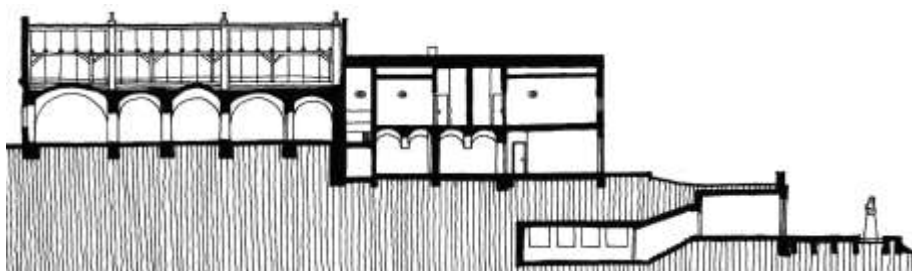
Zdroj:
<http://stavbaweb.dumabyt.cz/>
(Cit. 9.5.2014)

rajský, kabinet a klenotnické Madony. V apartmánech jsou použity hliněné omítky a samozřejmě dřevo. Nejoblíbenějšími se stal apartmán rajský (inspirovaný rájem, ne rajčaty), který je celý bílý a apartmán klenotnické madony, který má romantickou ložnici s baldachýnem.

Do starých sklepních prostor se vchází klenutou salou terenou. Salla terena je na terénním zlomu mezi farním dvorem a zahradou a má vlastně pouze jednu fasádu s velkými obloukovými okny orientovanými na východ do zahrady. Před ní je dřevěná terasa s jezdeckou sochou sv. Jiří provedenou René Vlasákem z vápence. K zajímavostem jistě patří i to, že na zahradě je umístěna kopie gotické sochy Madony, která se na zdejší faře našla." (Zdroj: autorská zpráva M. Štěpán)

4/ Provoz

„Nová náplň budovy fary je úplně jiná než původní – namísto obydlí, kanceláře a zázemí faráře je to kavárna se zázemím. Zajímavé je, že původní dispozice s enfiládou průchozích místností neomylně funguje i v novém provozu. Vlastní dispozice je rozdělena malou vstupní halou, nalevo je farní salón – kavárna a bar, napravo etnografický salón a jizba s názvem Cofeespirit. Původní úzká (90cm) zásobovací chodba byla rozparcelována na nutné potřebné zázemí (wc muži, ženy, zaměstnanci, sklad a šatna).“ (Zdroj: autorská zpráva M. Štěpán)

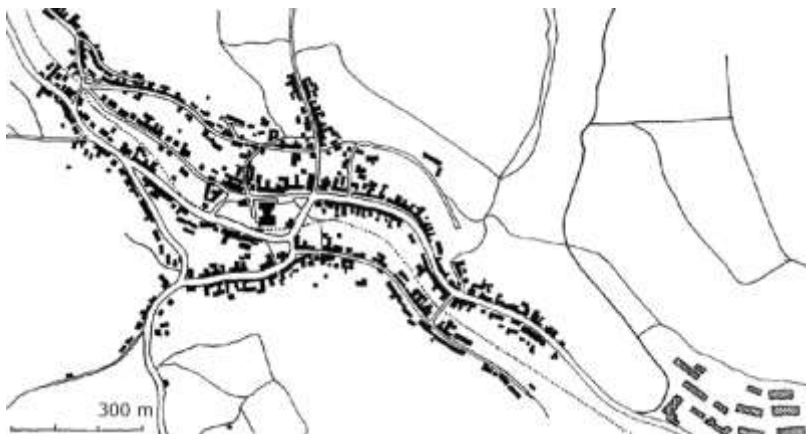
Fara Kletnice – řezy

Café Fara v životě obce:

Kromě provozu kavárny s knihovnou slouží areál fary i různým kulturním a společenským událostem v obci. Pořádají se zde koncerty, divadelní představení a dětské dny. Jde tedy o vhodné skloubení služeb pro cyklisty a turisty (ubytování a stravování) s nabídkou pro obyvatele obce.

Boleradice

V	Náv U _L	901	K _O K _A	S	H	H _ř	MŠ ZŠ ₁₋₅	K _n	H _z	Div
---	-----------------------	-----	----------------------------------	---	---	----------------	-------------------------	----------------	----------------	-----

Orlovná Boleradicích –
rekonstrukce V. Cichra 2001

<http://www.boleradice.cz/>
<http://www.skolaboleradice.cz/>
<http://www.boleradice-divadlo.cz/>

Anamnéza:

S archeologickými nálezy pocházejícími již z doby kamenné a písemnou zmínkou na listině olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka z roku 1141 patří městy Boleradice k nejstarším sídlům na Moravě.

Návesní ulicovka má kapli sv. Rocha, kostel sv. Jana Křtitele, mateřskou a malotřídní základní školu, dětské i fotbalové hřiště, samoobsluhu, poštu, hasičskou zbrojnicí, penzion a dokonce divadlo vybudované přestavbou staré orlovně. V divadle působí ochotnický spolek, který je i strůjcem značné části kulturního života obce.

Kulturní a společenské akce zde však pořádá také škola, knihovna, hasiči, Orel, Sokol, Techsport, Letecko-modelářský klub, Motoklub, rybáři, zahrádkáři, včelaři a vinaři. Již z prostého výčtu je zřejmá mimořádná bohatost a pestrost společenského života v Boleradicích.

Datum	Den	Hořba	Název	Divadelní spolek	Čas	Režie	Veřej
21. 10. 2016	úterý	20:30	Uspokojení	VH E. Křiváček	120	–	112
22. 10. 2016	středa	19:30	Zapomíná komedie všechno se vrátí a vše Pražáci	Dělní bratři Bratří Mrštíků Boleradice	120	–	114
28. 10. 2016	úterý	19:30	Zapomíná komedie všechno se vrátí a vše Pražáci	Dělní bratři Bratří Mrštíků Boleradice	120	–	112

Datum	Den	Hořba	Název	Divadelní spolek	Čas	Režie	Veřej
8. 11. 2016	úterý	19:30	Na venkově sál	Dělní bratři Bratří Mrštíků Boleradice	120	–	114
16. 11. 2016	úterý	19:30	Sladká vánoce	Dělní bratři Bratří Mrštíků Boleradice	120	–	114
19. 11. 2016	středa	20:30	HOC OHROŽENÍ - 1. díl Němci zabíjejí a umírají zapomíná	Dělní bratři	60	–	114
19. 11. 2016	středa	19:30	HOC OHROŽENÍ - zapomíná	Dělní bratři	120	–	114

Datum	Den	Hořba	Název	Divadelní spolek	Čas	Režie	Veřej
4. 12. 2016	úterý	19:30	Životník 1. díl	Dělní bratři Bratří Mrštíků Boleradice	120	–	112
10. 12. 2016	středa	19:30	Na venkově sál	Dělní bratři Bratří Mrštíků Boleradice	120	–	114
17. 12. 2016	úterý	19:30	Na venkově sál	Dělní bratři Bratří Mrštíků Boleradice	120	–	114

Zdroj: Divadelní spolek Bratří Mrštíků Boleradice

Příjmy obce v roce 2015: 10.480.000 Kč

Daňové příjmy: 9.170.000 Kč

Nedaňové příjmy: 768.200 Kč

Kapitálové příjmy: 209.900 Kč

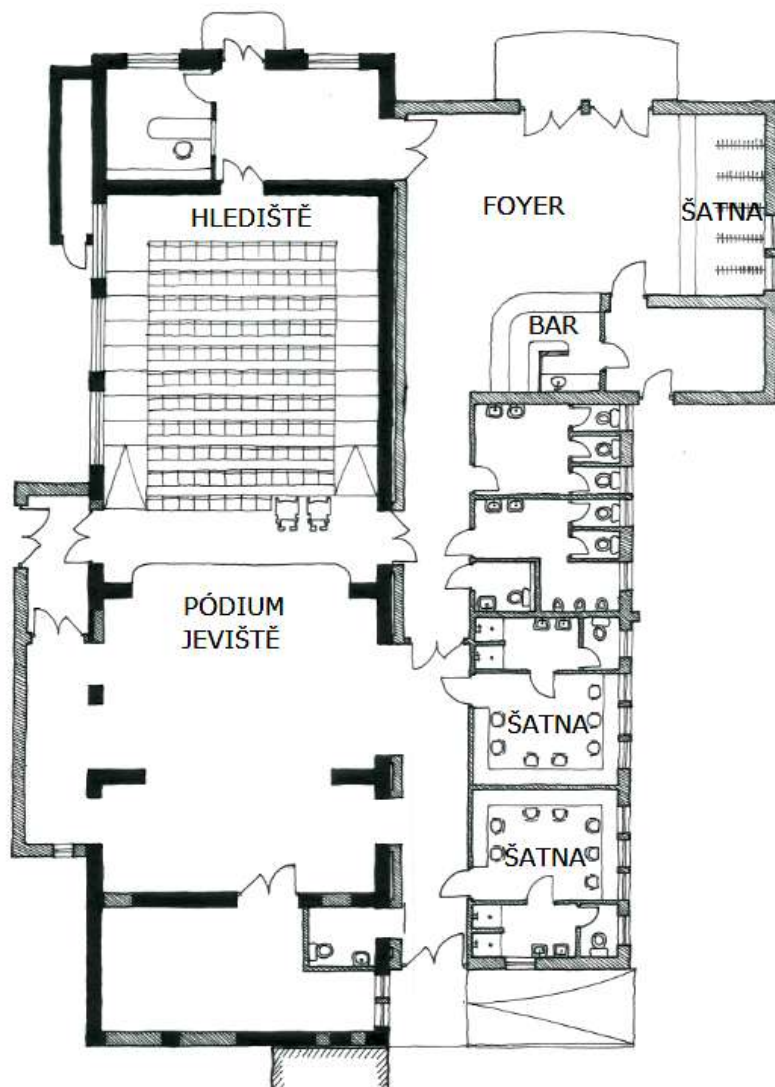
Dotace přijaté: 331.900 Kč

„Ochotnické divadlo v Boleradicích zapustilo hluboké kořeny a získalo bohaté zkušenosti díky více než stoleté tradici, na níž se podílely stovky ochotníků. Za ta léta byly na zdejších jevišti uvedeny desítky premiér her všech žánrů. Pravděpodobně prvním představením bylo provedení Kříže u potoka v roce 1897, a to tehdejší Cyrillskou jednotou. Zásadní negativní vliv do divadelního ruchu vnesly pounorové poměry roku 1948. Načas zapříčinily útlum kulturního života, tedy i divadla. Oba hlavní aktéři ochotnické činnosti se dostali do stagnace. Orel nuceně zákazem činnosti, Sokol po reorganizaci. Teprve po čase se začíná hrát pod hasičskou jednotou, nově vytvořenou Osvětovou besedou. Přes všechny překážky, které ochotnické divadlo v těch letech mělo, se po čase našli jednotlivci, kteří dokázali získat a přesvědčovat další, aby hráli. Oproti většině vesnic se divadelní tradice nepřerušila, nezahynula, hrálo se se stále větším zaujetím. V současnosti je boleradické divadlo nepřehlédnutelným fenoménem jihu Moravy. Každou sezónu se na našich prknech odehraje až sedmdesát ochotnických představení snad všech myslitelných žánrů, včetně zvláštního předplatného pro děti. Mimo to organizujeme řadu doprovodných akcí jako jsou výstavy výtvarného umění či koncerty vážné hudby. A co nás těší nejvíce je, že téměř vždy je

Divadlo v Boleradicích (rekonstrukce orlovný)

Projekt: Ing. Václav Cichra, interiéry Ing. arch. Jiří Bradáč Stavba 2002 – 2005

Cena: 10 mil. Kč

Divadlo v Boleradicích (přestavěná orlovna) - půdorys

Budova divadla se nachází v centru obce, v kompaktní zástavbě návěsí ulicovky. Objekt bývalé orlovný byl pro potřeby divadla rozšířen na dříve volné prostranství směrem k návsi.

„Původní objekt „orlovna“ je dvoupodlažní objekt s valbovou střechou a nevyužitou půdou. Půdorysný tvar objektu je obdélníkový. Půdorysné rozměry objektu jsou 31,8x9,7 m. Jedná se o objekt zděný z plných cihel. Krytina je pálená keramická v červené barvě. Fasáda je vápenná štuková, s nátěrem fasádní barvou v přírodních odstínech včetně soklu. Klempířské prvky jsou z měděného plechu. Okna jsou dřevěná.

Přístavba je přízemní, nepodsklepený objekt s valbovou střechou a půdou. Půdorys objektu je ve tvaru „L“. Půdorysné rozměry jsou 12,3x9,7 m resp. 7,9x8,1 m. Jedná se o zděný objekt. Krytina je pálená, keramická v červené barvě.“

(Zdroj: autorská zpráva, V. Cichra)

vyprodáno. Zřejmě nejlepší důkaz smysluplné činnosti, potažmo i existence dnešního Divadelního spolku bratří Mrštíků v Boleradicích.“

Zdroj: Divadelní spolek Bratří Mrštíků Boleradice

Budova tělovýchovného spolku Orel byla dobudována v roce 1939. V 60. letech se stala kinosálem a v 90. letech i divadelním sálem. Ochotnické divadlo v obci má hluboké kořeny a Divadelní spolek bratří Mrštíků se vypracoval mezi přední ochotnické soubory ČR. Budova však neměla technické zázemí ani hygienické zařízení. Realizace dostavby naplnila sny souboru. Její architektonické řešení převzalo tvarosloví původní orlovný. Obě části spolu vytvářejí jednotný celek. Budova se stala dominantou obce. Kvalitní podmínky v dostavěné orlovně se příznivě projeví jak v činnosti spolku, tak i v kulturním a společenském životě obce.

Zdroj: Divadelní spolek Bratří Mrštíků Boleradice

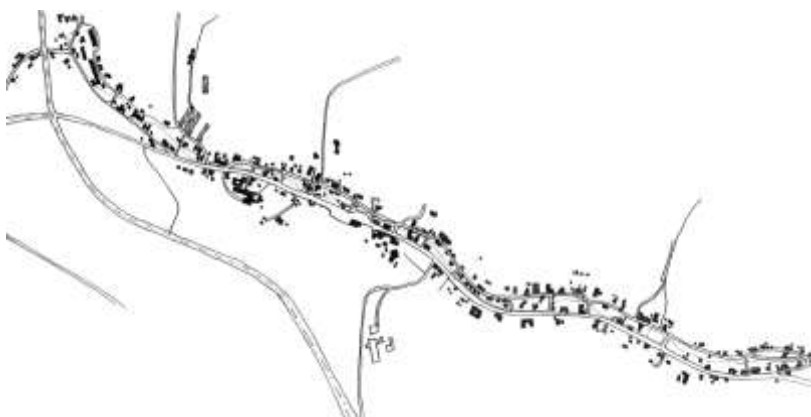
Čelní fasáda

Řez

Koclířov

V	Lán	701	K _o K _a	Kd	H	H _ř	MŠ ZŠ ₁₋₅	K _n	H _z	-
---	-----	-----	----------------------------------	----	---	----------------	-------------------------	----------------	----------------	---

Rekonstrukce kulturního domu v Koclířově: J. Tušer, J. Lopour

<http://www.koclirov.cz/>

Anamnéza:

Koclířov byl založen lokátorem premonstrátského kláštera v Litomyšli počátkem 14. století a osídlen německým obyvatelstvem, které bylo po roce 1945 odsunuto. V obci stojí klášter, dva kostely, malotřídní základní a mateřská škola, tři hostince, kulturní dům, cukrárna, samoobsluha a volejbalové i fotbalové hřiště. V obci je knihovna a sbor dobrovolných hasičů.

Společenské akce probíhají v knihovně, v kulturním domě, na hřištích i na prostranství mezi obecním úřadem, kulturním domem a jedním z kostelů. Řada akcí je pořádána provozovatelkou pohostinství v kulturním domě, ale různé akce pořádají také hasiči, knihovna, škola a obec.

„V měsíci červenci jsme provedli rekonstrukci zadní části cesty a to od bývalého Šimkova k čp. 89 až po křižovatku za Volfovými. Tato rekonstrukce stála cca 1.100.000,- Kč včetně DPH. Za peníze z Mikroregionu Svitavy se opravil nájezd ke kulturnímu domu a provedly se opravy silniční vpustě u hasičky a poopravilo se několik výtluků na parkovišti. Největší z letošních investic je výstavba víceúčelového hřiště v areálu Zdraví, kterou provádí na základě výběrového řízení spol. Ivan Úlehla s.r.o. Náklady jsou cca 2.850.000,- Kč bez DPH. Obec tuto akci financuje ze svých zdrojů, přičemž měla ušetřeno z minulého roku 2 mil. Kč a 1,5 mil. si půjčila od České spořitelny a.s. za velice výhodný úrok. Na tuto akci jsme zkoušeli získat dotace (ČEZ, MŠMT), ale bezvýsledně. Dílo by mělo být dokonšeno první týden v září 2016. Svěpomocí provádíme rekonstrukci toalet v základní škole...“

Jiří Tesař, starosta obce, 2016

**OBEC KOCLÍŘOV POŘADÁ VE DNECH
13.8.2016 A 14.8.2016**

TRADIČNÍ KOCLÍŘOVSKOU POUŤ

NA HŘIŠTI U KOSTELA

PROGRAM:

13.8.2016

16:00 – 18:00 DECHOVÁ HUDBA ASTRA SVITAVY

20:00 POUŤOVÁ ZÁBAVA-ZAHRAJE SKUPINA GENERACE 77

14.8.2016

TRADIČNÍ KOCLÍŘOVSKÁ POUŤ S JARMARKEM

KOLOTOČE, HOUPÁČKY, CUKROVÁ VATA, MALOVÁNÍ NA OBLÍČEK
JARMARK LIDOVÝCH ŘEMESEL S UKÁZKOU ČINNOSTÍ

Zdroj: www stránky obce Koclířov

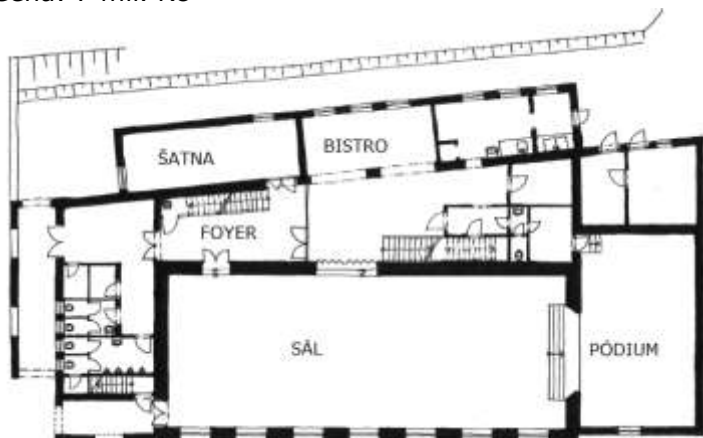
Příjmy obce v roce 2015: 11.430.500 Kč

Daňové příjmy: 7.671.000 Kč

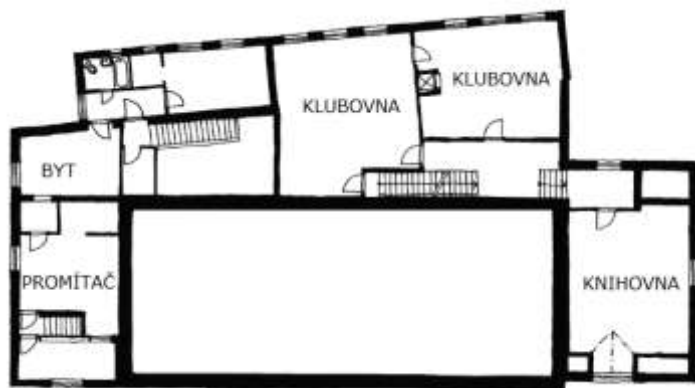
Nedaňové příjmy: 3.459.500 Kč

Rekonstrukce kulturního domu v Koclířově

Projekt: Ing. arch. Jaroslav Tušer, Ing. arch. Josef Lopour
Stavba 1998
Cena: 7 mil. Kč

1. NP

2. NP

Pohled

1/ Urbanismus

Budova kulturního domu leží v jádrové části obce pod kostelem, naproti obecnímu úřadu. Je postavena v mírném svahu nad silnicí.

2/ Forma

Během rekonstrukce byla budova částečně očištěna od různých přístavků a doplněna novou přístavbou s hostincem, dvěma klubovnami a bytem. V podkroví nad pódium vznikla obecní knihovna. Výsledek je architektonicky nepřesvědčivý a neuspokojuje ani samotné autory, kteří říkají, že jde o „architekturu poplatnou době“ (ať už to znamená cokoliv).

„Budova Kulturního domu byla postavena v roce 1806 jako farní škola. Po roce 1945 ji nově příchozí obyvatelé obce přestavovali postupně na kulturní stánek obce a pozdější kino. V roce 1994 se jednalo o shluk přístavků, který ve středu obce dotvářel nevábivé prostředí zanedbaných budov. V roce 1997 bylo rozhodnuto o realizaci návrhu přestavby dle Programu obnovy vesnice obce a celá budova byla vně i uvnitř přestavěna a sjednocena. Vznikla tak nová restaurace s pivnicí, několik kluboven a byt. Dodatečně byl v roce 2010 rekonstruován hlavní sál.“

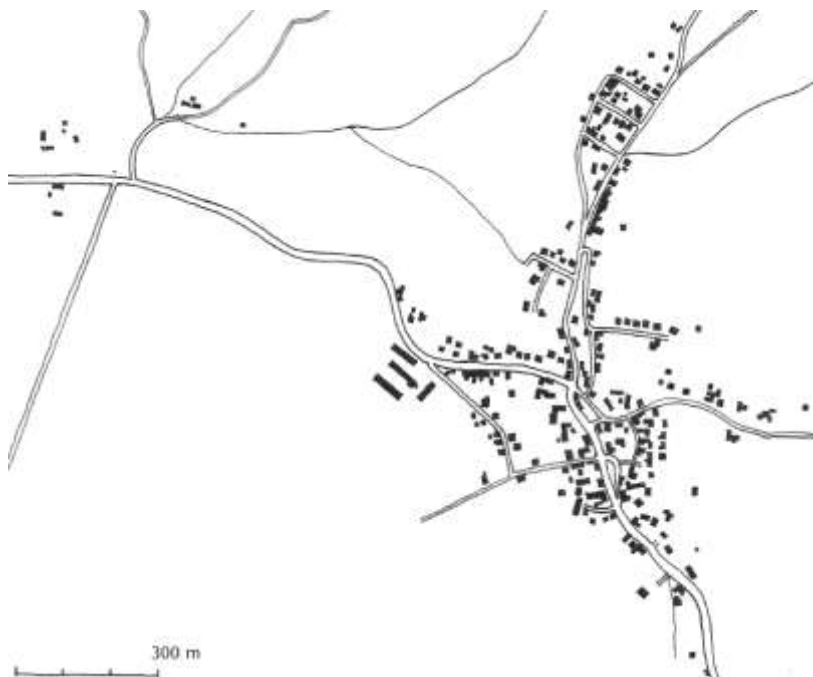
Zdroj: Publikace Tvář venkova (Vydala Obec Třanovice a Mikroregion Podblanicko, ISBN 978-80-254-8685-6)

4/ Provoz

Knihovna již v současnosti sídlí v podkroví obecního úřadu. V kulturním domě tedy funguje především pohostinství a příležitostně sál pro plesy, karnevaly a debaty (převážně v zimních měsících).

Lukoveček

V	S _{hl}	419	K _a	S	-	H _ř	-	K _n	H _z	-
---	-----------------	-----	----------------	---	---	----------------	---	----------------	----------------	---

Rekonstrukce obecního domu:
Svatopluk Sládeček

<http://www.obeclukovecek.cz>

Anamnéza:

Sídlo, původně z 15. století, bylo dlouho součástí obce Fryšták, od které se Lukoveček na základě referenda oddělil v roce 2001.

V obci působí hasiči, Červený kříž, zahrádkáři, Singularisté a zapsaný spolek V Lukovečku na kopečku, který pořádá country bály a letní country festivaly.

V Lukovečku funguje od roku 2014 "Muzeum lidových řemesel a místní lidové kultury".

Příjmy obce v roce 2015: 8.549.932 Kč

Daňové příjmy: 5.571.639 Kč

Nedaňové příjmy: 880.264 Kč

Kapitálové příjmy: 187.490 Kč

Dotace přijaté: 1.810.539 Kč

Rekonstrukce obecního domu v Lukovečku

Projekt: MgA. Svatopluk Sládeček

Stavba: 2009

Zastavěná plocha: 260 m²

„Budova Základní (dříve Obecné) školy v obci Lukoveček byla stejného typu, jaký se od doby Rakouska-Uherska vyskytoval po celém českém a moravském venkově.

Přízemní objekt s jednou třídou v polovině půdorysu, a s bytem učitele ve druhé polovině. Půda, stejně jako malý sklep, byla využívána pouze pro skladování. V této podobě škola fungovala až do sedmdesátých let

„Obec Lukoveček žije bohatým kulturním a společenským životem. Akce jsou pořádány pro všechny věkové kategorie. Pravidelně se zachovává končinová tradice s masopustním průvodem a pochováním basy. Jaro vítáme dětským karnevalem a pro dospělé velikonočním koštěm slivovice. 30. duben patří neodmyslitelně sletu čarodějnic, druhou květnovou neděli slavíme Den matek a poslední den v květnu patří kácení máje. Největší událostí je „Vítání prázdnin“, které je známo v širokém okolí svým každoročně originálním programem např. western, piráti z Karibiku, manéž a jiné. Také již tradiční benefiční koncert „Pod hvězdami“ patří k významným událostem obce Lukoveček. Směs hudebních žánrů pop music, folk, country, rock a celá řada známých umělců láká návštěvníky. Výtěžek z této akce je vždy věnován na pomoc potřebným dětem. K podzimu patří drakiáda a lampionový průvod. Čas vánoční pak už jen podtrhne společné pečení perníků, Mikulášská besídka pro děti a zpívání koled u kapličky v předvečer Štědrého dne v kruhu přátel a sousedů u dobrého vánočního punče.“

Zdroj: www stránky obce

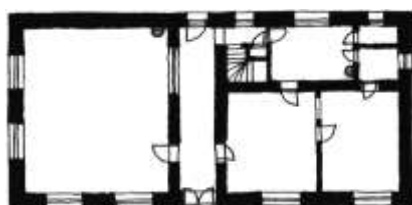
dvacátého století. Jediné, co bylo do té doby změněno, byla okna a omítka na fasádě. Okna dostala nové rozměry a proporce, z fasády zmizel původní dekor. Ale i za novou omítkou, se až do konce školního provozu před třiceti lety, topilo v kamnech na uhlí. Bez dalších změn byla potom stavba příležitostně užívána pro potřeby zahrádkářů.

Po přesídlení místní hospody v obci nezbyl žádný větší shromažďovací prostor, a tak se představitelé obce rozhodli pro opravu objektu a jeho nové využití jako obecního sálu a klubovny. Obec stavbu realizovala z uspořené prostředků, bez jakýchkoli dotací.

Hlavním úkolem přestavby a přístavby bylo dobudovat hygienické zázemí a vytvořit dostatečně velký sál. Všechno ostatní bylo provedeno nejjednodušším možným způsobem, půda i sklep byly nadále ponechány jako nevyužité. Konstrukce byly ošetřeny nejlevnějšími dostupnými prostředky a postupy, střecha zůstala původní včetně krytiny z hliníkového plechu. Tam, kde bylo možno použít beton bez povrchové úpravy, zůstal neomítnutý. Temperování je zajištěno elektrickými přímotopy a vytápění potom dvojicí krbových kamen na dřevo.

Pouze změnou okenních otvorů, jejich formátů a osazení, jsme se pokusili novými prostředky vrátit budově její dávno minulou „obecní“ tvář.“

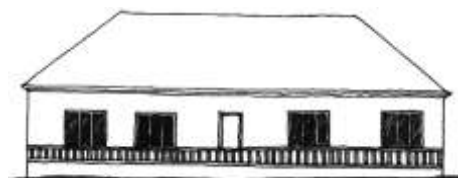
(Zdroj: Autorská zpráva, S. Sládeček)

1. NP původní

1. NP nové

Pohled původní

Pohled nový

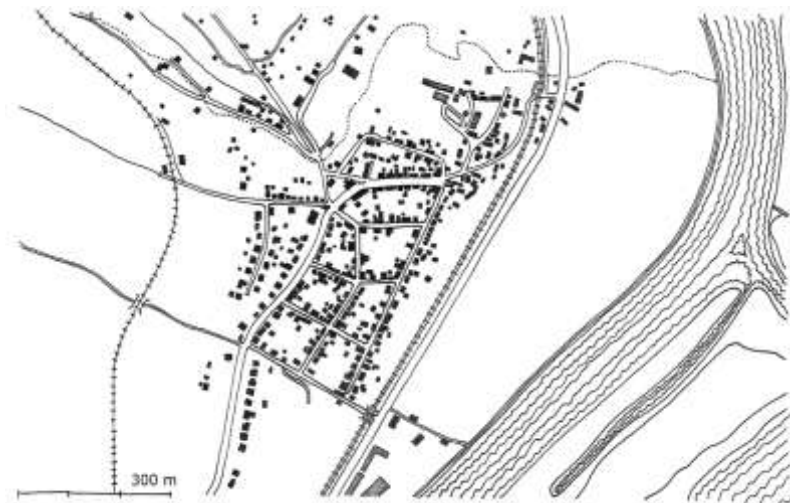
Příklad obecního domu v Lukovečku ukazuje, jak lze poměrně jednoduchým způsobem s minimálními zásahy a náklady vytvořit z fádňního „ošklivého kačátka“ s brizolitovou fasádou, kultivovanou soudobou stavbu. Nabízí se srovnání s těžkopádnou dostavbou Kulturního domu v Koclířově, při které autoři tuto příležitost promeškali.

Pozn.

V roce 2014 bylo dalšími úpravami z dílny architekta Sládečka a ateliéru New Work zpřístupněno i podkroví, které nyní slouží jako muzeum lidových řemesel.

Malé Žernoseky

S _{ub}	S _{hl}	740	K _a	K _c	H	H _ř	MŠ	K _n	H _z	-
-----------------	-----------------	-----	----------------	----------------	---	----------------	----	----------------	----------------	---

Anamnéza:

Malé Žernoseky leží na levém břehu Labe v těsné blízkosti Lovosic.

V obci je kaple, hostinec, obchod, hřiště, mateřská škola, knihovna a hasičská zbrojnice. Stará hasičská zbrojnice byla přestavěna na kulturní centrum.

Příjmy obce v roce 2015: 11.725.800 Kč

Daňové příjmy: 6.940.200 Kč

Nedaňové příjmy: 1.387.500 Kč

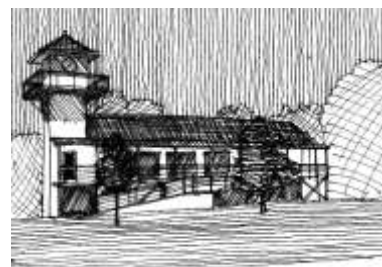
Kapitálové příjmy: 200.000 Kč

Dotace přijaté: 3.198.100 Kč

Kulturní centrum

Projekt: Ing. Petr Liška, Ing. Miroslav Polerecký

Stavba: 2001

Kluturní centrum Malé Žernoseky

<http://www.malezernoseky.cz>

„Kulturní centrum obce bylo realizováno rekonstrukcí a dostavbou již nevyužívané požární zbrojnice s věží pro sušení požárních hadic. Působí zde mateřské centrum, pravidelně se zde konají vystoupení dětí a pro děti, je využíváno pro činnost spolků působících v obci a aktivity neziskových organizací. Kulturní centrum se nachází ve středu novější části obce a přímo navazuje na parkovou zeleň s mnoha herními prvky – je vhodným místem pro pohybové aktivity a místem pro rodinná setkávání. Bylo vybudováno s podporou z národního dotačního programu pro rozvoj severozápadních Čech a Moravskoslezského regionu.“

Zdroj: Publikace Tvář venkova (Vydala Obec Třanovice a Mikroregion Podblanicko, ISBN 978-80-254-8685-6)

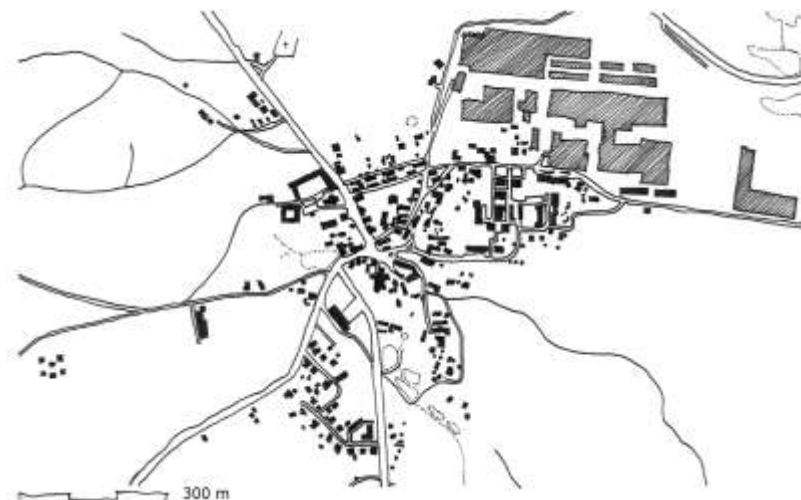
Nesrozumitelná, rádoby hravá architektura kulturního centra dobře koresponduje s duchovní prázdností suburbia.

Pozn.

Od roku 2015 slouží kulturním akcím v Malých Žernosekách také amfiteátr v parku pod obecním úřadem.

Chanovice

V	S _{hl} N _{áv}	742	K _o K _a	S K _d	H	H _ř	MŠ ZŠ ₁₋₉	K _n	H _z	Zám
---	------------------------------------	-----	----------------------------------	---------------------	---	----------------	-------------------------	----------------	----------------	-----

Anamnéza:

Nejstarší dochovaná písemná zmínka o Chanovicích je z roku 1352. Obec je plně vybavená a na jejím území funguje velká firma na výrobu dřevostaveb, která je významným zaměstnavatelem i zdrojem financí do obecního rozpočtu (při srovnání s obdobně velkým Koclířovem je rozdíl v daňových příjmech téměř 4 miliony korun)

Příjmy obce v roce 2015: 18.215.675 Kč

Daňové příjmy: 11.403.988 Kč

Nedaňové příjmy: 5.259.808 Kč

Kapitálové příjmy: 5.860 Kč

Dotace přijaté: 1.546.019 Kč

Část přehledu kulturních a společenských aktivit v Chanovicích v roce 2016 (zdroj: www stránky obce):

7. dubna – „Zmizelá Šumava II. / **23. dubna** – „Den proti úložišti“ / **23. dubna** „Pouť ke svatému Vojtěchu“ / **30. dubna** – „Stavění máje a pálení čarodějnic“ / **6. května** – „#Kdo jsme#designHD“ / **4. června** – „Na kole okolo Chanovic“ / **11. června** – „Dětský den v Holkovcích“ / **18. června** – „Letní koncert Volného sdružení horažďovických zpěváků a muzikantů“ / **19. června** – „Pouť v Defurových Lažanech“ / **25. června** – „Memoriál Pepy Kubaně v nohejbale“ **30. června** – „Milan Kasl - Obrazy“ / **2. července** – „Den řemesel – přehlídka řemeslných dovedností Plzeňského kraje“ / **2. července** – „Jindřich Krátký, Návrat ztraceného syna po osmi letech“ / **4. až 8. července**, „Týden rukodělných seminářů s Mgr. Ivanou Sieberovou“ / **9. července** – „Kubelíkovo trio“ / **22. července** – „Jaroslav Krček a Musica Viva“ / **30. července** – „Memoriál L. Duchoně“ / **přelom července a srpna**, „Přejezd rybníka Ohrady“ / **7. srpna** – „Petr Suda a Antikvartet Dušana Vančury“ / **19. srpna** – „Koncert Musical Friendship“ / **19. srpna** – pátek, „Fotograf Martin Míšek“ / **18. září** – „Chanovická pouť“ / **1. října** – „Den místní potraviny – Ječmen, chmel, pivo a pivovarnictví“ / **1. října** – „MALÍŘÁK 2“ / **6. října** – „Virtuální univerzita třetího věku - Včelařský rok“ / **listopad**, „Podzimní rukodělné semináře s Mgr. Ivanou Sieberovou“ / **listopad** – „Obec a její lidé“ / **12. listopadu** – „Hasičská veselice“ / **27. listopadu** – „Rozsvícení vánočního stromku v Chanovicích“ / **5. prosince** – „Mikuláš, andělé a čerti“, tradiční mikulášské nadělování / **prosinec** – „Vánoční koncerty“ / **25. a 26. prosince** – „Chanovický betlém“ / **31. prosince** – „Myslivecký Silvestr“ / **Stálé výstavy v zámeckém areálu:** „Galerie Nositelů tradice lidových řemesel“, „Expozice lidových řemesel Pošumaví“, „Historická místnost zámku Chanovice“.

Zámek Chanovice

Rekonstrukce:

Ing. arch. Jiří Kučera

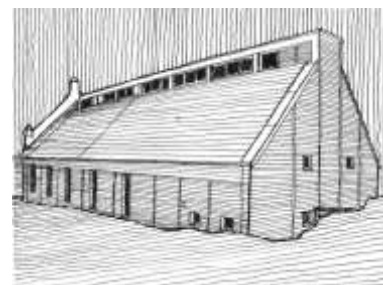
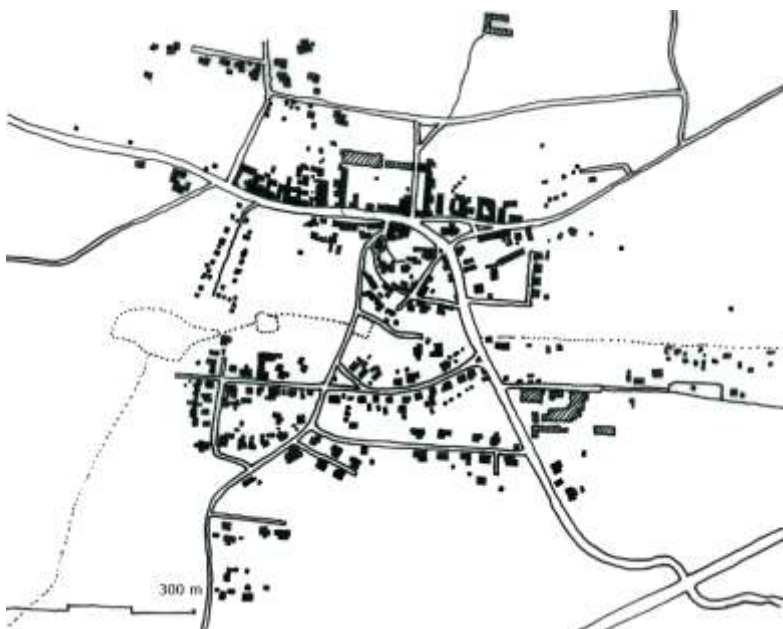
<http://www.chanovice.cz/>

„Zámek Chanovice a přilehlý bývalý zemědělský dvůr prošel kompletní opravou. Budova zámku je nadále využívána jako Základní škola, v přízemí byla nově opravena a zřízena školní jídelna. Součástí budovy jsou také rozsáhlé sklepní prostory, kde je umístěna Expozice lidových řemesel. V části přízemí je také zřízena místní knihovna a v neposlední řadě byla otevřena Expozice historie zámku Chanovice. V blízkosti zámku se také nachází bývalý zemědělský dvůr. Ten byl až do roku 1990 ve správě JZD, poté byl Obcí Chanovice odkoupen a to ve velmi žalostném stavu. Obec Chanovice ale začala hned v roce 1995 přestavbou za pomoci fondů Phare a později fondů EU. Ve střední části byla zřízena Galerie Nositelů tradice lidových řemesel a Informační centrum. V podkroví je plánována stavba ubytovacích prostor. V části bývalé konírny a rohové části bylo zřízeno zázemí pro ubytovnu a koncertní a výstavní místnost. Výstavy probíhají od května do září, dle kulturního přehledu. Další rozsáhlou přestavbou bylo zřízení tělocvičny. Tělocvična byla zřízena z bývalé panské stodoly. Tato přestavba získala ocenění Stavba roku 2003. Nad tělocvičnou byl zřízen byt pro správce. Tělocvična slouží jak pro školu, tak i pro veřejnost po domluvě na Obecním úřadě. V areálu jsou také zřízeny dva byty a garáž pro školní autobus.“

Zdroj: www stránky Chanovic

Řepice

V	S _{hl}	439	K _o	S	H	H _ř	MŠ	K _n	H _z	*
---	-----------------	-----	----------------	---	---	----------------	----	----------------	----------------	---

Statek Řepice- obecní sál
arch. Jan Zákostelecký

<http://www.repice.cz/>

Anamnéza:

Řepice jsou vesnice organicky narostlá kolem bývalé tvrze a poplužního dvora, která leží ve venkovské krajině nedaleko Strakonice. První písemná zmínka pochází z roku 1251. Nejdůležitější vybavenost (obecní úřad, knihovna, hostinec, obecní sál) je soustředěna do budovy zrekonstruovaného hospodářského dvora. Obyvatelé obce mají dále k dispozici mateřskou školu, kostel a hřiště. Společenské akce (pouť, dětské dny, pálení čarodějnic, předávání Oskarů, masopust, ...), pořádá většinou obec ve spolupráci s dobrovolníky.

Řepice – zrekonstruovaný
hospodářský dvůr (hostinec,
knihovna, obecní úřad, obecní sál)

Příjmy obce v roce 2013: 9.159.164 Kč

Daňové příjmy: 4.004.516 Kč

Nedaňové příjmy: 1.417.515 Kč

Dotace přijaté: 3.737.133 Kč

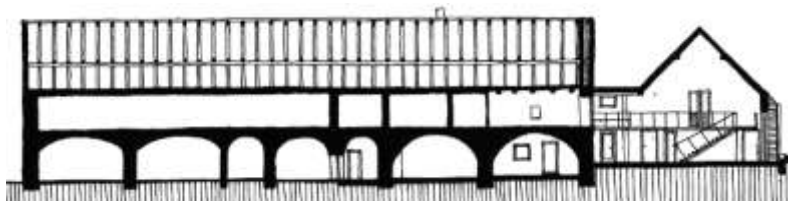
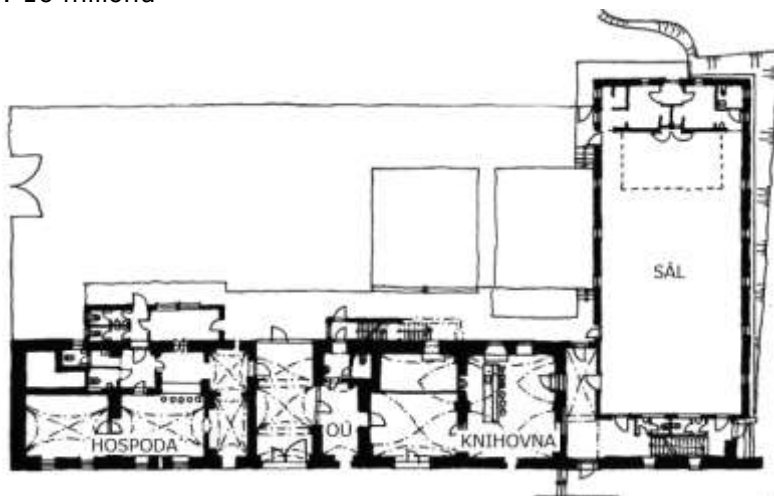
Užitná plocha sálu: 310 m²
Obestavěný prostor: 1600 m³
Hlavní konstrukční řešení:
ocelové příhradové vazníky,
ŽB sloupy, keramické
vyzdívky, dřevěné obklady
Technické vybavení:
vzduchotechnika, podlahové
topení, akustika, nazvučení

Dostavba bývalého dvora společenským sálem

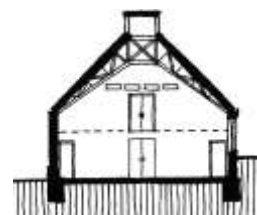
Projekt: Ing. arch. Jan Zákostelecký, Ing. Václav Martan

Stavba: 2009

Cena: 16 milionů

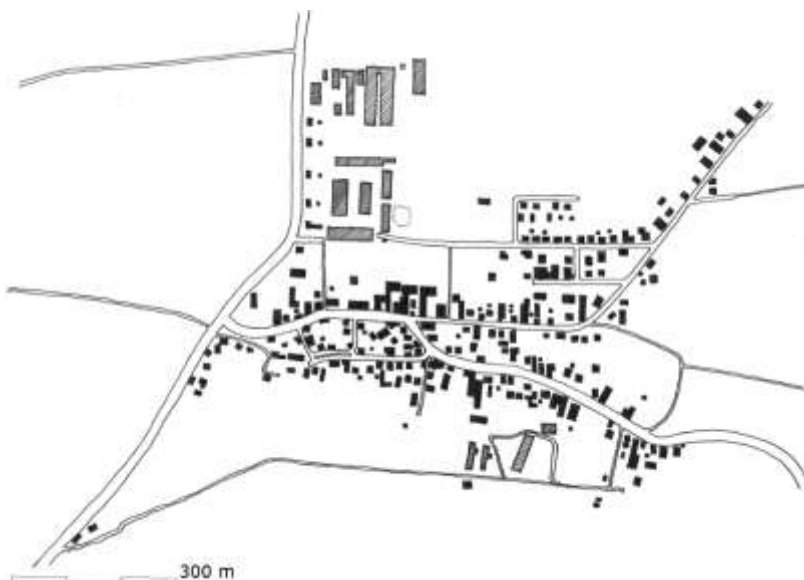
„Architektonicky i funkčně pozoruhodná víceúčelová budova vznikla zásluhou obce Řepice na Strakonicku. Ještě předtím však musela samospráva obce vyřešit zásadní otázku, co udělat s rozsáhlým zanedbaným hospodářským dvorem, na jehož ploše dnes objekt Ratejna stojí a jehož obytná část se po úpravách stala sídlem obecního úřadu. Nakonec bylo rozhodnuto areál historicky cenného dvora zachovat a jeho jednotlivé části postupně rekonstruovat a využít pro účely obce. První velkou stavební akcí byla roku 2009 právě výstavba víceúčelové budovy Ratejna, vybudované na místě havarijního staršího objektu a přiléhající k renesančnímu štítu bývalého poplužního dvora z doby Jana Hodějovského z Hodějova - mottem jejich tvůrců se stala myšlenka Dva štíty s odstupem 26 metrů a 450 let. Zděná obdélná budova s ocelovou vazníkovou konstrukcí krovu a dřevěnými obklady vnějších i vnitřních obvodových stěn slouží jako víceúčelový sál s odpovídajícím zázemím pro různé společenské, kulturní, vzdělávací a sportovní aktivity obyvatel obce i širšího regionu prakticky neustále. Svým celkovým ztvárněním i hmotovým řešením nezapře inspiraci původní vesnickou zástavbou, jde však přitom o stavbu moderně pojatou se soudobým technickým vybavením, která architektonicky obohatila centrum obce. Finanční prostředky na její realizaci byly čerpány z Programu rozvoje venkova a doplněny z rozpočtu obce. Jistě právem získala ocenění v soutěži Zlatá cihla Jihočeského kraje a cenu architektů Presta“ (Bureš, 2012, s. 92)

⁴ PRESTA = Prestižní stavba jižních Čech 2008-2010

Rohov

V	U _I S _{hl}	604	K _a	S	H	H _ř	MŠ	K _n	H _z	-
---	-----------------------------------	-----	----------------	---	---	----------------	----	----------------	----------------	---

Obecní dům Rohov
arch. K. Komárek a L. Krekáň

<http://www.rohov.cz/>

Anamnéza:

Obec Rohov je zmiňována od roku 1349 a leží ve venkovské krajině Hlučínska⁵. Je zde kaple, mateřská školka, hřiště a nově (2010) vybudovaný obecní dům s obecním úřadem, knihovnou, sálem, klubovnou, hasičskou zbrojnicí a garáží pro stroje na údržbu obecního majetku.

Příjmy obce v roce 2015: 10.861.579 Kč

Daňové příjmy: 6.717.064 Kč
Nedaňové příjmy: 1.639.939 Kč
Kapitálové příjmy: 8.242 Kč
Dotace přijaté: 2.496.334 Kč

Rohove, Rohove rodny ty klíne,
náhodny pocestny málem tě mine.
Nelákáš poutníky kostelní věží,
kdo nezná chodníčky, najde tě stěží.

Tvé děti nebloudí, tu cestu znají,
bývá vždy jediná, v celíčkém kraji.
U malé kapličky, kříž stojí bílý.
Pán Bůh ti požehnej, Rohove milý.

Měníš se, rozkvétáš, tvá tvář je jiná.
Krásniš nám, krásniš, před očima.
Vsazen jsi do polí zvlněné krajiny,
Domovem zůstaneš, pro nás ty, jediný.

Malchárková Anna 2010

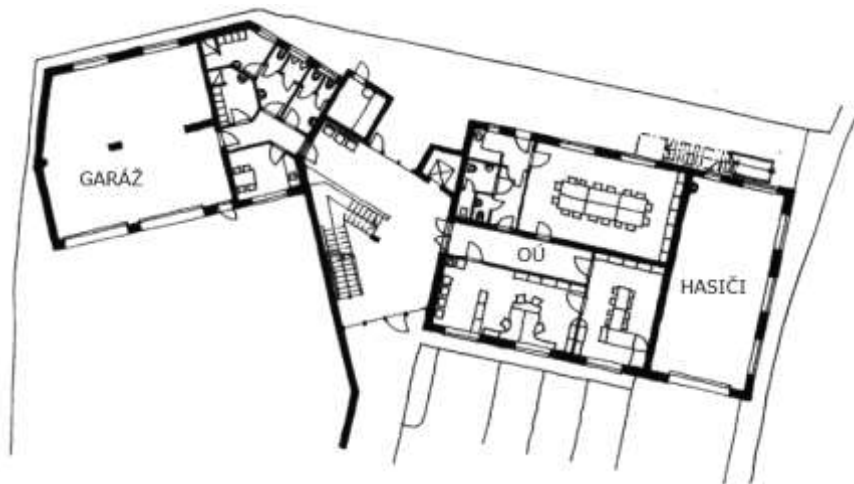
⁵ Hlučínsko – Pražsko: V česko-polské příhraniční oblasti nazývané Pražsko docházelo v minulosti k řadě posunů státních hranic a tím i změnám státní příslušnosti. Tato oblast původně patřila Českému království a společně s ním připadla Habsburské monarchii. V roce 1742 ji získalo Prusko a po první světové válce se stala součástí Československa, kterému byla vrácena i po sedmi letech Hitlerovy nadvlády (1938-1945), kdy byli její obyvatelé prohlášeni občany Třetí říše a museli sloužit ve Wehrmachtu.

Obecní dům

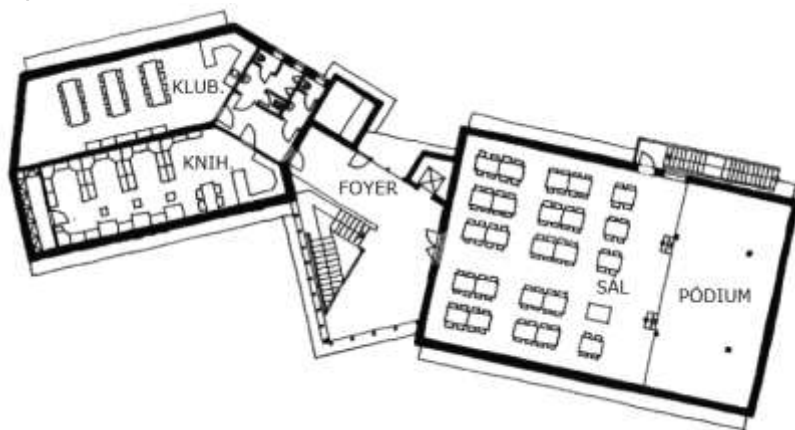
Projekt: Ing. arch. Karel Komárek, Ing. arch. Lukáš Krekáň

Stavba: 2010

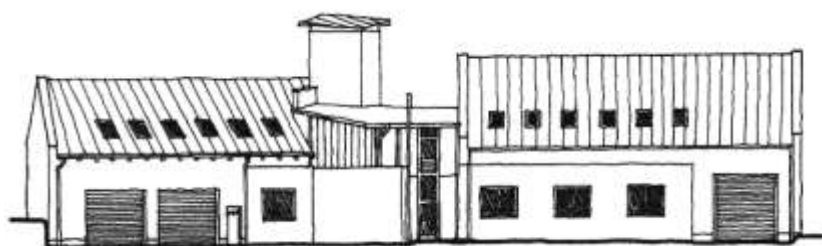
Cena: 17,8 milionu

Půdorys 1. NP

Půdorys 2. NP

Pohled

2, 3/ Forma, struktura

„Nový objekt se skládá ze dvou základních částí A- východní část, B-západní část, které jsou propojeny komunikačním odlehčeným objektem C se schodištěm a výtahem. Toto řešení bylo zvoleno pro sjednocení měřítka novostavby s okolní výstavbou. Obě části A a B jsou nepodsklepeny, s 2.NP umístěným v podkroví sedlových střech se sklonem 37°.

Obě části A a B jsou vůči sobě poněkud natočeny tak, aby se přizpůsobily tvaru pozemku. Hlavní hmoty jsou navrženy v tradičním stylu v jednoduché geometrii tvarů a jsou opatřeny hladkými omítkami. Vstupní část C je naopak řešena jako odlehčená stavba z ocelovo-dřevěné konstrukce s prosklenými stěnami a plechovou střechou, která má sklon 4°.

Významným kompozičním prvkem jsou přízemní zdi z režných cihel, které vymezují vchod do objektu a zároveň oddělují dvůr místního hospodářství od reprezentativnějšího vstupního prostoru.

Dominantním prvkem celé kompozice je věž pro sušení hadic dobrovolných hasičů, která je umístěna v prostoru mezi částmi A a B a je přistavěna k části B. Tato dominantna je zvýrazněna i materiálově, je obložena dřevem a je zastřešena polykarbonátovou střechou se sklonem 6°.

(zdroj: Autorská zpráva K. Komárek)

1/ Urbanismus

„Objekt Obecního úřadu se nachází při komunikaci II. tř. č. 466 procházející obcí Rohov. Nový objekt nahradil stávající objekty místního hospodářství, které byly zdemolovány.

Pozemek pro výstavbu je mírně svažité směrem na východ. Je přístupný z komunikace na parc. č. 655/1 i z místní komunikace na parc. č. 92/1.“ (zdroj: Autorská zpráva K. Komárek)

4/ Provoz

„Celková kompozice umístění objektů jasně odděluje funkční využití přízemních prostor, které jsou propojeny s nezbytnými prostory vnějšími: Vstupní hala přirozeně navazuje na přístupové cesty pro pěší i pro automobilovou dopravu (navazuje na parkoviště). Zároveň je jižně od vstupní haly umístěna odpočinková zelená plocha. Prostor v jihovýchodní části pozemku slouží jako manipulační plocha pro požární zbrojnici a navazuje tak na přízemní prostor požární zbrojnice. Tento dvůr má také samostatný oddělený vjezd z místní komunikace na parc. č. 92/1. Na druhé straně budovy směrem na severovýchod navazuje na výjezd požárního vozu dostatečně dimenzovaná plocha pro bezpečný výjezd k zásahu i pro bezpečné zacouvání zpět do garáže. Severozápadní část pozemku tvoří hospodářský dvůr, který přímo navazuje na garáže a provozy místního hospodářství. Tento dvůr je obehnán zděným oplocením, aby provoz nerušil okolí stavby.

Ze vstupní haly v části C jsou vstupy do obecního úřadu v části A a na místní hospodářství v části B. Je zde také umístěno schodiště do patra a výtah. V jižní části je umístěno propojení do ozeleněné části dvora pro odpočinek zaměstnanců i návštěvníků. Ve vstupní hale budou umístěny sedačky pro čekající návštěvníky. Obecní úřad je tvořen kanceláří sekretariátu a kanceláří starosty. Obě kanceláře jsou propojeny. Na kanceláře navazuje zasedací místnost, která bude sloužit i pro potřeby dobrovolných hasičů. Proto má zasedací místnost ještě jeden vstup, který navazuje na kuchyňku a sociální zařízení. Do kuchyňky je také možný vstup přímo z manipulační venkovní plochy sloužící pro dobrovolné hasiče. Mezi kuchyňkou a chodbou obecního úřadu jsou umístěna WC pro zaměstnance, která budou sloužit i pro návštěvníky úřadu. Ženské WC je přizpůsobeno pro potřeby invalidních osob. V objektu B je umístěno místní hospodářství. To je tvořeno velkou garáží pro traktor a valník s přímým propojením na hospodářský dvůr. Další součástí je denní místnost, šatny se sprchami a toalety. Toalety jsou řešeny tak, aby byl umožněn jejich oddělený provoz při konání akcí v obecním sále v patře. V patře je z foyer v části C přístupný obecní sál, který je umístěn v části A. Součástí sálu je zvýšené pódium, které je vymezeno zvýšeným stropem v garáži požární zbrojnice. V části B jsou umístěny toalety s úklidovou komorou, knihovna s archivem obecního úřadu a klubovna zájmových organizací. Obecní úřad, místní hospodářství a knihovna budou dominantní funkce v novém objektu. Jejich provoz je zabezpečen bez omezení. Sociální zařízení jsou primárně navržena pro tyto provozy. V době konání akcí v obecním sálu budou pro návštěvníky k dispozici toalety v části B v obou podlažích. V přízemí bude zbytek budovy zneprístupněn. Také bude pro případné akce v obecním sále zpřístupněna klubovna v patře, kde bude např. možno zřídit šatnu. Pro využití zasedací místnosti pro potřeby dobrovolných hasičů je možno celý provoz včetně toalet a kuchyňky uzavřít od ostatních prostor i s možností samostatného vstupu přes manipulační plochu na jižním dvoře. Předpokládá se, že tyto akce budou probíhat časově mimo provozní dobu dominantních funkcí v objektu.“

(zdroj: Autorská zpráva K. Komárek)

INTERMEZZO 4

Kulturně-společenská centra malých obcí
v zahraničí

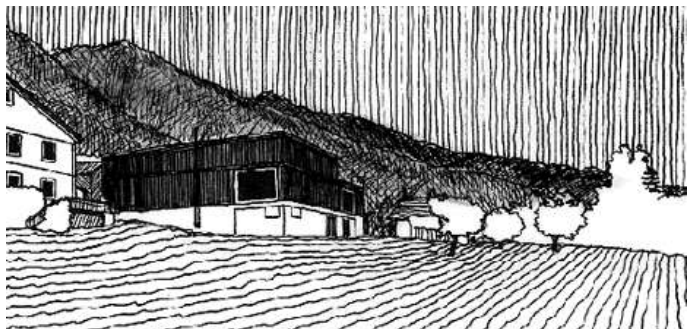
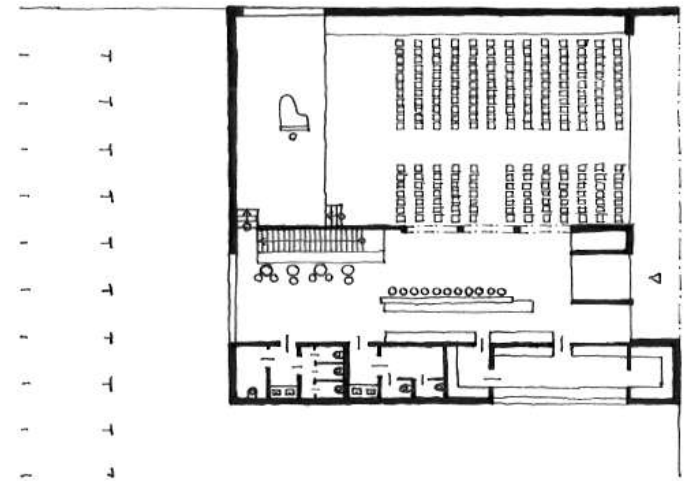
Příklady z Rakouska

Kulturhaus Mörttschach

Autoři: LP Architektur

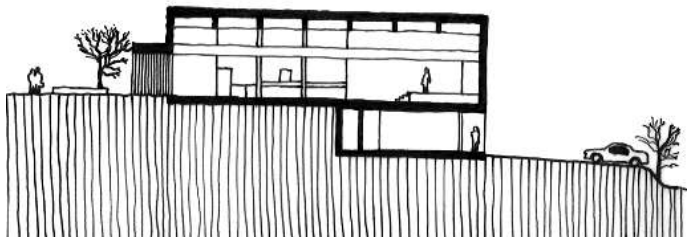
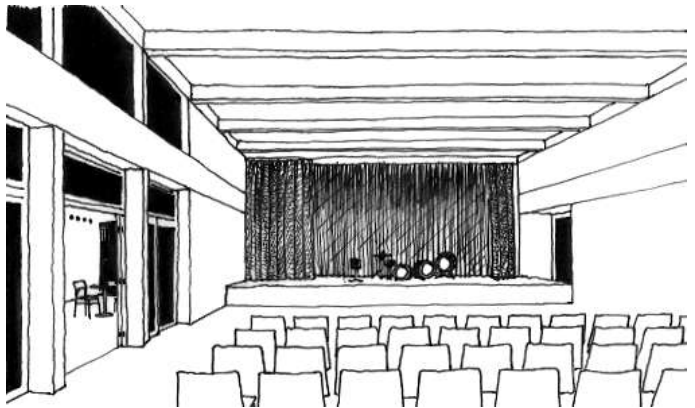
2015

Užitná plocha: 625 m²

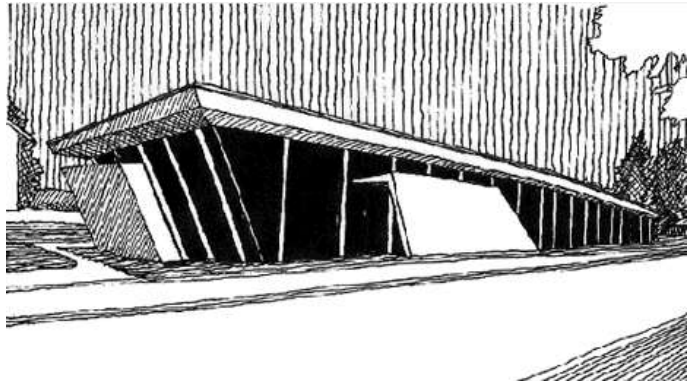

Kulturní dům svým umístěním definoval nové centrum obce.

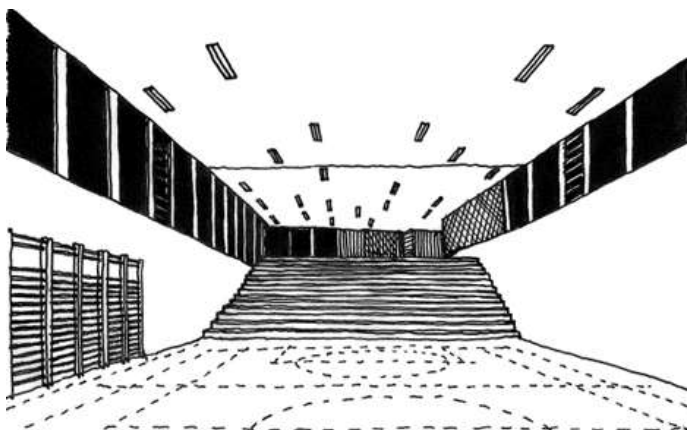
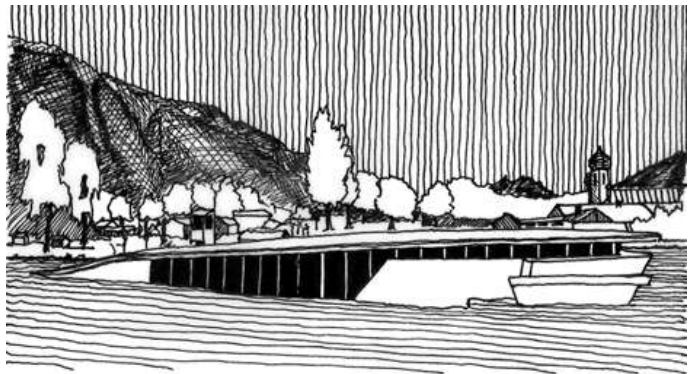

Víceúčelový sál a zkušebna ve Weissenbachu

Autoři: K. Aste, F. Ludin, T. Feuerstein, P. Griebel
2010

Podélně orientovaná budova víceúčelové kulturní a sportovní haly společně se školou a mateřkou školkou definuje jádro obce. Viditelný objem stavby je minimalizován zapaštěním pod terén a zakrytí intenzivní zelenou střechou. Se základní školou je hala propojena podzemní chodbou.

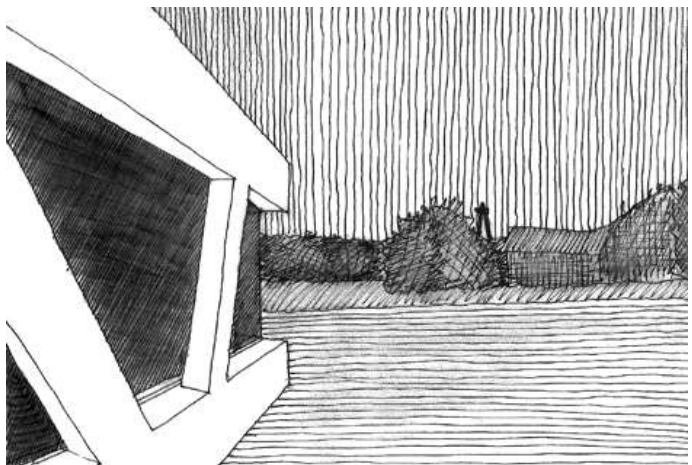
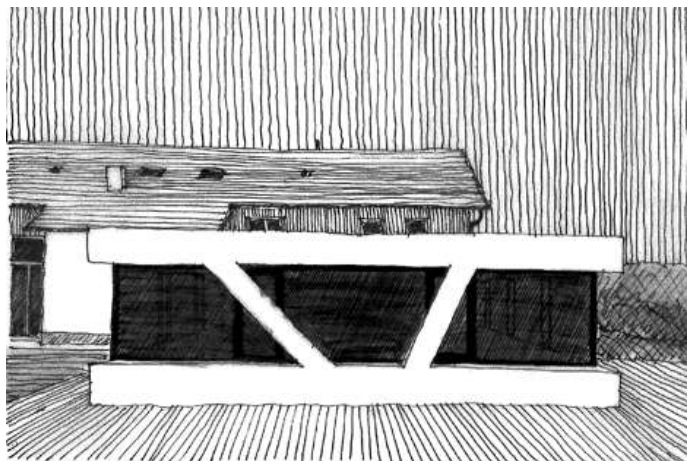
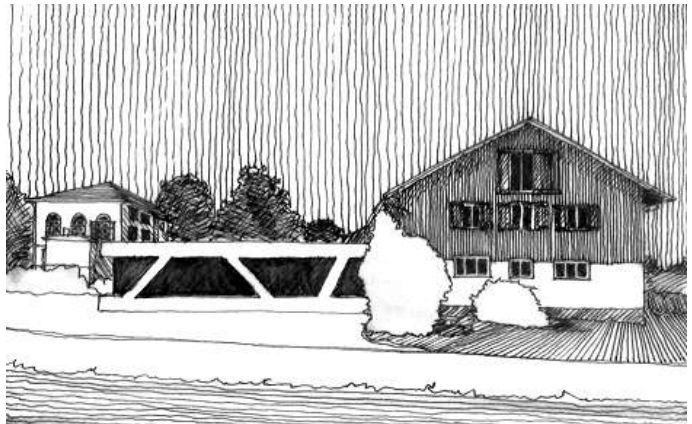

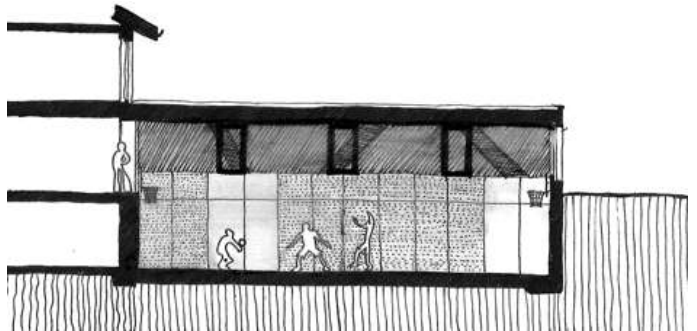
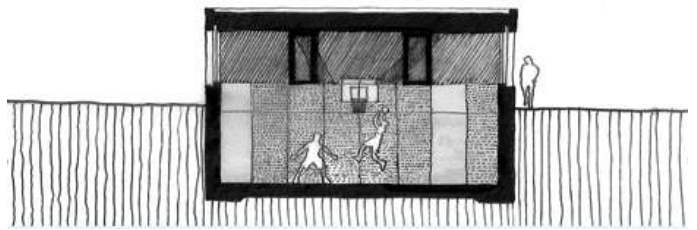
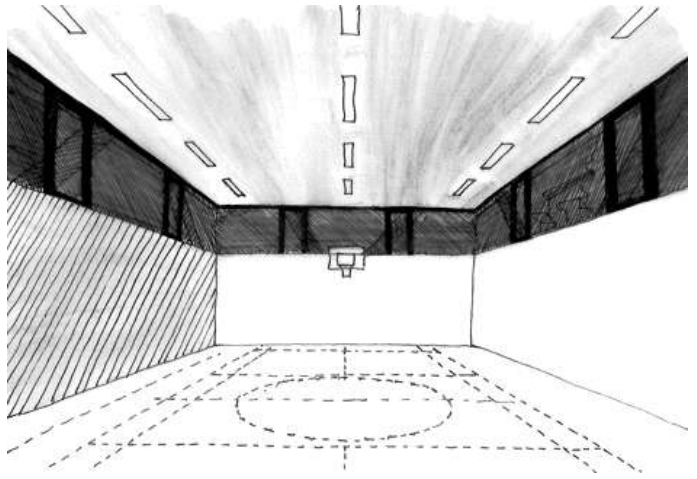
Sportovní hala Landheim Bruettisellen

Autoři: L3P Architects

2010

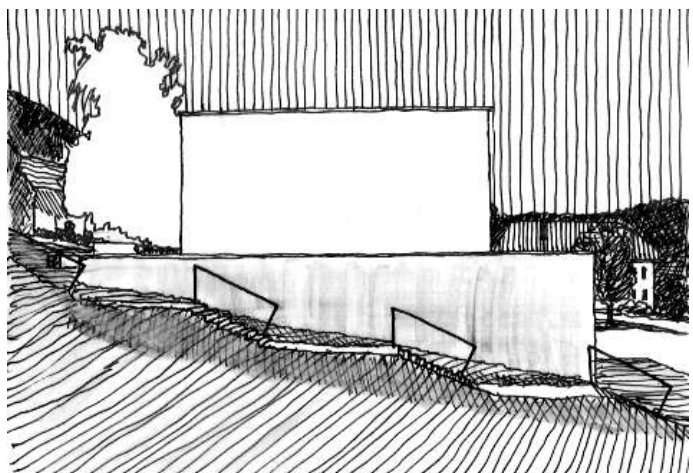
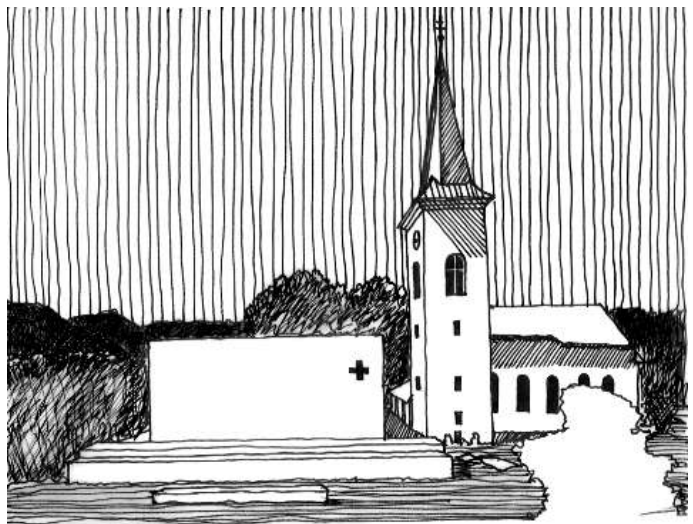
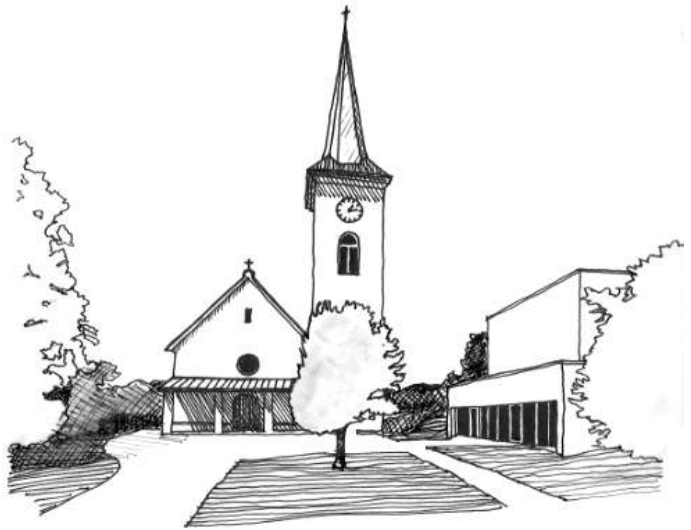
Užitná plocha: 980 m²

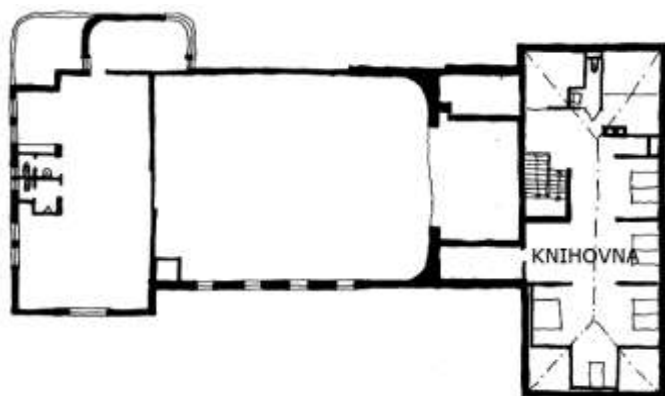
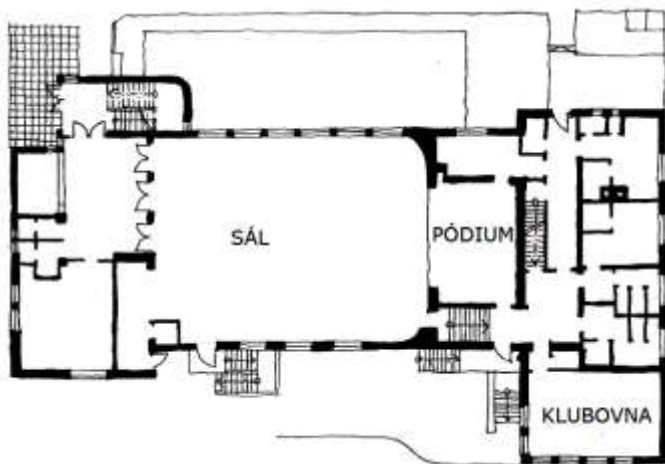

Diecézní muzeum Fresach

Autoři: marte.marte architects
2011

Volkshaus Froschberk

6 Potřeby malých obcí, typologie

Z kvantitativní i kvalitativní analýzy a komparace se zahraničními příklady, vyplývají následující minimální požadavky na vybavenost malých obcí pro kulturní a společenský život:

Počet obyvatel	DO 500	500 - 1000
Komunikativní veřejný prostor	O	O
Hřiště (volejbal)	O	O
Hřiště (kopaná)	F	O
Klubovna	O	O
Společenský sál*	O	O
Školka	O	O
Základní škola**	F	O
Hostinec	F	O
Tělocvična	F	O
Knihovna	F	F
Hasičská zbrojnice s klubovnou***	F	F
Kostel, kaple ****	F	F
Ubytování pro turisty	A	A
Koupaliště	A	A

O – Obligatorní, F – Fakultativní, A – Aditivní

* Společenský sál v hostinci, na obecním úřadě, ve škole či školce nebo samostatně jako kulturní dům nebo sokolovna. Kapacita 20% obyvatel obce.

** Malotřídní základní škola 1.-3. nebo 1.-5. třída

*** Záleží, zda je v obci aktivní sbor dobrovolných hasičů

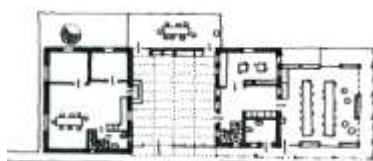
**** Podle počtu věřících

_Komunikativní veřejný prostor

V zájmu obce je, aby veřejného (z jejího rozpočtu udržovaného) prostoru bylo co nejméně, zato aby byl co nejkvalitnější a umožňoval pestrou škálu aktivit a náhodné i organizované setkávání lidí. Měl by respektovat historii místa, jeho vývoj a genius loci a dále jej rozvíjet.

_ Hřiště

Hřiště slouží v ideálním případě potřebám školní tělesné výchovy i sportovním aktivitám ostatních obyvatel obce. Každá obec by měla zvážit, zda bude mít dostatek využití pro monofunkční oplocený kurt s umělou trávou nebo je pro ni lepší mlatový plácek pro sport i jiné akce. Jestli budovat dokonale rovné, pečlivě udržované fotbalové hřiště se zavlažováním, na které se kromě fotbalistů nesmí nikdo ani podívat, nebo raději posekanou louku se dvěma brankami a zázemím, která bude přístupná všem, dají se tam dělat hasičské závody, pálení čarodějnic nebo turnaj ve famfrpálu. Oplocená hřiště s prolézačkami napodobujícími stromy jsou na venkově nonsens.

*Nøjkærhus Culture House
LUMO Architects*

Kulturní centrum ve Virklundu v Dánsku se skládá ze čtyř archetypálních domů, z nichž každý je postaven z jiného tradičního materiálu – zdiva, kamene, dřeva a skla.

_ Klubovna

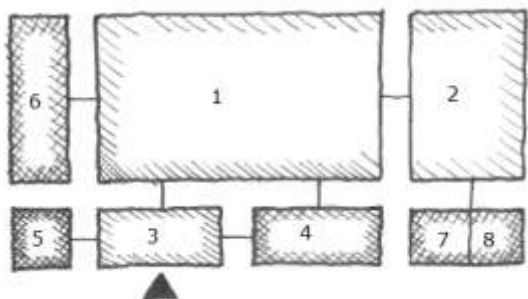
Pokud v obci funguje sedm různých spolků a sdružení, které se pravidelně scházejí, lze to považovat za mimořádně bohatý společenský život, jaký má málokterá vesnice. I v tomto případě ale stačí mít jednu klubovnu se sedmi skříněmi na vybavení jednotlivých spolků. Stavět jich více je rozmařilé, neefektivní a na úkor kvality.

_ Společenský sál

Místo pro plesy, koncerty, divadla, besídky, přednášky, svátky i smuteční hostiny. Politická aréna pro obecní zastupitelstva.

Společenský sál by měl být vybaven kuchyní, případně barem a hygienickým zázemím pro účinkující a slouží-li také sportu (jóga, aerobic, karate, zumba, rumba, ...) i šatnu pro cvičící. Kapacita 20-25% obyvatel obce vychází z různých průníků demografických, sociálních a zájmových skupin v obci (množina posluchačů dechové hudby se jen minimálně protne s množinou návštěvníků koncertu punkové kapely, účastníky mysliveckého bálu nelze ve velkém očekávat na přednášce o výhodách veganské stravy a účastník dětské besídky, který tam nemá dítě nebo vnouče by musel být pedofil nebo masochista). Větší kapacita je samozřejmě možná – idea „zastřešené návsi“, kam se vejde celá obec, je lákavá, ale také neekonomická. K využití takového prostoru skutečně všemi obyvateli dojde jenom výjimečně, a pokud chce obec třeba jedenkrát ročně pořádat ples pro všechny občany, tak se jí vyplatí odvézt je autobusy do většího sídla a tam si sál na den pronajmout. Jistým východiskem může být prostorově variabilní hala, kterou je možné podle potřeby rozdělit na menší části (salonky, sportoviště, klubovny) nebo spojit v jeden velký prostor. Ale jak již bylo uvedeno – kvalita prostředí má přednost před množstvím obestavěného prostoru.

U venkovských společenských sálů je nanejvýš vhodné propojení s exteriérem.

Prostorové schéma společenského sálu v malé obci.

*1/ sál (plocha = počet obyvatel * 0,2 * 0,8 m²), 2/ pódium, 3/ vstup, 4/ šatna, 5/ wc, 6/ kuchyň (bar), 7/ šatna, 8/ sklad*

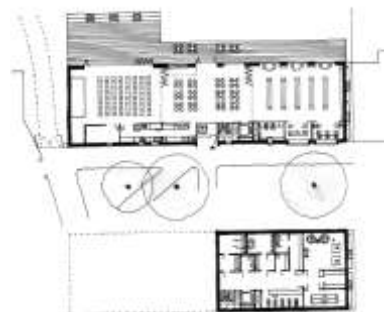
_ Škola, školka

Školská zařízení jsou důležitým místem socializace dětí i setkávání jejich rodičů – to může být různě intenzivní v závislosti na jejich zapojení do chodu školy a mimoškolních aktivit. Zajímavou inspirací pro venkovské školy může být waldorfská pedagogika, která do fungování školy vtahuje celou rodinu (rodiče se zapojují do pravidelných slavností, do údržby školy a zvelebování školní zahrady). To je však ve státních školách nevymahatelné a závisí to jen na snaze školy a zejména vůli těch rodičů.

Venkovské prostředí uvnitř města:

Architektonická soutěž na kulturní centrum v Hloubětíně (Praha 14):

Soutěžní návrh ateliéru Prokš Příkryl architekti:

„Promyšlenou integrací školských zařízení a dobrým typologicko-dispozičním řešením je možné vytvořit taková polyfunkční zařízení, která slouží relativně široké škále profesních, věkových i zájmových skupin. Z důvodů vytvoření dobré sociálně psychologické atmosféry je žádoucí vytvořit normální demografickou skladbu i v různých výchovněvzdělávacích, kulturněsportovních, sportovních apod. centrech. (Schmeidler, 1997, s. 195)

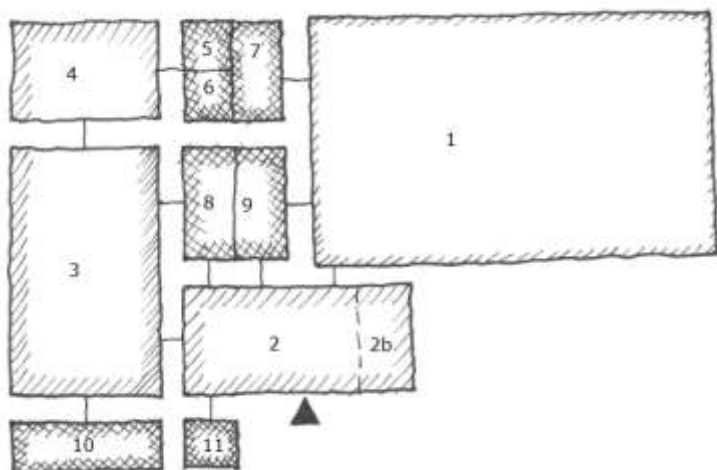
Soutěžní návrh ateliéru Prokš Příkryl architekti na kulturní centrum v Hloubětíně. Schémata využití prostoru:

_Hostinec

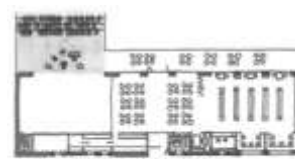
Pro život komunity je důležité, aby alespoň jedna hospoda byla „pro všechny“ a nescházela se tam jenom uzavřená skupina štangastů žijící v názorovém vakuu.

_Tělocvična

Poptávku po sportu ve vesnici do 500 obyvatel většinou uspokojí hřiště a sál pro kulturu i pohyb. Ve větších sídlech už je vhodné připojit tělocvičnu na míčové hry, která má parametry definované sportovními pravidly (např. odbíjené). Potom je možné využívat pro menší kulturní akce společenský sál a větší plesy a koncerty pořádat v tělocvičně. V takovém případě je ale nutné počítat s akustickými požadavky, pódiem, možností překrýt hrací plochu mobilním parketem a se snadnou kultivací prostoru (plesové šaty a basketbalové koše se k době příliš nehodí).

Možné schéma zařízení s tělocvičnou a společenským sálem v malé obci. 1/ tělocvična, 2/ foyer, 2b/ šatna – diváci, 3/ společenský sál, 4/ pódium, 5/ sklad, 6/ šatna, 7/ sklad, 8/ šatna, 9/ šatna + umývárna, 10/ kuchyně (bar), 11/ wc

VENKOVNÍ KONCERT

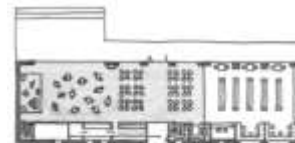
SVATBA

AUTORSKÉ ČTENÍ

SCHŮZE ZASTUPITELSTVA

PLES

DISKUSNÍ ARÉNA

KONCERT

VÝSTAVA

INTERMEZZO 5

Kulturně-společenská centra malých obcí v zahraničí

Příklady z Anglie

Společensko-kulturními centry vesnic v Anglii jsou tzv. Village Halls (nebo Village Institutes) – komunitní centra, často spojená s místní farností. V nich se pak odehrává kulturní, společenský, politický a někdy také sportovní život vesnice.

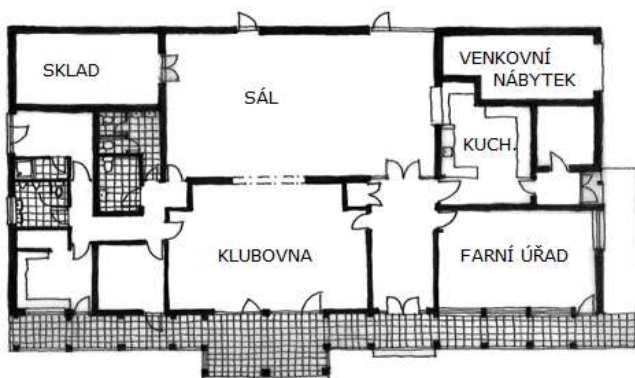
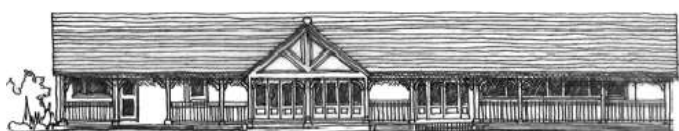
Níže uvedené příklady byly postaveny od počátku do 60. let 20. století a jejich architektura se vyznačuje tradicionalismem a historizujícími detaily.

Trumpington Village Hall

Postavena 1908

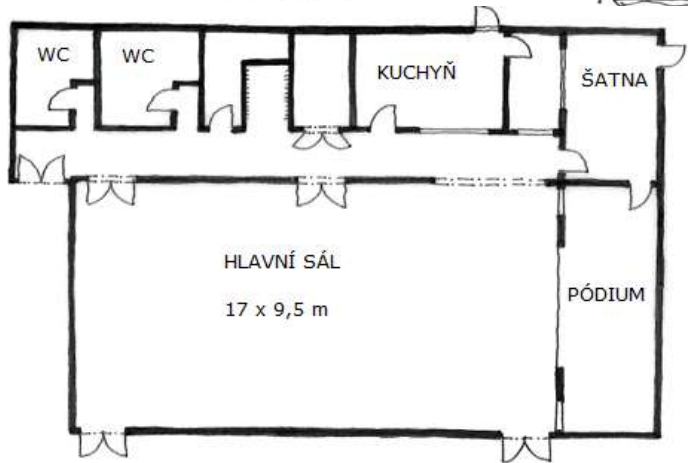
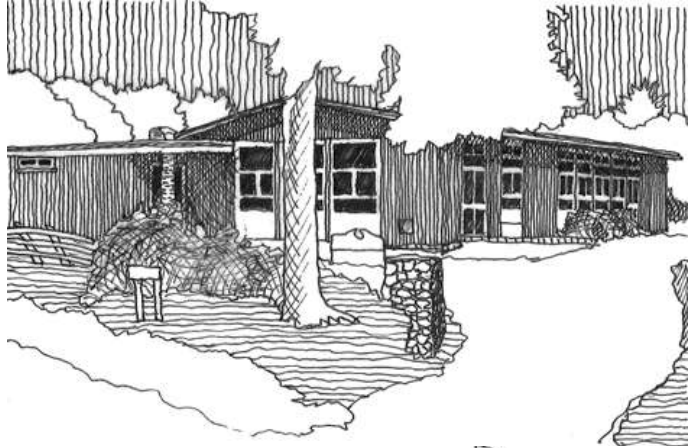

Hawkley Village Hall

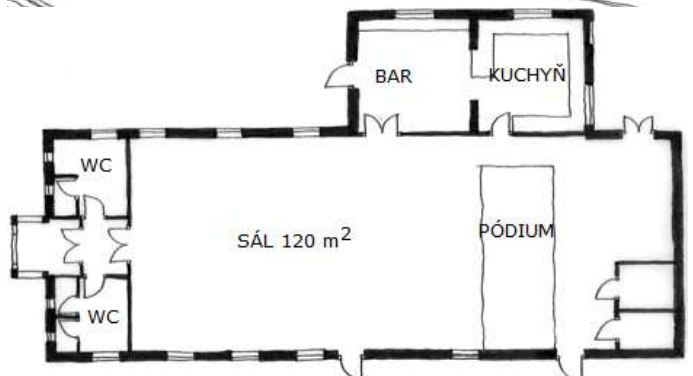
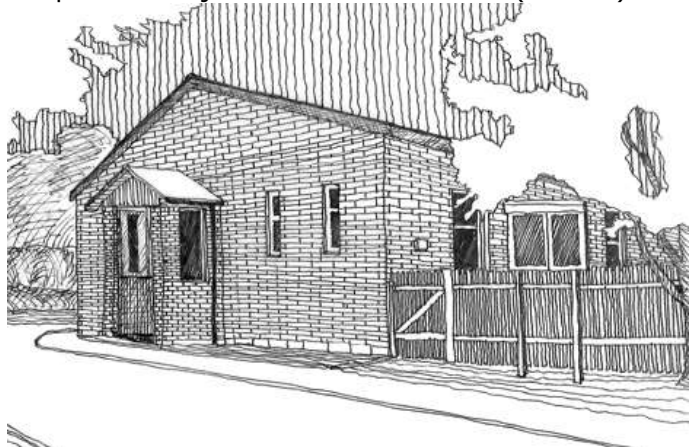
Mursley Village Hall

611 obyvatel, sál pro 120 lidí

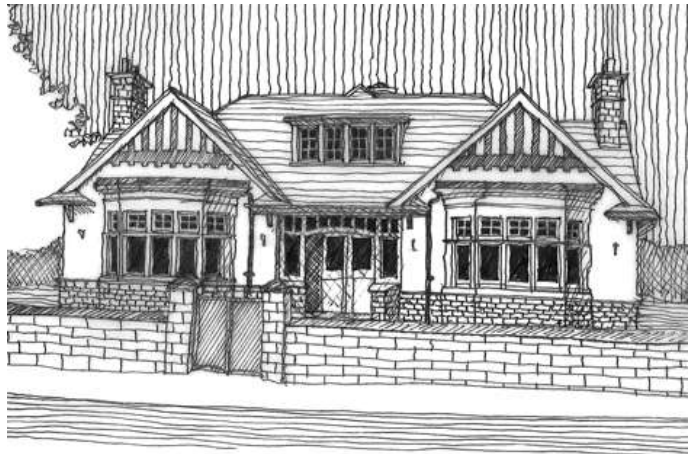

Little Missenden Village Hall

Sál pro 160 stojících nebo 140 sedících (divadlo)

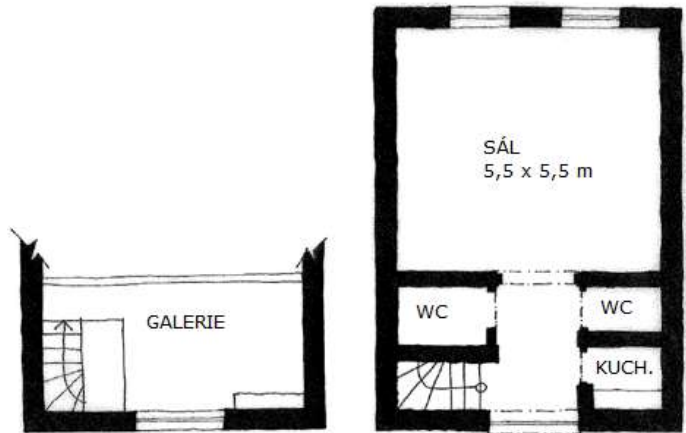
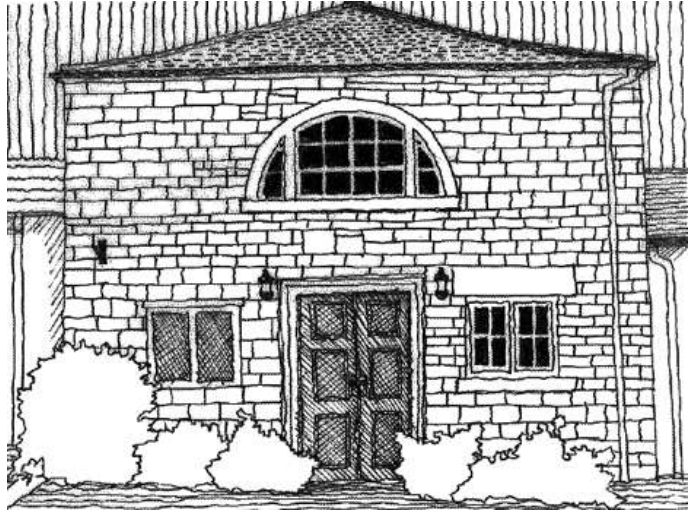

Adare Village Hall

Blockley Village Hall

Kapacita: 35 osob

7 Možnosti malých obcí pro výstavbu/ revitalizaci kulturně-spoločenských center

7.1 Legislativa

Důležitým strategickým dokumentem obce, řešícím její funkční a prostorové uspořádání by měl být územní plán.

Měl by definovat zájmy obce, kde chce mít plochy pro sport, kde občanskou vybavenost a kde vymezí důležitý veřejný prostor. Tvorbě územního plánu by měly předcházet důkladné analýzy a seznámení se s obcí, jejím životem, historií, potřebami a potenciály. Realita vedená zákonem o veřejných zakázkách však vede k tomu, že územní plán zpracovává ten, kdo si řekne o nejméně peněz. A pokud nejde o mimořádně altruistického urbanistu, může za vysoutěženou cenu nad plánem strávit jenom tolik času, kolik vyžaduje zpracování povinných příloh. Na individuální přístup již není prostor. Takový dokument však nemá pro obce význam a je spíše na obtíž.

7.2 Financování

Relativně snadno dostupné prostředky z Evropské unie již zlákal řadu vesnic k realizaci různých projektů, jako jsou sportoviště, ubytovny nebo právě různé formy komunitních center. Zde je však třeba mimořádné opatrnosti a dokonalého plánování budoucího financování takových projektů. To, co se může jevit, třeba jako skvělý projekt nové tělocvičny s posilovnou se může stát noční můrou pro budoucí vedení obce, které nedokáže pokrýt náklady na její provoz a údržbu. Se všemi druhy grantů a dotací je navíc spojený jiný nešvar – často mají nastavené podmínky tak, že aby obec získala vybavenost, kterou skutečně potřebuje, musí za mnoho milionů postavit další věci, které jsou předmětem dotačního titulu.

Pro obec je nejlepší, když si může své kulturně-spoločenské centrum postavit nebo zrekonstruovat z vlastních prostředků. Jednak jí žádné podmínky grantů nediktují, co musí dělat a jednak staví za své peníze, takže je v jejím zájmu, aby byly utraceny účelně a hospodárně.

Sbírky mezi občany a dary movitějších obyvatel obce většinou fungují jen při výstavbě sakrálních staveb v obcích s velkým podílem věřících (např. Sazovice).

Reálnější je financování způsobem PPP (public-private partnership), kdy část nákladů uhradí obec a část soukromý investor. Partnerem může být třeba místní firma, která bude zařízení využívat pro vlastní reprezentaci, školení nebo oddych zaměstnanců. V turisticky atraktivních oblastech to zase může být hotel, který chce využívat sokolovnu (sportovní halu, kinosál, ...) i pro potřeby svých hostů nebo kongresovou turistiku.

Zvláštní případy firemního partnerství fungují tam, kde chce velká společnost kompenzovat komplikace, nepohodlí nebo domnělá či skutečná rizika spojená se svým provozem. Například společnost ČEZ přispívá na výstavbu sociokulturních center v okolí jaderné elektrárny Temelín.

City Hall v Lavizzaře ve Švýcarsku

Sokolovna v Jarošově nad Nežárkou vybudovaná v roce svépomocí ve 30. letech 20. století

Modulární kulturní dům v Rybníku o ploše 324 m² je tvořen 10 velkoformátovými moduly, přičemž sál, který je složen ze 6 modulů, má světlou výšku 4,3 m. Pro zázemí kulturního domu, které obsahuje kuchyňku, WC, sklady a klubovnu, byly použity 4 standardně vyrobené moduly se světlou výškou 2,8 m.

7.3 Modulární architektura

Modulární architektura je v poslední době trendem, částečně uměle vytvořeným marketigovou strategií výrobce stavebních buněk (např. studentské architektonické soutěže) a částečně daným potřebou doby mít vše rychle hotovo (postaveno).

Modulární výstavba (zvláště na venkově) však architektuře nepřináší žádné velké plus (viz. KD Rybníky), protože vnáší do místa nepůvodní měřítko, konstrukce i materiály a finančně také nepředstavuje tak velkou úsporu, jak výrobci prezentují. Jednu výhodu však má a tou je možnost etapizace.

Kdyby obec na vhodném volném prostranství postavila jeden sanitární modul s toaletami a se zázemím pro výčep a prodej občerstvení, tak může sám o sobě fungovat jako zázemí pro akce pod širým nebem. Po čase k němu může přibýt modul s pódium, později uzavřené posezení u výčepu, knihovní modul a kavárna s terasou, až vznikne nádvoří (v příkladu na schématu pro 150 lidí), které je možné různými způsoby zastřešit. Takový způsob výstavby umožňuje postupné financování podle možností obce. Je však nutné výslednou formu předem naplánovat a urbanisticky citlivě ji osadit.

7.4 Hybridní architektura

Hybridizace je, obecně vzato, kumulace několika různých prvků do jednoho celku. Například současné mobilní telefony jsou funkčním hybridem telefonu, fotoaparátu, rádia, internetového prohlížeče, herní konzoly, diktafonu a dalšího vybavení. Vídeňský profesor Manfred Pottegg říká, že: „Hybrid v architektuře je inteligentní symbióza forem, na základě které vzniká nová funkce.“ (Tichon, 2012) Definice docenta Petra Hájka z FA ČVUT v Praze zní zase takto: „Hybridizace je strategie tvorby architektury, která slučuje různorodé a často protichůdné požadavky do jednoho celku. Cílem této hybridizace je znásobení možností ve využitelnosti místa.“ (Hájek, 2009).

Pro výstavbu kulturně společenských center je hybridizace (integrace různých funkcí) důležitá jednak z ekonomického hlediska a jednak z hlediska společenského. Prolínání jednotlivých aktivit umožňuje setkávání lidí s různými zájmy. A toto setkávání je zvláště důležité v době, kdy se z vesnice stále více stává noclehárna lidí pracujících ve městě a obec přestává fungovat jako komunita. Lidé se uzavírají na sociálních sítích, kde zdánlivě žijí bohatý společenský život, ale fakticky se pohybují jenom v okruzích lidí se stejnými postoji a názory a navzájem se v nich utvrzují. Jenom, když se potká myslivec s fotbalistou, rodič s důchodcem, jogín s hasičem, opilec z hospody s tanečníkem a ochránce přírody třeba s místním agronomem, může jejich vzájemnou interakcí a výměnou názorů vznikat občanská společnost, která je jedním ze základních pilířů demokracie. Jedině tak mají lidé možnost podělit se o své problémy i nápady a z kumulace různých aktivit mohou vzniknout aktivity nové a smysluplné (nikoliv vyfabulované vypisovateli grantů).

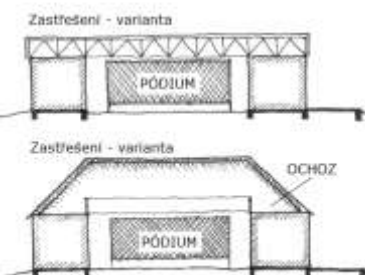
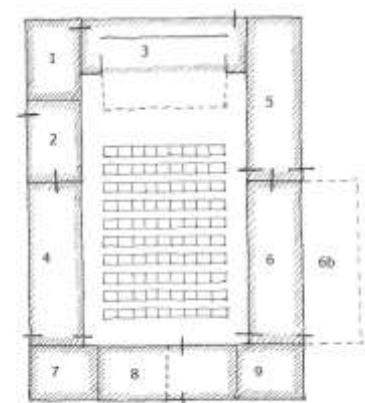

Schéma možné postupné realizace: 1/ sanitární buňka (později šatna účinkujících), 2/ zázemí hospody (okénko s občerstvením), 3/ pódium, 4/ hospoda, 5/ knihovna, 6/ kavárna, 6b/ terasa, 7/ wc, 8/ foyer a šatna, 9/wc

„Promyšlená integrace umožňuje rozvoj a vzájemné obohacení jednotlivých aktivit v oblasti výchovně – vzdělávací, společenských a kulturních, tělovýchovných a dalších činností, zvláště pak v oblasti kultivovaného trávení volného času. Větší prostorový komfort, vzájemný obohacující vliv různorodých aktivit, dokonalejší technické vybavení a personální obsazení povyšují tyto činnosti v integrovaných stavbách na jiným způsobem těžko dosažitelnou úroveň. Například školy integrované s dalším občanským zařízením uspokojují širší stupnici lidských potřeb, zvyšují možnost seberealizace a rozvoje osobnosti a tím nabývají ve větší míře sociální povahy. Je možné integrovat i heterogenní funkce, pokud nemají zásadně protichůdné požadavky (provozní, na architekturu, ...) Nejde zde ovšem o pouhé skládání, ale integrací se rodí nová obsahová kvalita.“ (Schmeidler, 1997, s. 196)

INTERMEZZO 6

Bohuslav Blažek – metodika komunitního plánování

Následující text je výtažkem z knih sociologa Bohuslava Blažka, který se zabýval sociální ekologií.

Herní techniky pro participaci venkovských obyvatel:

1/ Zmapování problémů

_Vytvářet projekt bez uvědomění si problémů je jako stavět dům bez základů.

_ Vůdčí postava v obci – obvykle starosta – sezeve 10 až 15 zájemců. Účastníci sehračky by měli splňovat alespoň některé z následujících požadavků:

_měli by být rozmanitých profesí (nemělo by chybět zemědělství a podnikání

_měli by být z různých věkových skupin (od mladých lidí po pamětníky – neměl by chybět „písmák“)

_měly by mezi nimi být ženy

_jsou-li v obci početní chataři nebo chalupáři, měl by se účastnit i někdo z nich

_měli by to být lidé, kteří mají zájem o budoucnost obce

_měli by to však být zároveň lidé kritičtí a pokud možno i s humorem, třeba i sširavým

_neměl by nicméně být pozván vyhlášený rejpal, jehož jediným cílem je jakékoli jednání zhatit

Vhodná doba je podvečer, místo sehračky nejspíš zasedací místnost nebo oddělený salónek v hospodě. Je třeba připravit mapu obce a bezprostředního okolí, do které bude možné zakreslovat.

Rozehrávač vyzve účastníky, aby si vybavovali takové místní problémy, které se dají lokalizovat. Ať je řeknou nahlas a pak zakreslí do mapy. Na okraj mapy zapíší legendu, co která barva nebo druh čáry znamená.

Úlohou rozehrávače je:

_pečlivě zapisovat každou problémovou lokalitu (včetně místních názvů)

_klást doplňující otázky

_nabízet nové, dosud nedotčené problémové okruhy (nezapomenout na společenský život nebo vazby na okolí obce

Významným druhem problémů jsou konstatování, že na určitých místech v obci byly nějaké užitečné nebo příjemné prvky (přírodní zvláštnost, památka, dílna řemeslníka, atp.), ale že tam buď vůbec nejsou, nebo nefungují. Je užitečné se zeptat u každé takové odhalené mezery, zda by

lidé stáli o to, aby se zaplnila a zda by se v obci skutečně tato obnovená funkce „uživila“. Není obec, kde by se neukázalo, že měla mnohem víc řemesel a obchodu než dnes. Stejně tak byl mnohem bohatší společenský život: svátky, zvyky, procesy, poutě, trhy, zábavy spolky... To není žádná idealizace minulosti, ale naprosto věcné srovnání někdejšího bohatství formálních, a hlavně neformálních institucí s dnešním stavem. Obec byla mnohem víc soběstačná v produkci potravin, takže měla menší problémy s distribucí svých produktů. Daleko víc využívala místních zdrojů a větší podíl obyvatel pracoval v obci. Zápis ze sehrávky má charakter utřídění problémů do problémových okruhů. Problémový okruh s největším počtem položek není nutně nejdůležitější, ale je to určitě soubor takových problémů, o nichž se v obci nejvíc hovoří, které většina místních lidí považuje za naléhavé, na něž má svůj názor a jež má urovnané v hlavě. Když se tedy začne se snahami řešení právě od nich, bude snazší získat pro to podporu veřejnosti než v případě problému, který je jediný svého druhu – byť závažný. Je vhodné tento zápis zmenšit, rozmnožit a dát do každé rodiny v obci.

2/ Identifikace potenciálů a limitací

Tuto hru je možné vynechat a nahradit ji určitým způsobem zpracování výsledků předchozí hry. Je to možné proto, že to, k čemu se v této sehrávce dospěje, bývá ve výsledcích první hry v nerozvinuté podobě obsaženo.

Rozehrávač na úvod stručně vysvětlí, co jsou to rozvojové potenciály a co rozvojové limity obce. Místo abstraktních definic je lepší, když se uvádí příklady, nejlépe z obcí podobného typu.

_Obnovení místních tradic (poutě, trhy, místní receptury, domácí řemeslná výroba, letní byty,...)

_Návrat k opomíjeným domácím zdrojům energie nebo surovin

_Odhalení tržní niky, tedy něčeho, co není v okolní tržní nabídce

_Zámek, hrad, zřícenina, památné místo (je ovšem třeba hledat vhodný způsob využití a také partnera pro obvyklé nutné vstupní financování)

_Poloha u významné komunikace

Po vysvětlení rozehrávač vyzve účastníky, aby psali na malé lístky své náměty na to, co všechno by při uvolněnější fantazii mohlo být v jejich obci potenciálem.

Výsledkem je zápis o tom, jaké potenciály a jaké limity se podařilo ve vsi identifikovat a na jaké možné vztahy mezi nimi se přišlo

3/ Významová opozita („fotoanalýza“)

Více než sami obyvatelé vesnice ji potřebují členové urbanistického týmu, pokud se v místě nenarodili a nežijí v něm. Tato hra jim umožňuje

zjistit, v jakých pojmech a vztazích místní obyvatelé svou obec vidí a přemýšlejí o ní. Nezbytným předpokladem je, aby se nejprve vytvořil soubor fotografií, který reprezentuje „všechny“ možné větší objekty ve vesnici. Co se tím myslí? Jednak je třeba zachytit objekty, které jsou jedinečné a jež často dávají obci zapamatovatelnou tvář ne-li jméno: kostel nebo kaple, hřbitov, pomník, kulturní dům, obecní úřad, hřiště... Každá obec má určité historické vrstvy od zbytků někdejších chaloupek po novostavby. Z těchto etap je třeba zachytit vždy jednoho typického představitele.

Další důležitá dimenze jsou projevy mimořádného nepořádku nebo zkázy (divoká skládka, zahrada proměněná ve skladiště vraků, zbytky už nevyužívaných technických staveb apod.) stejně jako projevy mimořádné péče (načapaná vilka nebo chata, krásná babiččina zahrádka...).

Je třeba se dotknout pólu chudoby i pólu bohatství. Z intravilánu obce bývá vidět okolí – někdy přírodní, někdy průmyslové. Zajímá nás, zda si lidé při sehrávce těchto vzdálenějších prvků všimnou nebo ne. Někdy uvnitř obce, někdy na jejím okraji jsou mimořádné přírodní útvary (vodní plochy, skály), jinde jsou zase výtvary chalupářů nebo chatařů. Pro obyvatele jsou důležitá místa setkávání, která se tu často prolínají se službami (hospoda, obchod, pošta...). Ke každému snímku se vypíše všechny protiklady. Některé dvojice se opakují častěji, protože mnohé ze snímků slouží mnoha lidem jako etalon – tedy základní jednotka -, jímž poměřují ostatní prvky souboru. Tyto častěji opakované vztahy (více než 3x) považujeme za silné.

Výsledné struktury protikladů bývají velmi složité. Rozborem obsahu silných vztahů dostáváme další poznatky o vnímání a myšlení místních obyvatel. Některé charakteristiky jsou takřka bez výjimky pozitivní: takový objekt charakterizujeme jako symbol. Podobně homogenně negativní nazýváme terč kritiky. Kde je dostatečně velký počet charakteristik kladných a záporných – tedy kde se vyskytuje tzv. ambivalence - , jde o předmět sporu. Zbývající snímky zachycují neutrální zónu. Symboly jsou tím, na co je obec hrda, co je ochotna ukazovat, o čem nemá pochyb. Urbanista si při práci na územním (regulačním) plánu musí rozmyslet, zda si troufne se jich dotknout. Terče kritiky jsou objekty, za které se lidé hanbí a které by nejradši v obci neviděli. Urbanista s tímto hodnocením může zásadně nesouhlasit, ale musí počítat s touto hrází odporu.

4/ Konfrontace rozvojových alternativ s tvůrci veřejného mínění

Ať už varianty rozvoje vznikly v kterékoliv z předchozích fází nebo jsou dílem urbanistů pracujících na územním (regulačním) plánu, je nutné je projednat. Veřejná setkání s občany jsou

známou, ale u nás dnes bohužel nepříliš účinnou formou takového projednávání. Připomeňme si proč:

_Nedůvěra ke všemu, co přichází „shora“, se pochopitelně vztahuje i na výzvu ke spolupráci: spatřuje se v tom buď formalita, nebo lest

_Lidé většinou neumějí číst plány

_Nemají čas se seznámit s průvodními zprávami. I kdyby ho měli, byly by pro ně zprávy příliš odborné. Ani slovní výklad urbanistů se obvykle nedokáže osvobodit od jejich odborného žargonu.

Osvědčilo se však jednotlivé sporné náměty na rozvojové potenciály (což jsou v zárodku další možné cesty) i propracovanější alternativy, předkládat obci jinak, sice pomalejším, ale nesrovnatelně účinnějším způsobem. Sociální ekolog, sociolog apod. se vypraví za místními občany, o nichž ze svých pobytů v obci ví, že na ně lidé dají (tzv. opinion leaders – tvůrci veřejného mínění). Těm vždy převypráví, k čemu se zatím v úvahách o obci došlo, a musí být schopen odpovědět na případné doplňující otázky. Pak se svého partnera zeptá:

_Která z alternativ mu vyhovuje nejvíc

_Jaké vidí její možné slabiny, ohrožení apod.

_Jak by ji zkonkretizoval, doplnil nebo rozvinul

_Kdo ve vesnici by asi byl schopen pro tuto alternativu schopen něco udělat

_Jakou roli by si v ní jeho partner našel sám

Tento postup má vlastně charakter bilaterálního vyjednávání. Rozehrávač v této hře získává podporu pro projekt, ale není agitátor ani lobbista – musí zůstat otevřen jakékoli kritice, ba naopak k ní vyzývat a vyprovokovat ji.

Tuto roli samozřejmě může a měl by vykonávat i tým urbanistů. Co jiného je participace obyvatel ve vztahu k územnímu plánu než získání co největšího počtu rozhodujících figur v obci k tomu, aby se podílely na jeho formulaci?

Zdroj:

BLAŽEK, B. *Venkov města média*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998.

BLAŽEK, B. *Vesnice. Od problémů ke společenství*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 1995.

Výsledky výzkumu

_Pracovní hypotéza 1

Kvalita společenského a kulturního života v obcích (měřená množstvím pořádaných akcí během roku a pravidelných aktivit realizovaných obyvateli obce) není přímo úměrná kvantitě zařízení (měřené jejich počtem a užitnou plochou), které má pro tyto příležitosti obec k dispozici.

Hypotéza byla prokázána

_Pracovní hypotéza 2

Kvalita společenského a kulturního života v obcích (měřená množstvím pořádaných akcí během roku a pravidelných aktivit realizovaných obyvateli obce) je tím větší, čím vyšší je stavební (architektonická) kvalita a polyfunkčnost zařízení, které má pro tyto příležitosti obec k dispozici.

Hypotéza byla prokázána

_Pracovní hypotéza 3

Účelnost využití financí pro realizaci stavební vybavenosti pro kulturně společenský život je nepřímo úměrná vzdálenosti jejich zdroje.

Hypotéza byla prokázána

_Pracovní hypotéza 4

„Místo určuje děj“, ale vždy záleží na vůli lidí něco podnikat. Kvalitní stavební vybavenost může podnítit zlepšení kulturně společenského života, ale nemůže jej garantovat.

Hypotéza byla prokázána

_Pracovní hypotéza 5

Existuje vztah mezi urbanistickou strukturou obce a intenzitou kulturního a společenského života v ní.

Hypotézu se nepodařilo potvrdit ani vyvrátit.

*Obec Kunčina,
v níž autor vyrůstal*

8 Závěr

Pro zvyšování, či udržení kvality života ve svých obcích je v zájmu samospráv dbát o rozsah a jakost hmotného prostředí pro společensko-kulturní aktivity tak, aby zajišťovalo emocionální sepětí lidí s místem bydliště, identitu místa, fungování místní společenské kontroly a politického života, existenci sousedských vztahů a kulturního života.

Rizikem v tomto ohledu může být přecenění vlastních sil a investice do neudržitelných projektů. Megalomanské předimenzování občanské vybavenosti (například s pomocí evropských dotací), na jejíž provoz a údržbu nebudou v budoucnu peníze, může být pro obec stejně zhoubné, jako podcenění sociálních a kulturních potřeb místních obyvatel. Proto je nutné důkladné plánování a shoda napříč komunitou, aby se strategie neměnily s každým volebním obdobím (v Monte Carrasu již drží směr 38 let)

Obec by měla:

_ Provést důkladné zhodnocení stavebního fondu a veřejných prostor, jimiž obec disponuje a snažit se s minimem vložených prostředků maximalizovat jejich využití. Nebourat, ale vrstvit.

_ Rozhodnout se, co obec skutečně potřebuje a na to se soustředit. Plánovat dlouhodobě a uvážlivě se zapojením celé komunity. Důležité věci (místa pro občanskou vybavenost, veřejná prostranství, ...) fixovat územním (případně regulačním) plánem.

_ Snažit se o kumulaci různých aktivit a prolínání funkcí na jednom místě, protože nejdůležitější je vzájemné setkávání a interakce mezi lidmi. Jedině setkávání různých skupin lidí podnítl jejich zájem o okolí a politické dění, umožňuje sdílet společné problémy a nalézat společná řešení. Možnosti tzv. hybridní architektury jsou široké a vrstvení mnoha rozdílných funkcí může vnášet do architektury zajímavá témata a podněty.

_ S dotacemi si počínat zodpovědně a důkladně zvážit budoucí provoz novostaveb či rekonstruovaných objektů. Ideální je financování vlastními prostředky, kdy investor sám rozhoduje o tom, co chce a co potřebuje.

_ K projektu vždy přizvat architekta nebo ideálně celý tým odborníků. Vycházet z lokálních tradic a materiálů, respektovat genia loci, stavět esteticky, kvalitně, udržitelně a myslet na možnou budoucí adaptaci při změně potřeb.

Stát by měl:

_ Do budoucna revidovat systém výběru a přerozdělování daní na principu subsidiarity. Současný systém vytváří z daňových poplatníků a obcí pokorné žadatele o dotace a granty, proplácené z jejich vlastních daní. Dokud se obec nestane sebevědomou „polis“ a neuvědomí si, že jedná o svých vlastních prostředcích a ne o penězích, které dostává „zdarma“ odněkud z ministerstva nebo z Bruselu, tak se nebude chovat odpovědně, ani hospodárně.

„Kvalita prostředí není dosažitelná jednoduchými jednosměrnými a jednoúčelovými prostředky a postupy. Vždy se jedná o synergii mnoha sil s různou účinností, s různými posláním a s různou genezí. Stejně tak je nezbytné vnímat vznik kvalitního prostředí jako sled patřičných souvislostí jako komplex vzájemně provázaných vlivů. Vytržení některého třeba i minoritního aktu z uvedené souslednosti nejenže novou kvalitu nevytvoří, ale může být i ztrátou (např. zmařenou investicí). Je tomu proto, že prostředí je již z principu kontinuem jak měřítkovým, tak časovým. Z tohoto důvodu je třeba vždy zařazovat jak činy, tak úvahy o prostředí do souvislostí.“
(Jehlík – Plos, 2016, část A, s. 23)

Obnova vesnice je proces založený na participaci všech či většiny občanů, tedy i na spolurozhodování. Není jednoduché hned zjistit, co lidé na vesnici doopravdy potřebují. Stejně jako je důležité dotazování, co si lidé na vesnici přejí, je důležité pozorování, co lidé skutečně dělají. Mnoho věcí lidé žádají, aniž je to adekvátní jejich potřebám. Často se na vesnici setkáváme se záměry, které jsou špatnou kopií městských řešení (hřiště městského typu – děti si přitom mohou hrát takřka všude).
(Schmeidler, 1997, s. 219)

„Udržitelný rozvoj (měst, vesnic, regionů) bývá vysvětlován či normativně definován jako rovnováha mezi tzv. pilíři udržitelného rozvoje: ekologickým, sociálním a ekonomickým; někdy se uvádí ještě čtvrtý pilíř kulturní a další pilíř, kterým je dobrá správa veřejných věcí.“
(Maier, 2012, s. 14)

9 Zdroje

9.1 Použitá literatura a jiné prameny odborné

- AMBROŽOVÁ, Z. Veřejné prostory malých měst – teoretická východiska. In: *Urbanismus a územní rozvoj*. Roč. XIII, č. 6/2010, s. 14-20.
- BAŠE, M. *Sídla a stavby na venkově*. Praha: ČVUT, 2006. 80 s. ISBN 80-01-03390-2.
- BINEK, J. a kol. *Venkovský prostor a jeho oživení*. 1. vyd. Brno: Georgetown, 2007. 140 s. ISBN 80-251-19-5.
- BLAŽEK, B. *Venkov města média*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 362 s. ISBN 80-85850-59-1.
- BLAŽEK, B. *Vesnice. Od problémů ke společenství*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 1995.
- COSSONS, N. Průmysl včerejška, odkaz zítřku?. In: *Průmyslové dědictví: Sborník příspěvků z mezinárodního Bienále industriální stopy*. Praha: ČVUT, 2008. s. 14-30 ISBN 978-80-01-04067-6.
- DVOŘÁKOVÁ, E. Průmyslové dědictví a limity jeho institucionální ochrany v České republice. In: *Průmyslové dědictví: Sborník příspěvků z mezinárodního Bienále industriální stopy*. Praha: ČVUT, 2008. s. 134-143 ISBN 978-80-01-04067-6.
- FÖHL, A. Záchrana průmyslové minulosti – zkušenosti z Německa. In: *Průmyslové dědictví: Sborník příspěvků z mezinárodního Bienále industriální stopy*. Praha: ČVUT, 2008. s. 126-133 ISBN 978-80-01-04067-6.
- JASTRZĄB, T. *Przestrzenie publiczne we współczesnej urbanistyce i architekturze*. Poznań: Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, 2004. 303 s. ISBN 83-7143-597-5.
- JETMAR, M. Politika rozvoje venkova a rybářství v programovém období 2007-2013 v České republice. In: *Urbanismus a územní rozvoj*. Ročník X. 4/2007. s. 20-28.
- KOMÁREK, S. Příroda a kultura. Svět jevů a svět interpretací. 2. vyd. Praha: Academia, 2008. 312 s. ISBN 978-80-200-1528-2.
- KOUCKÝ, R. *Elementární urbanismus*. Praha: Zlatý řez, 2006. 146 s. ISBN: 80-902810-7-9.
- FRAMPTON, K. *Moderní architektura. Kritické dějiny*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1261-3.
- HÁJEK, P.: Kombinace více funkcí v architektuře: habilitační přednáška. Praha: ČVUT, 2009
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 978-80-7367-485-4.
- HNILIČKA, P. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů*. Brno: Era, 2005. 131 s. ISBN 80-7366-028-8.
- HROMÁDKA, M. *Kulturní domy na vesnici*. Praha: Orbis, 1962. 168 s.
- JEHLÍK, J. – PLOS, J. *Metodika zadávání územních plánů. Koncepce a návrh*. Praha: ČVUT, 2016. 168 s. ISBN 978-80-01-05702-5.
- JEHLÍK, J. – PLOS, J. *Metodika zadávání územních plánů. Analýza vybraných témat*. Praha: ČVUT, 2016. 168 s. ISBN 978-80-01-05705-6.
- KÁRNÍK, Zdeněk (ed.): *Sborník k problematice multietnicity. České země jako multietnická společnost: Češi, Němci a Židé ve společenském životě českých zemí 1848-1918*. Praha 1996.
- KAŠPAROVÁ, L. – ROZEHNALOVÁ, E. *Vesnice: Nové stavby pro venkov*. Brno: Ústav územního rozvoje, 2005. 114 s.
- KISZKA, J. a kol. *Blue Notes. Hranice / Slezské pohraničí - Granice / Śląskie pogranicze*. Ostrava: Nakladatelství Accendo, 2013. ISBN 978-80-904810-9-1.

- KUČA, K. Vývoj historických sídel na našem území (vesnice). In: Péče o architektonické dědictví III. Praha: Idea, 2009. ISBN 9788085970678.
- Vybrané kapitoly k tématu péče o stavební a umělecké památky
- MAIER, K. *Ekonomika územního rozvoje*. Praha: Grada, 2000. 142 s. ISBN 80-7169-644-7.
- MAIER, K. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada Publishing, 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-4198-7.
- MAJEROVÁ, V. a kol. *Český venkov 2005. Rozvoj venkovské společnosti*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005. 165 s. ISBN 80-213-1274-2.
- MAŘÍKOVÁ, P. Malé obce – sociologický pohled (1,2). In: *Obec a finance 1,2/2005*, [online]. [cit. 30.9.2013]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=6176636>
- MENCL, V. *Lidová architektura v Československu*. Praha: Academia, 1980, 630 s.
- MERCER, C. *Living in Cities: Psychology and the Urban Environment*. Middlesex: Penguin, 1975.
- MOORE, N. - WHELAN, Y. *Heritage, memory and the politics of identity: new perspectives on the cultural landscape (Heritage, Culture and Identity)*. 2007. 153 ps.
- MUSIL, J. *Školy a knihovny jako komunitní centra v periferních územích*. Výzkumná zpráva CESES 143, Fakulta sociálních studií Univerzity Karlovy. 2010.
- NEDVĚD, M. Hybridní architektura jako řešení problematiky vesnických „rudých domů“. In: PERINKOVÁ, M. a kolektiv. *Architektura a urbanismus 2. poloviny 20. století*. Praha: Gasset, 2012. 144 s. s. 48-52 ISBN: 978-80-87079-26-3.
- NEDVĚD, M. Východiska pro realizaci a udržitelnost komunitních center na venkově. In: Mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. ročník III. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2012. s. 1269-1275. ISBN 978-80-905243-3-0.
- NEDVĚD, M. Vesnice v obležení městem. In: PERINKOVÁ, M. a kol. *Architektura v perspektivě: architektura a urbanismus od 2. poloviny 20. století*. Sborník z mezinárodní konference. Ostrava: VŠB, 2013. ISBN 978-80-248-3148-0.
- NEDVĚD, M. Hlučínsko: lidé, kultura, urbanismus. In: Kolektiv autorů. *Perspektivy území II. Hranice a rozhraní*. Praha: ČVUT, 2013. 144 s. s. 17-26. ISBN 978-80-01-05339-3.
- NEDVĚD, M. Vybavenost pro kulturně-společenský život v obcích na Hlučínsku a Ratibořsku. In: KISZKA, J. a kol. *Blue Notes. Hranice/Slezské pohraničí*. Ostrava: Accendo, 2013. 156 s. s. 71-73. ISBN 978-80-904810-9-1.
- NEDVĚD, M. Adaptace jako princip přežití industriálního dědictví. In: KISZKA, J. a kol. *Indrustiral Notes*. Ostrava: Accenfo, 2014. 148 s. s. 17-21. ISBN: 978-80-87955-00-0.
- NEDVĚD, M. – ZÁMEČNÍKOVÁ, V. Využití industriálních staveb v Moravskoslezském kraji pro kulturní a společenské aktivity. In: Kolektiv autorů. *Člověk, stavba a územní plánování 7*. Praha: ČVUT, 2013. 336 s. s. 273-278. ISBN 978-80-01-0525-9.
- NEDVĚD, M. – ZÁMEČNÍKOVÁ, V. Historic transformation of the state border in the Lower Silesia and its influence on the architecture and urbanism. Příspěvek na mezinárodní doktorandské konferenci: International Interdisciplinary Student Conference 2013, 14.-16.11.2013 v Lublani.
- OLIVER, J. E. *Democracy in Suburbia*. Princenton: Princenton University Press, 2001. 312 s. ISBN 978-0-691-08880-8.
- PATOČKA, J. – HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice*. Praha: ASPI, 2008. 200 s. ISBN 978-80-7357-347-8.

- PEČÁKOVÁ, I. *Statistika v terénních průzkumech*. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-74-0.
- PEKOVÁ, J. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. 1. vyd. Praha: MANAGEMENT PRESS, 2004. 375 s. ISBN 80-7261-086-4.
- PERLÍN, R. Vymezení venkovských obcí v Česku. In: *Obec a finance 2/2009*, [online]. [cit. 1.10.2013]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6384068>
- POPPER, K. R. *Logika vědeckého zkoumání*. Praha: OIKOYMENH, 1997. 617 s. ISBN 80-86005-45-3.
- PROVAZNÍKOVÁ, R. *Financování měst, obcí a regionů, teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-2097-5.
- SEDLECKÝ, J. Sokolovny a jejich odkaz současnosti. [Online]. Časopis stavebnictví [Cit. 30.4.2013]. Dostupné z: http://www.casopisstavebnictvi.cz/sokolovny-a-jejich-odkaz-soucasnosti_N2583.
- SENNET, R. *The Spaces of Democracy. Raul Wallenberg Lectures*. The University of Michigan College of Architecture + Urban Planning. Ann Arbor, Michigan, 1998.
- SCHMEIDLER, K. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno: Nakladatelství PC-DIR spol. s.r.o. 1997. 292 s. ISBN 80-85895-11-0.
- SCHULZ, CH. N. *Genius loci. Krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Praha: Dokořán, 2010. 219 s. ISBN 978-80-7363-303-5.
- SCHULZ, CH. N. *Principy moderní architektury*. Praha: Malvern, 2016. 140 s. ISBN 978-80-7530-032-4.
- STAŠEK, J. – STAŠKOVÁ, H. *Kulturní domy*. Praha: SNTL, 1960, 288 s.
- STRAKOŠ, M. *Kulturní domy na Ostravsku v kontextu architektury a umění 20. století*. Ostrava: NPÚ Ostrava, 2012. ISBN 978-80-85034-68-4.
- STRAKOŠ, M. Ostrava a její satelity. Kapitoly z dějin architektury 30.-50. let 20. století. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, 2010. 200 s. ISBN 978-80-85034-60-8.
- STRAUSS, A. - CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. 196 S. ISBN 808583460X.
- STUDENT, A. – NEDVĚD, M. Czech Countryside and Small Production Facilities. In: *Advanced Engineering Forum Vol. 12 (2014)* s. 137-140. ISSN 2234-9898.
- SÝKORA, L. *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002. 191 s. ISBN 80-901914-9-5.
- ŠEVČÍK, O. *Architektura historie umění: Kulturně-civilizační vývoj v Evropě od antiky do počátku 19. století*. Praha: Grada Publishing, 2002, 320 s., ISBN 80-247-0345-9.
- ŠILHÁNKOVÁ V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: VUT, 2003. 144 s. ISBN 80-214-2505-9.
- ŠKABRADA, J. *Lidové stavby. Architektura českého venkova*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-082-5.
- ŠVÁCHA, R. *Naprej! Česká sportovní architektura 1567-2012*. Praha: Prostor, 2012. ISBN 978-80-87064-08-5.
- TOMŠÍK, K. *Vývoj a perspektivy evropského venkova*. 1. vyd. Praha: Woltes Kruwer ČR, 2009. 208 s. ISBN 978-80-7357-495-6.
- URBÁŠKOVÁ, H. *Ekologická vesnice*. Brno: VUT, 2005. Edice habilitační a inaugurační spisy, sv. 188. ISBN 80-214-3069-9. ISSN 1213-418X.
- URBÁŠKOVÁ, H. *Udržitelný rozvoj venkova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2012. ISBN 978-80-7204-819-9.

- WHYTE, W. H. *The Social Life of Small Urban Spaces*. NY: Project for Public Spaces, 2001. 125 s. ISBN 097063241X.

9.2 Použitá literatura a jiné prameny ostatní

- BARCUC, A – ROHLOVÁ, E. Pustkovec 1377 – 2002. 625 let historie obce. Ostrava: Repronis, 2002. 78 s. ISBN 80-7329-016-2.
- BLÁHA, L. – LANGER, V. *Stavíme kulturní domy: Příručka pro adaptace a novostavby kulturních domů svépomocí*. Praha: Orbis, 1957, 176 s.
- BLAŽEK, B. *Venkovy : anamnéza, diagnóza, terapie*. Brno: Era, 2004.
- BUREŠ, P. *Venkovské stavby 2012*. Běloutín: Obec Běloutín, 2011. ISBN 978-80-260-3683-8.
- Era 21. Až na kostru venkova. 05/2013
- FRAGNER, B. Architektura konverzí. Kličkování mezi zájmy. Era 21. Ročník 13, číslo 4/2013, s. 16-17.
- FRAGNER, B. Industriální stopy. Architekt. 09/2007, s. 2.
- GEHL, J. *Města pro lidi*. Praha: Partnerství, o.p.s., 2012. 261 s. ISBN 978-80-260-2080-6.
- GEHL, J. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0.
- KALIBOVÁ, K.; PAVLÍK, Z.; VODÁKOVÁ, A. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. 241 s. ISBN 978-80-7419-012-4.
- KOLÁŘ, B. a kol. *Katalog vybraných řešení občanského vybavení pro Akci „Z“*. Brno: DRUPOS, 1975.
- KONEČNÁ, V. AP atelier o konceptu budovy ČSOB. In: Architekt. 07/2008, str. 22-23.
- KRUMML, J. *Obnova vesnic Kloboucka*. Brno: Sdružení obcí Kloboucka, 2001.
- KRUMML, J. *Venkovské stavby 2011*. Běloutín: Obec Běloutín, 2011. ISBN 978-80-260-1086-9.
- KUDA, F. Úvod do problematiky Městského inženýrství. 2008. [Online.] Český svaz stavebních inženýrů [Cit. 30.7.2013]. Dostupné na: <http://www.cssi-cr.cz/csmi/ceska-spolecnost-mestskeho-inzenyrstvi.html>
- MACHOVSKÝ, J. *Venkovské stavby 2013*. Běloutín: Obec Běloutín, 2011. ISBN 78-80-260-5525-9.
- KUTA, V. – SEDLECKÝ, J. – ENDEL, S. *Urbanismus a teorie stavby měst*. Ostrava: VŠB, 2012.
- LAUDER, S. Tak trochu jiná knihovnice. In: Respekt 31/2016. ISSN 0862-6545.
- LEHMAN, K. a kol. *Změna v užívání kostelů. Kriteria a pomoc při rozhodování o změně v užívání kostelů*. Bonn: Sekretariát Německé biskupské konference, 2003.
- MAIER, K. *Územní plánování*. Praha: ČVUT, 2000. 85 s. ISBN 80-01-02240-4.
- MERTA, D. *Artscape Norway*. Praha: Galerie Jaroslava Fragnera, Praha 2016. 271 s. ISBN 978-80-88161-00-4.
- Punch, K. F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
- SMETANOVÁ, J. Provozní řád Kulturního domu Vražkov. Obec Vražkov 2016.
- ROHEL, P. – ROHLOVÁ, E. Pustkovec – ves anděla strážce. Ostrava: Montanex, 2009. 112 s. ISBN 978-80-7225-289-3.
- SVOBODOVÁ, I. Bez hospody to není ono. In: Respekt 48/2015. s. 63. ISSN 0862-6545.
- SCHMELZOVÁ, R. Průmyslové dědictví a jeho perspektivy. In:

Prameny paměti: Kapitoly o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovy a praxe. Praha : PedF UK, 2008.

- STOCKLEY, M. Vážme si svého historického dědictví. *Era* 21. Ročník 13, číslo 4/2013, s. 5.
- SÝKORA, J. *Územní plánování vesnic a krajiny.* Praha: ČVUT, 2002. 226 s. ISBN 80-01-02641-8.
- SÝKORA, V. *Venkovský prostor.* Praha: ČVUT, 1998. 62 s. ISBN 80-01-01826-1.
- ŠOTKOVSKÝ, I. Úvod do studia demografie. Ostrava: VŠB, 1998. 159 s., ISBN 80-7078-327-3.
- TICHON, P. Hybridní architektura. *Earch.cz.* [Online]. [Cit. 5. 5. 2012]. Dostupné na: <http://www.earch.cz/clanek/3202-hybridni-architektura.aspx>
- VOLF, P. *Místa architektonického vz(d)oru. Česká architektura mimo centra 1990 – 2013.* Praha: Architectura, 2014. 384 s. ISBN 978-80-904484-5-2.

PŘÍLOHA – VÝSLEDKY SOUTĚŽE VESNICE ROKU 2007 - 2015/

Zdroj: www.vesniceroku.cz

Hodnocení v krajích za rok 2015

	 Zlatá stuha	 Modrá stuha	 Bílá stuha	 Zelená stuha	 Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Jarošov nad Nežárkou	Čejetice	Cehnice	Mažice	Chlumany
Jihomoravský kraj	Rudka			Hrušky	Kozojídky
Karlovarský kraj	Krásná	1 Otročin	Lomnice	Ovesné Kladruby	Valy
Kraj Vysočina	Martínkov	Vepřikov	Lípa	Jiřice	Heřmanov
Královéhradecký kraj	Stračov	Zlatá Olešnice	Suchovršíce	Kratonohy	Žďár nad Metují
Liberecký kraj	Mříčná	Bozkov	Prysk	Kruh	Všeň
Moravskoslezský kraj	Kunín	Slavkov			
Olomoucký kraj	Černotín	3		Rouské	Haňovice
Pardubický kraj	Vysočina	2 Břehy	Zářecká Lhota		Biskupice
Plzeňský kraj	Kornatice	Kasejovice	Příchovice	Chlum	Břasy
Středočeský kraj	Vraný	Maršovice	Kolešov	Dobšice	Čechtice
Ústecký kraj	Bžany	Nové Sedlo	Mšené-lázně	Lipová	Vražkov
Zlínský kraj	Babice	Slavkov	Hošťálková	Pitín	Rajnochovice

Hodnocení v krajích za rok 2014

	 Zlatá stuha	 Modrá stuha	 Bílá stuha	 Zelená stuha	 Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Úsilné	Cehnice	Čestice	Zvíkov	Stalice
Jihomoravský kraj	Vrbice	Ratiškovice	Křtiny	Ždánice	Četkovice
Karlovarský kraj	Dolní Žandov	Andělská Hora	Nové Hamry	Poustka	Krásná
Kraj Vysočina	Ořechov	2 Martínkov	Radostín nad Oslavou	Jakubov u Moravských Budějovic	Lípa
Královéhradecký kraj	Sovětice	Hejtmánkovice	Třebnouševy	Kovač	Býstřice
Liberecký kraj	Rádlo	Prysk	Pulečnj	Ralsko	Bozkov
Moravskoslezský kraj	Třanovice	Slatina	Kunín	Slavkov	Uhlířov
Olomoucký kraj	Nová Hradečná	3 Hrabová	Němčice nad Hanou	Skorošice	Mořice
Pardubický kraj	Dříteč	Pustá Kamenice	Veliny	Vysočina	Osík
Plzeňský kraj	Kostelec	Žihle	Rakova	Hromnice	Příchovice
Středočeský kraj	Kněžice	Davle	Dolní Hbity	Součice	Vraný
Ústecký kraj	Růžová	Tisá	Vrbice	Lukavec	Brandov
Zlínský kraj	Kateřinice	1 Bánov		Modrá	Hošťálková

Hodnocení v krajích za rok 2013

	 Zlatá stuha	 Modrá stuha	 Bílá stuha	 Zelená stuha	 Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Chelčice	Skály	Drahonice	Cehnice	Bemartice
Jihomoravský kraj	Šakvice	Křtiny	Starý Poddvůrov	Unkovice	Ratíškovice
Karlovarský kraj	Hájek	Lomnice	Dolní Rychnov	Hranice	Otročin
Kraj Vysočina	Jámy	Ořechov	Vepřňkov	Částavice	Dlouhé
Královéhradecký kraj	Holovousy	2 Havlovice	Dobřany	Velichovky	Suchý Důl
Liberecký kraj	Nová Ves nad Nisou	Pulečň	Rádl	Polevsko	Záhoří
Moravskoslezský kraj	Jeseník nad Odrou	1 Otice		Darkovice	Dolní Žvočice
Olomoucký kraj	Hradčany	Hněvošín	Bohdíkov	Nová Hradečná	Batice
Pardubický kraj	Dolní Újezd	3 Ostrov	Dřteč	Bystře	Vysočina
Ptzeňský kraj	Němčovice	Buková	Řeňče	Kolinec	Velký Bor
Středočeský kraj	Čistá	Ostrov	Davle	Královice	Kněžice
Ústecký kraj	Srbská Kamenice	Vědomice	Citoliby	Nové Sedlo	Bělušice
Zlínský kraj	Vysoké Pole	Nedašov	Kateřinice	Skačtice	Prtov

Hodnocení v krajích za rok 2012

	 Zlatá stuha	 Modrá stuha	 Bílá stuha	 Zelená stuha	 Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Řepice	1 Píšťín	Tálin	Kestřany	Kučef
Jihomoravský kraj	Tvarožná Lhota	2 Otlice	Tvrdonice	Chvalovice	Rudka
Karlovarský kraj	Křižovatka	Dolní Rychnov	Krásná	Dolní Žandov	Abertamy
Kraj Vysočina	Křižánky	3 Jakubov u Moravských Budějovic	Martínkov	Myslibořice	Rozsochatec
Královéhradecký kraj	Vrbice	Konecchlumí	Lovčice	Nahořany	Sověřice
Liberecký kraj	Studenec	Mříčná	Nová Ves nad Nisou	Karlovice	Všelibice
Moravskoslezský kraj	Řepiště	Jeseník nad Odrou		Rohov	Otlice
Olomoucký kraj	Radslavice	Hradčany	Dlouhá Loučka	Citov	Skalka
Pardubický kraj	České Heřmanice	Horní Ředice	Pustá Kamenice	Dobříkov	Bořice
Ptzeňský kraj	Strážov	Soběkury	Kozojedy	Broumov	Bolešiny
Středočeský kraj	Kamýk nad Vltavou	Vlkaneč	Teplýšovice	Dolní Břežany	Petrovice
Ústecký kraj	Koštice	Klápý	Obrnice	Srbská Kamenice	Mnětěš
Zlínský kraj	Žlutava	Lužná	Vysoké Pole	Machová	Pitřín

Hodnocení v krajích za rok 2011

	 Zlatá stuha	 Modrá stuha	 Bílá stuha	 Zelená stuha	 Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Dražič	Strunkovice nad Blanicí	Pištín	Nerestce	Řepeč
Jihomoravský kraj	Vavřinec	Rudka	Strachotín	Hnanice	Hýslý
Karlovarský kraj	Vintřov	Skalná	Těšovice	Drmoul	Sadov
Kraj Vysočina	Domamil	Křižánky	Rozsochatec	Putmrov	Jiráček
Královéhradecký kraj	Nový Hrádek	Mokré	Bystřice	Žďár nad Metují	Dobrá Voda u Hořic
Liberecký kraj	Klížany	Nová Ves nad Nisou	Mličná	Ořina	Studenec
Moravskoslezský kraj	Skotnice	Lhotka		Markvartovice	Starý Jičín
Olomoucký kraj	Skalička	3 Písečná	Hněvoňín	Čisářov	Pánčín
Pardubický kraj	Poříčí u Litomyšle	Lukavice	Janov	Jaroměřice	Úhřetice
Plzeňský kraj	Chanovice	Němčovice	Kasejovice	Dešenice	Kostelec
Středočeský kraj	Hlavenec	2 Dobšice	Kamýk nad Vltavou	Teplýšovice	Šípy
Ústecký kraj	Nová Ves v Horách	Vchynice	Koštice	Vědomice	Malé Žernoseky
Zlínský kraj	Komňa	1 Žlutava	Valašská Polanka	Zdětov	Ratibof

Hodnocení v krajích za rok 2010

	 Zlatá stuha	 Modrá stuha	 Bílá stuha	 Zelená stuha	 Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Čížová	Tálin	Sepekov	Chlumany	Přeštětice
Jihomoravský kraj	Krásensko	Vavřinec	Němčičky	Hýslý	Jevišovka
Karlovarský kraj	Merklín	Luby	Vintřov	Křižovatka	Hájek
Kraj Vysočina	Vír	Modlíkov	Křižánky	Bory	Police
Královéhradecký kraj	Nepolisy	Dolní Kalná	Sovětice	Lovčice	Božanov
Liberecký kraj	Sloup v Čechách	Benešov u Semí		Nová Ves nad Nisou	Křižany
Moravskoslezský kraj	Hlavnice	3 Těškovice	Třanovice	Sudice	Horní Tošanovice
Olomoucký kraj	Vikýřovice	Dřevohostice	Skalka	Smržice	Skalička
Pardubický kraj	Střemošice	Biskupice	Kostěnice	Veselí	Stolany
Plzeňský kraj	Koloveč	2 Chanovice	Volduchy	Svojšín	Dolní Lukavice
Středočeský kraj	Ratměřice	1 Kamýk nad Vltavou	Krakov	Hlavenec	Dublovice
Ústecký kraj	Březno	Koštice	Malé Žernoseky	Růžová	Vrbice
Zlínský kraj	Hvozdná	Zašová	Nedašov	Komňa	Francova Lhota

Hodnocení v krajích za rok 2009

	Zlatá stuha	Modrá stuha	Bílá stuha	Zelená stuha	Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Jankov	Nerestce	Strunkovice nad Blaníci	Drhovice	Branice
Jihomoravský kraj	Lužice	Světlá	Mlčice	Jevišovka	Božice
Karlovarský kraj	Březová	Krásná	Velká Hledebe	Hájek	Dolní Žandov
Kraj Vysočina	Hluboká	Vír	Domamil	Horní Krupá	Slavkov
Královéhradecký kraj	Žemov 3	Miletín	Nový Hrádek	Librantice	Černý Důl
Liberecký kraj	Zahrádky	Kravaře	Kobyly	Studenec	
Moravskoslezský kraj	Spálov	Hlavenice	Staré Hamry	Jeseník nad Odrou	
Olomoucký kraj	Tučín 1	Dlouhá Loučka	Pavlovice u Přerova	Jezernice	Tištín
Pardubický kraj	Jenišovice	Cerekvice nad Loučnou	Svinčany	Horní Ředice	Telecí
Plzeňský kraj	Zvíkovec	Kostelec	Družďová	Plánice	Dobříč
Středočeský kraj	Lány 2	Ratměřice	Hlavenec	Krákov	Královice
Ústecký kraj	Hrušovany	Libotenice	Březno	Smolnice	Ploskovice
Zlínský kraj	Újezd	Valašská Polanka	Kyselovice	Hostěšín	Prusinovice

Hodnocení v krajích za rok 2008

	Zlatá stuha	Modrá stuha	Bílá stuha	Zelená stuha	Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Malenice 3	Řepice	Borotín	Jankov	Drážď
Jihomoravský kraj	Visky	Lužice	Ždánice	Nikolčice	Hlohovec
Karlovarský kraj	Lomnice	Vinářov	Merklín	Krásná	Křižovatka
Kraj Vysočina	Pikárec 2	Jiráčce	Zvěrkovice	Jičice	Vilémovice
Královéhradecký kraj	Bukovice	Baňovice	Vlkov	Konecchlumí	Pohaří
Liberecký kraj	Ponitá	Všelbice	Perlečice	Svijanský Újezd	Karlovice
Moravskoslezský kraj	Bojašce	Spálov	Radkov		
Olomoucký kraj	Těšebice	Beňov	Vikýřovice	Mořice	Partutovice
Pardubický kraj	Osík	Semanín	Voleč	Krásné	Sebranice
Plzeňský kraj	Mrákov	Plánice	Břasy	Hněvnice	Štichovice
Středočeský kraj	Petrovice	Lány	Sudovo Hlavno	Blažejovice	Kamberk
Ústecký kraj	Horní Podluží	Staňkovice	Mašťov	Chodoury	Velká Ves
Zlínský kraj	Lidečko 1	Babice	Hostišov	Vysoké Pole	Ludslavice

Hodnocení v krajích za rok 2007

	 Zlatá stuha	 Modrá stuha	 Bílá stuha	 Zelená stuha	 Oranžová stuha
Jihočeský kraj	Ražice	Mičovice	Řepice	Horosedly	Smilov Hory
Jihomoravský kraj	Terežín	Cetkovice		Tvarožná Lhota	
Karlovarský kraj	Královské Poříčí	Merklín			Tř Sekery
Kraj Vysočina	Studenec	Zárubice	Pikárec	Veselý Žďár	Hluboké
Královéhradecký kraj	Havlovice	1 Suchý Důl	Olešnice v Orlických horách	Česká Čermná	Holovousy
Liberecký kraj	Bozkov	Poniklá	Nový Oldřichov	Zahrádky	Svjanský Újezd
Moravskoslezský kraj	Závšice				
Olomoucký kraj	Rouské	Tučín	Písečná	Přáslavice	Těšetice
Pardubický kraj	Morašice	Doňčkov	Horní Ředice	Újezdec	Trpín
Plzeňský kraj	Bolešiny	Broumov			
Středočeský kraj	Kondrac	2 Hlavenec	Petrovice	Vetiš	Vlkaneč
Ústecký kraj	Vědomice				Horní Podluží
Zlínský kraj	Suchá Loz	3 Mýsočovice	Prusinovice	Nedachlebice	Vysoké Pole

PŘÍLOHA – KONTROLNÍ VZOREK NÁHODNĚ VYBRANÝCH VESNIC

Strahovice
Hlinka
Zahořany
Přehvozdí
Malé Přítočno
Narysov
Val
Zemětice
Bransouze
Smilkov
Slatina
Otmarov
Železná
Dolní Pěna
Čeminy
Skořice
Bělá
Chrástovice
Horní Kozolupy
Újezd u Černé Hory
Karlova Studánka
Kurovice
Příbraz
Staňkovice
Petrovice
Nová Ves u Bakova
Újezd u Rosic
Srní
Řepeč
Chlístov
Markvartice
Moravice
Hřensko
Mnichov
Hlína
Střížovice
Řendějov

Blšany u Loun
Úpohlavy
Petrovice
Dráčov
Pavlínov
Uhřice
Třebom
Bystré
Mutěním
Nový Kramolín
Felbabka
Obědovice
Suchá
Jemníky
Zlukov
Bohuňov
Očelice
Milíkov
Strašnov
Hruška
Mnichov
Podlesí
Křišťanovice
Bohaté Málkovice
Kunratice
Skuhrov
Hvozdec
Milotice nad Bečvou
Výsluní
Raná
Hostín
Vinec
Jinošov
Bělá
Soutice
Borek
Okrouhlá

Kupařovice
Bělušice
Dolní Stakory
Rozstání
Hořešovice
Sirákov
Slezské Pavlovice
Třebešice
Vinaře
Kuks
Kněžnice
Nítkovice
Vinařice
Roupov
Javůrek
Javorník
Blažim
Kozmice
Hamry
Staré Smrkovice
Kroučová
Přestavlky
Osečany
Vlkov
Čakov
Planá
Mířkov
Bezděkov
Žeretice
Horka u Staré Paky
Putimov
Lety
Přestavlky
Doubřavice
Rusín
Březina
Vysoká Lhota

PŘÍLOHA – SEZNAM VLASTNÍCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DISERTACE

NEDVĚD, M. Hybridní architektura jako řešení problematiky vesnických „rudých domů“. In: PEŘINKOVÁ, M. a kolektiv. Architektura a urbanismus 2. poloviny 20. století. Praha: Gasset, 2012. 144 s. s. 48-52 ISBN 978-80-87079-26-3

NEDVĚD, M. Východiska pro realizaci a udržitelnost komunitních center na venkově. In: Mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. ročník III. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2012. s. 1269-1275. ISBN 978-80-905243-3-0

NEDVĚD, M. Vesnice v obležení městem. In: PEŘINKOVÁ, M. a kol. Architektura v perspektivě: architektura a urbanismus od 2. poloviny 20. století. Sborník z mezinárodní konference. Ostrava: VŠB, 2013. ISBN 978-80-248-3148-0

NEDVĚD, M. Hlučínsko: lidé, kultura, urbanismus. In: Kolektiv autorů. Perspektivy území II. Hranice a rozhraní. Praha: ČVUT, 2013. 144 s. s. 17-26. ISBN: 978-80-01-05339-3

NEDVĚD, M. Vybavenost pro kulturně-společenský život v obcích na Hlučínsku a Ratibořsku. In: KISZKA, J. a kol. Blue Notes. Hranice/Slezské pohraničí. Ostrava: Accendo, 2013. 156 s. s. 71-73. ISBN 978-80-904810-9-1

NEDVĚD, M. – ZÁMEČNÍKOVÁ, V. Využití industriálních staveb v Moravskoslezském kraji pro kulturní a společenské aktivity. In: Kolektiv autorů. Člověk, stavba a územní plánování 7. Praha: ČVUT, 2013. 336 s. s. 273-278. ISBN 978-80-01-0525-9

NEDVĚD, M. – ZÁMEČNÍKOVÁ, V. Historic transformation of the state border in the Lower Silesia and its influence on the architecture and urbanism.

Příspěvek na mezinárodní doktorandské konferenci: International Interdisciplinary Student Conference 2013, 14.-16.11.2013 v Lublani

NEDVĚD, M. Adaptace jako princip přežití industriálního dědictví. In: KISZKA, J. a kol. Industrial Notes. Ostrava: Accendo, 2014. 148 s. s. 17-21. ISBN 978-80-87955-00-0

STUDENT, A. - NEDVĚD, M. Czech Countryside and Small Production Facilities. In: Advanced Engineering Forum, 2013, vol. 13, s. 137-140. ISSN 2234-9898

Spoluautor některých kapitol v odborné knize: KISZKA, J. a kol. *Blue Notes. Hranice/Slezské pohraničí*. Ostrava: Accendo, 2013. 156 s. s. 71-73. ISBN 978-80-904810-9-1

Prajzsko jako socioekoton: Kiszka, J. - Nedvěd, M. – Turoň, O. s. 89-91.

Symbiotický prostor - kulturní stabilizace: Kiszka, J. – Mlčochová, M. - Nedvěd, M. s. 92-95

Jádro a forma sídel: Franková, P. - Kiszka, J. - Nedvěd, M. s. 96-100

Krajina a kulturní fragment v krajině: Kiszka, J. - Nedvěd, M. – Papoušek, J. s. 100-105

Udržitelný rozvoj, hospodářská obroda, substance a fragment: Kiszka, J. - Nedvěd, M. – Nováčková, H. s. 111-115

Bazar: antikvariát, vetešnictví: Kiszka, J. – Knobová, M. - Nedvěd, M. s. 121-124